

~~Inu. 76442~~

~~I 23995~~

DISCURSURI PARLAMENTARE

28218

p

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Cota.....

12 044

~~BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI~~

~~COTA.....~~

~~23095~~

1961

100 247/00

B.C.U. Bucuresti

C28218

1856

Dedic publicațiunea de față tuturor acelora cari, în loc să'mi discute părerile, mi-au suspectat caracterul. Aceasta îmi va fi singurul răspuns și singura răsunare.

P. P. Carp.

ART. 7 DIN CONSTITUTIUNE

(Camera de la 28 Septembrie 1879)

Domnilor, cred că discuțiunea e atât de înaintată încât a venit momentul să aruncăm o ochire retrospectivă asupra discursurilor ce ați auzit, și să vedem cari sunt argumentele principale cari au fost aduse de adversarii proiectului ce ne ocupă. Se înțelege că nu pot răspunde la fiecare din ideile și argumentele aduse în această discuțiune de 4—5 zile: voi lua numai momentele importante, acele cari domină, precum domină piscurile cele mari într'un lanț de munți și imprimă întregului peisaj caracterul lor.

Voiu începe cu d. Blaremburg. Mi se

pare că doă idei erau mai ales predominante, ideea că dând drepturi Evreilor religiunea noastră ar fi în pericol, și această idee a găsit espresiunea ei cea mai culminantă în frasa, dacă memoria nu mă înșală, că talmudul ar înlocui crucea din pliscul aquilei române. A doua idee era demnitatea națională, care ne cere să răspundem prin o negațiune la invitarea ce ne face Europa de a da drepturi Evreilor.

Intru cât privește religiunea n'am nevoie să răspund, căci un om mai elocvente decât mine, pot zice cel mai ilustru orator al României, a răspuns încă de mai nainte. Vă aduceți aminte cum în discuțiunile Camerei trecute d. Maiorescu, cu acea artă consumată, care constă în a descompune ideile și a le pune la îndemâna inteligenții celei mai greoaie, încât auditoriul poate trage singur conclusiunile firești,—vă aduceți aminte, zic, cum d-sa vorbea de diferitele misiuni ale națiuneii române și cum vă spunea că în trecut misiunea noas-

tră, simțul național, nefiind încă dezvoltat conform cu ideile moderne, misiunea noastră era în apărarea ortodoxiei, căci ortodoxia pe atunci era baza existenței noastre, cum că de atunci lucrurile s'aũ schimbat, și astăzi pe țărmurile Dunării nu mai suntem apărătorii ortodoxiei, ci suntem apărătorii ideilor moderne, ai civilizațiunei occidentale, în care suntem datori a vedea sensul naționalității noastre. Impreună cu d-sa, noi atuncea, cei cu mintea grea, am tras conclusiunea cum că dacă în cestiunea aceasta noi vom opune un *veto* îndărătnic voinții Europei avem să fim aruncați în brațele Rusiei. Ca probă despre acésta, d-sa arăta cum Rusia la congresul de la Berlin a fost singura care a ridicat un glas modest, este drept, dar în fine favorabil nouă față cu Europa. Prin urmare, dacă am permite noi ca ortodoxia să iasă din biserică astăzi și să intre pe țărimul politic, cred cu d. Maiorescu că am cădea în brațele Rusiei, și ce sunt aceste

brațe noi o știm ; o știm într'atât încât ne întrebăm când sunt ele mai periculoase ? atunci când ne strâng cu ură sau atunci când ne strâng cu drag ? (aplause).

În ce privește ideea de opunere în numele demnității naționale, și eu înțeleg demnitatea națională, însă înțeleg și alt lucru : înțeleg că pentru o cestiune de pură demnitate nu este permis a compromite viitorul întreg al țării, și omul serios de multe ori trebuie să se supună, pentru că supunerea lui de astăzi va face mâine înflorirea țării. Așa au făcut de multe ori părinții noștri și de aceea suntem noi astăzi în pozițiune de a discuta aici așa cum discutăm. Această politică a străbunilor noștri a fost cauza renașterii noastre, și acest exemplu al istoriei noastre ne îndeamnă a nu împinge rezistența până la ultimele ei limite. Nu decî cestiunea demnității trebuie să ne preocupe, și eu nu înțeleg rezistența decât atunci când cererile Europei ar fi atât de teribile

încât nu am avea altă alternativă decât de a alege într'o moarte demnă sau o moarte ticăloasă. Ei bine, această alternativă nu există și resping sinuciderea la care ne înghie d. Blaremburg.

Alta era teza d-lui Conta. D. Conta a făcut un lung tratat de istorie al cărui argument principal, dacă earăși nu mă înșel, era că religiunea ovreească așa cum este ea, și mai ales așa cum a primit forma ei prin talmud, care, fie zis în treacăt, nu este legea lor cum este evangelia la creștini și cum este biblia, ci o simplă glosă fără putere de lege, impune acestui popor de a privi or-ce altă seminție, în or-ce altă religie, ca un dușman ce trebuie stîrpit.

Pornind de la această idee, d. Conta respinge or-ce aplicare a tractatului de la Berlin, căci nu vrea să deschidă ușile nici cele mari, nici cele mici, unui popor a cărui lege impune ura și exterminatiunea. Știu că cam așa este. În totdeauna zeul Evreilor a fost numit zeul răsbunării, în vreme ce zeul nostru

este zeul iubirii și al grațierii. Așa este în teorie, însă în istorie nu cunosc decât puține exemple în cari Evreii să se fi dedat la acte de cruzime. Când au intrat în Palestina au esterminat, o știu, unele din micile popoare cari erau pe marginea acelei țări. Presupun că erau elemente nomade, strămoșii Beduinilor de azi, cari făceau adese-ori invasiuni în Palestina, și pe cari noi i-am estermina astăzi prin gendarmerie în afară de orice teorie religioasă. Aceasta a făcut poporul evreu cu zeul său cel crud. Noi cu zeul nostru cel blând în într'un singur an am ars pe o singură piață la Toledo 15,000 de Evrei; noi cu religia noastră cea blândă în sânul Franței am ucis 1,200,000 de oameni cu cruciade în contra Albigejilor, astfel că raportându-se contelui de Montfort că între acei cari se trimeteau la spânzurătoare erau și buni creștini, el a răspuns : trimeteți pe toți la moarte. D-zeu va alege pe ai săi.

Aș putea să înmulțesc exemplele, și să

aduc sute de cazuri. Mă opresc însă, căci vreaŃ numai să vĂ arĂt cĂ este indiferent pentru rezultatul practic dacĂ zeul Evreilor este un zeŃ bun, sau un zeŃ de rĂsbunare. AdevĂrata ŃtiinŃĂ are altĂ doctrinĂ, Ńi ea ne învaŃĂ cĂ toate popoarele în timpul copilĂriei lor, în timp de barbarie, sunt crude, Ńi cĂ la toate popoarele civilizaŃiunea vine Ńi le îmblĂnzeŃte nĂravurile. Vrea sĂ zicĂ, acesta nu poate sĂ fie un argument care sĂ ne facĂ pe noi a ne împotrivi la o deslegare raŃionalĂ a cestiunii evreeŃi.

A venit pe urmĂ d. Maiorescu, Ńi acolo lucrul ia un caracter mai solemn. Nu mai avem a face cu o pĂrere individualĂ, avem a face cu o declaraŃiune formalĂ fĂcutĂ în numele unui partid întreg, Ńi sunt în drept a cere ca atunci cĂnd se face o manifestaŃiune de partid într'un mod atĂt de solemn sĂ nu se zicĂ numai: *sic volo sic jubeo*..... dar sĂ ni se dea Ńi argumente serioase cari sĂ ne arate pentru ce e de datoria noastrĂ de a urma calea ce ni se indicĂ.

Însă ce s'a făcut? S'a făcut o teorie despre plebiscit. Nu voi să mă întind mult asupra acestui punct; în ochii mei și în ochii partidului conservator deosebirea între Constituțiune și plebiscit este ca aceea dintre război și tratatul de pace. Războiul creează starea reală, tratatul îi dă sancțiunea legală. Plebiscitul creează faptul îndeplinit, Constituțiunea însă singură stabilește raporturile legale între țară și Domn. Aceasta este, dacă nu mă înșel, teoria conservatoare.

Pe urmă a venit un lung șir de explicațiuni istorice și politice, despre modul cum s'a stabilit pozițiunea noastră internațională, începând cu tratatul de Paris, terminând cu tratatul de Berlin etc. și d. Maiorescu are aerul de a justifica, este drept, cam de departe, dupe cum vă zicea d-lui mai deunăzi că are obiceiul de a o face, intervențiunea europeană. Nu voi cerceta dar ce poate justifica, această intervențiune; afirm însă că nici aci nu găsesc nici un ar-

gument în favoarea declarațiunei partitului conservator. A treia idee preponderantă în discursul d-lui Maiorescu a fost că trebuie să ne supunem voinței poporului, și aceasta ni se dă ca princip conservator. Ideea liberală este următoarea : în locul dreptului divin s'a pus voința suveranității naționale ; noi conservatorii susținem că precum s'a făcut abus cu dreptul divin, așa aũ făcut liberalii abus cu dreptul suveranității naționale, și rațiunea noastră ne zice : avem în numele unui principiu o voință de tiranie în contra căreia mă revolt, avem în numele altui principiu o altă voință tiranică în contra căreia iarăși mă revolt. Eũ admit supunerea la voința poporului, cu rezervă însă că în or-ce moment să pot cerceta dacă acea voință nu este rătăcită, și în numele ideilor conservatoare din lumea întreagă afirm că mă voi opune ei, atunci când cred că urmând-o espun țara mea la pericole necalculabile (aplause).

Ce rămâne deci? Rămâne simpla de-

clarațiune că partidul conservator primește opiniunea majorității de ieri, și a minorității de azi; aștept însă argumentele serioase, căci o simplă declarațiune nu mi este destul, nu numai când vine în numele unui partid, dar chiar când vine în numele țerei întregi.

Vin acum la onor. d. Mărzescu. . . .
A!... mă iertați, uitasem pe d. Vernescu.

Onor. d. Vernescu a zis un ce care mi-a venit mie foarte bine, a afirmat că poporul evreesc e cu totul asimilabil, a vorbit pe urmă despre temeri imaginare, despre pericolele ce ne închipuim că ne-ar veni din partea Europei, ne-a garantat cu autoritatea sa necontestată că asemenea pericole nu există și a terminat blestemând pe toți aceia cari nu vor vota proiectul majorității; blestemul său stă încă în aer, și așteaptă votul nostru, ca să știe asupra cărui cap vinovat are să cadă.... (aplause, risete).

Nu ved în aceasta iarăși nici un argument, căci de și în timpurile antice blestemele erau un argument pentru că

ele resturnău Tronuri și ridicău Coroane, astăzi din norocire a trecut vremea aceea; ați venit cu 7 secole prea târziu, d-le Vernescu (aplause, rîsete.)

Vin acum la onor. d. Mârzescu. D. Mârzescu a vorbit cam un ceas.....

Voci. Trei ceasuri!

D. P. P. Carp. Vă rog să nu mă întrerupeți căci veți vedea că suntem de acord (ilaritate).

A vorbit, zic, cam un ceas despre sanhedrin și despre organizațiunea rabinică în Franța; un lucru însă nu ne-a spus, pentru ce n'am putea și noi aplica la Evreii de la noi principiile stabilite de sanhedrinul din Franța? A zis: e pericol, nu dau drepturi, pentru că în Franța alt-fel sunt organizați Evreii, și la noi alt-fel.

Ei bine, eu crez că, chiar dacă ar obține o declarațiune de la Evrei, că subscriu declarațiunea sanhedrinului din Franța, tot n'ar voi să le dea drepturi....

Voci. A zis că dă atunci.

D. P. P. Carp. A fixat un maximum

de 10,000, dar în fine nici aceasta nu este un argument pentru că nimenea nu ne poate împiedica pe noi de a ne da țerei or-ce legi vom voi, și chiar când am adopta legile Franței în această privire nu se poate opune nimenea: nici alianța israelită, nici d. Cremieux, nu ne poate zice că n'avem dreptul să adoptăm legile Franței în această privință.

În al doilea ceas s'a întins d. Mârzescu asupra tratatului de Berlin, și a părții de mijloc, dându'i o interpretare mai largă chiar decât cum nu i-a dat-o Puterile. Acum întru cât privește tratatul de Berlin aș ruga să ne punem cât se poate mai puțin pe tărîmul interpretărilor, și aceasta pentru că armele nu ne pot fi egale. Când vine un domn din opozițiune și zice că tratatul de Berlin este așa; așa, și nu așa,—cum voiți ca eu să zic că nu este exact când îndată mi veți zice că dau arme străinilor contra noastră (aplause). Apoi este aceasta o procedură, nu zic leală, cur

teană? Este bine ca să ne luptăm cu arme neegale, mai cu seamă când știm că nu interpretarea noastră are să ne aducă la aplicarea unui tratat internațional subscris de cele mai mari Puteri ale lumii?

A mai promis onor. d. Mârzescu să arate neagra perfidie ce stă în proiectul guvernului, dar aceasta a uitat-o, se vede din oboseală.... (ilaritate).

Acestea sunt mai toate argumentele ce s'aū adus până acum. M'am întrebat atunci cum se poate să avem în fața noastră o așa bogăție de pasiune și o așa sărăcie de argumente. Căci faptul e patent. E pozitiv cum că această cestiune sdruncină Statul până în cele mai adânci fundamente ale lui. E pozitiv cum că pasiunile de o parte și de alta sunt așa de întăritate încât ele dau loc în această Cameră la niște scene ce nu le pun în sarcina nimănuī, ci le pun în sarcina unei situațiuni care e mai forte decât noi, și în mijlocul acestor pasiuni grozave să nu se găsească nici un argu-

28218

ment serios, care să ne explice, care să justifice întăritarea ?; Înțeleg aceasta din partea maselor, din partea noastră nu înțeleg decât pasiunea pusă în serviciul unei cugetări înarmate de sânge rece, ce dă loc la o hotărîre energică (aplause). Dar așa numai pasiuni în aer, fără să știm pentru ce, nu pricep, și înțeleg să se găsiască oameni cari susțin că adevăratele argumente sunt de acele pe cari nu voiți să le arătați la lumina zilei.

Am curățit, d-lor, târîmul pe care ne găsim noi astă-zî, și'mi veți permite acum a merge înainte și a studia cestiunea evreiască în sine și în afară de pasiunile cari ne încongioară, și de situațiunea în care ne aflăm.

Ce este, d-lor, un Evreū ?

Un Evreū este reprezentantul unei rase care din cea mai adîncă antici-tate s'a datat negoțului, și a căruî credință a fost privită în sînul popoarelor creștine, pe drept sau pe nedrept, ca o religiune spurcată ; așa încât or unde

se ivea câte un Evreū, el era privit ca un om cu care creștinii nu puteau fi în contact. Ei bine, care a fost rezultatul acestei situațiuni? Resultatul a fost că această seminție în viața practică și reală a concentrat întreaga ei activitate asupra singurului lucru cu care îi era permis să se ocupe, asupra negoțului, și, pentru că fie-care om simte nevoie să găsiască o reacțiune contra disprețului ce întâlnește pe tărîmul real al vieții, Evreii s'aū ridicat pe tărîmul spiritual al religiunei, și aū căutat în legea lor mângâere, la zilnica amărăciune la care erau expuși.

Prin urmare avem niște oameni cari pe de o parte sunt tari, căci tare e acela care crede în ceva, și slab este ateul, slab e cine zice că mintea lui e mai presus de toate legile, și tare e acel care crezând într'o lege superioară își oțelesce caracterul prin supunerea la o forță ideală ce îi stăpânește pasiunile și îl învață a domina pe alții, pentru că s'a dominat pe sine (aplause).

Pe de altă parte, această forță i-a dus pe tărîmul real la rezultate imense. Depărtați de noi de la or-ce activitate umană alta decât activitatea economică i-am obligat de a nu face alta decât de a câștiga, și ei astă-zî se răs-bună de disprețul nostru ținînd în mână capitalul, adică forța ce alimentează întreaga viață economică a Europei. Acesta e Evreul în genere. Să vedem acum ce este el la noi.

Cînd România, cam virgină de or-ce cultură, s'a găsit deodată față cu civilizațiunea occidentală, era firesc să nu înțeleagă întregul mecanism și întregul mers al acestei civilizațiuni; era firesc ca de multe ori să confunde cauza cu efectul, și să creadă că imitînd în mod superficial efectele, luînd pur și simplu formele cari le-a luat civilizațiunea occidentului, noi aveam să ajungem la același rezultat la care a ajuns Europa, și a uitat că ceea-ce ne impune nouă în străinătate, ceea ce ne impune atît de tare încît ochii ne apun, nu era decât

resultatul unei munci anterioare pe cari noi nu am făcut-o și fără care, cu toată imitațiunea noastră servilă, nu putem ajunge la nici o înflorire. Și când noi am gândit că libertatea pur și simplu poate creea civilizațiunea, ne-am înșelat amar, căci civilizațiunea creează libertatea iar nu libertatea civilizațiunea (aplause).

Și când am venit noi și am luat organizațiunea întreagă a popoarelor celor culte, fără să avem noi elementele necesarii, am fi trebuit să ne zicem că nu facem decât a pune bazele unei clădiri pe nisip, care trebuie să se prăbușească la cea întâi furtună. Așa am făcut, și care a fost rezultatul? Resultatul a fost că noi, popor tînăr, ne-am aruncat esclusiv pe tărîmul politic. Am părăsit toată activitatea economică, și fiecare din noi a vroit să se bucure de aceeași egalitate, a vroit să fie și ministru și deputat, și prefect, sub-prefect, și primar, părăsind cea-l-altă activitate socială. Și nu numai atât, dar ne-am dat

o organizațiune politică, cu un personal mult mai mare decât în străinătate, pe când în realitate elementele de cari dispunem sunt mai restrânse.

În proporțiune cu Franța noi n'ar trebui să avem decât 80 de deputați, și avem din contră 150 de deputați; în proporțiune n'ar trebui să avem de cât 10 prefecturi în țară pe când avem 30, și n'am stat aici. Fiind-că toată lumea s'a aruncat pe tărîmul politic pentru fie-care post politic avem un titular și 7, 8 candidați. Ei bine, unde ne mai rămâne atunci putere pentru activitatea economică? Nicăeri. Și așa s'a întâmplat că locul lăsat gol a fost ocupat de Evreu fără nici o luptă. Și dovadă despre aceasta este că cu cât se lărgea cercul libertăților noastre, cu atât creștea numărul Evreilor. Puțini la număr pe timpul regulamentului, au crescut pe timpul convențiunei, iar pe timpul Constituțiunei numărul lor a devenit îngrijitor. Vina nu e a lor, vina e a noastră. Este timp a ne deștepta!

Și dacă este un lucru de care mă bucur în tratatul de la Berlin este că el ne obligă să deschidem ochii, și ne obligă a studia starea noastră socială.

Acum să nu gândiți, d-lor, că pentru aceasta un conservator trebuie să fie în contra liberalilor; știți că atunci când unii s'au pronunțat în contra Constituțiunei (întreruperi), m'am făcut eu apărătorul ei. Dar o afirm că o țară care pe lângă o Constituțiune liberală, ca a noastră, nu are o organizare socială conservatoare, cea țară este perdută de mai 'nainte, cu saŭ fără Jidanî (aplause)..... De exemplu, d-lor, vina Jidovilor este dacă ei sunt stăpâni în sate? Când a venit legea rurală, basându-se pe un principiu de egalitate, a decretat că cârciumile nu mai sunt un monopol, care a fost rezultatul? A fost că în loc de o cârciumă s'au ivit în fie-care comună șapte, și în loc de o familie ovreiască a venit șapte. Aceasta ca exemplu.

Răul este decî serios astă-zî, Evreii sunt stăpâni pe producțiunea noastră

economică, și or care ar fi măsurile represive ce veți lua astăzi, nu prin ele veți ajunge la un bun rezultat. Aș întreba pe d. Codrescu dacă proiectul d-sale este mai larg sau mai restrâns decât legile actuale. De sigur este mai larg. Apoi dacă cu legi mai restrânse, rezultatul este deplorabil și tabloul făcut de d-sa îngrozitor, ce va fi când o lege mai largă se va face? Aș înțelege să nu se dea nimica, precum a spus d-nii Conta și Blaremburg. Aș merge mai departe încă și aș mări restricțiunile directe în contra Evreilor dacă aș crede în eficacitatea lor. Eū cred însă că aiurea stă leacul. Înainte de toate sunt două lucruri cari trebuie să le avem în vedere: întâiū emanciparea economică a satelor, și al doilea crearea forțată a concurenței prin târguri. Pentru primul punct, voiū avea onoare a propune în sesiunea viitoare o lege ce va declara inalienabilitatea proprietăței mici, o altă lege ca cârciumile să fie monopolisate și proporțional pe populațiune. Voiū avea

onoarea a veni cu altă lege despre usură, mai aspră decât cea de astăzi, și cu o lege care va garanta împrumuturile țăranilor. În fine, cu o lege care va da muncilor agricole o altă garanție decât aceea ce ne oferă legea actuală, care dă loc la o adevărată împilare.

Pentru brațe, va trebui să înlăturăm pe Români de la funcționarism, și atunci va veni o vreme unde democrația, în loc să fie democrație bugetară, va fi adevărata democrație a muncii, care nu cere de la libertate alt-ceva decât garanția rezultatelor obținute prin strădania fie-căruia (aplaude).

Ca să obțin această garanție voi cere dar inamovibilitatea magistraturei, și voi cere crearea unei curți pentru contenciosul administrativ care să dea o pepinieră de prefecți, ce va sustrage administrația de sub arbitrariul Camerei. Mi s'a întâmplat, ca ministru, ca din patru deputați, toți patru să ceară depărtarea unui prefect, de altminterlea bun. Doi însă din acei deputați îmi ce-

reaŭ pe X, amenințându-mă cu votul de blam, cei-lalți doi îmi cereaŭ pe Y, amenințându-mă asemenea cu vot de blam, dacă nu-î voiŭ satisface. Ce fac districtele în asemenea stare de lucruri ? O știți ca și mine.

Pentru astă-zî mă opresc aici, nu pot să vă espun întreg sistemul, întreaga teorie ; am vrut numai să vă arăt cam în ce sens a trebuit noi să lucrăm.

Față însă cu Evreii trebuie pe de altă parte se punem un capăt situațiunei de astăzi. Starea de rebel în care ne aflăm față cu dênșii nu o putem continua fără pericol pentru țară.

Astăzi vedem că se întêmplă la noi lucrul cel mai straniŭ, adică că capitalul este în luptă cu producătorul, și nu luptă în teorie, ca în cărțile lui Proudhon, dar în luptă reală, și aceasta pentru că refuzăm acelor ce posed capitalul facultatea de a'l pune la serviciul unei țeri ce'i respinge din sînul ei.

† Ei bine, a venit timpul să curmăm

această stare de lucruri : a venit timpul să arătăm Evreilor că nu mai voim să fim cu dênșii într'o stare de luptă. Vrem să le zicem că astăzi sunt și ei cetățeni.

Insă, d-lor, nici o tranșiție nu se poate face în mod subit. Nu noi am creat această stare de lucruri, nu noi suntem cu desăvîrșire respunzătorî; de aceea nu se poate cere ca noi să schimbăm totul într'o zi.

Pentru mine modul de tranșițiune este ânteiũ acela de a ne garanta pãmântul nostru, iar pe de altă parte să probăm Evreilor că vroim să facem un început serios de emancipare primindu'î de pe acum, în număr mic dar satisfacător pentru dênșii, în cetatea noastră. De aceea am făcut și o propunere, gândind că ea corespunde cu acest început serios. Dar propunerea nu mi s'a primit și astăzi avem a face cu proiectul de lege al guvernului; n'am nimic de zis. Când voiũ veni la paragrafe, voiũ avea onoare a presenta

acele modificări și acele amendamente ce cred eu că sunt de natură a ameliora legea, în sensul ideilor ce v'am spus.

Aceasta este cestiunea Evreilor. Vin acum la faza acută în care a intrat astăzi. Cu vr'o 14 sau 15 ani înapoi România gândia cam ca mine. Ați văzut că s'a făcut un început serios, să se dea drepturi pe categorii.

D. Kogălniceanu era atunci în perfect acord cu d. Vernescu; de atuncea lucrurile s'aū cam schimbat. A venit Constituția noastră, a vrut în mod necugetat, după mine, să nu se observe periodul de tranșiune și a vrut să dea drepturi în întregimea lor.

Acțiunea necugetată a produs o reacțiune și mai necugetată încă. Ea a dat loc la emoțiuni populare, și votul art. 7 s'a dat în urma distrugerii unei sinagoge și în urma presiunii unei populațiuni cam turbulente care încongiura Adunarea. Nu știu dacă într'un mod cugetat sau necugetat, dar votul acela, care a adus înscrierea art. 7, era

votul unei Camere ce se supunea emoțiilor populare, și azi putem vedea prin experiență câtă nedreptate aū acei cari vor să ne supunem emoțiilor populare. Și atunci poporul era înspăimântat, dar în loc să se pună la lucru, să remedieze răul, a crezut că prin măsuri represive și violente poate remedia, și a înscris acel paragraf. Asemenea exemple de supunere la emoțiile populare nu sunt prea încurajătoare pentru mine, și culeg din istoria noastră modernă dreptul ce 'l revendicăm adineaori de a judeca dacă emoțiunea populară este întemeiată sau nu. Abia se votase art. 7 și s'a constatat că răul merge crescând, căci răul a rămas și ura a crescut. Intei să ne punem pe tărîmul organizării sociale; ne-am luat după un grup politic care a tîrît cestiunea pe tărîmul politic și a făcut din ura în contra Evreilor o dogmă de partid. Dacă imput ceva prezidentului de Consiliu actual este, că nu numai a tolerat aceasta, dar, o spun cu franchetă,

a căutat să facă capital politic din aceasta, și ca să atragă pe fracțiune ș'a dat aerul de a crede că prin măsuri administrative poate să se curme răul.

Mi-aduc aminte că am făcut o interpelare la 1868, pe atunci nu aveam încă stofa de om de Stat (rîsete)*), cuvintele mele nu aveaū autoritatea care poate mi-o daū 14 ani de viață parlamentară. D. Brătianu n'a voit să mă asculte și a avut chiar bună-voința a mă trata de trădător, și pe lângă multe alte personalități pe cari sunt convins că le-a uitat, precum le-am uitat și eū, mi-a zis că numai prin măsuri administrative se poate regula cestiunea; astăzi cred că și-a schimbat părerea, căci nu prin măsuri administrative și represive putem să curmăm răul. Ar fi fost însă puțin dacă această eroare ar fi fost numai o încercare zadarnică. Ea a avut un efect mai trist,

---

*) Alusiune la un cuvint al d-lui Boerescu care zisese cu câte-va zile înainte că d. Carp are stofa unui om de Stat.

nu numai că n'a făcut nici un bine în țară, dar ne-a făcut rău în străinătate. Când a văzut Europa că noi tratăm această cestiune prin măsuri represive constituționale și prin măsuri represive administrative și-a zis : aceasta nu se poate tolera. S'a făcut remonstranțe și toți aceia cari aū ocupat funcțiuni în această țară știū cele ce s'aū întâmplat : am luptat, am explicat, și Europa, așteptând ora cuvenită, a tolerat pênă când a venit cu privilegiul tratatului de la Berlin și a zis : trebuie să regulăm noi cestiunea. Și, d-lor, când vedeam pe d. Conta că vine să apere art. 7 în numele științei, și când vedeam pe d. Codrescu că 'l apără în numele intereselor naționale, îmi puneam întrebarea : fără art. 7 am fi avut art. 44? Este evident că nu; pentru țară nu ați făcut în cestiunea israelită absolut nimic prin asemenea măsuri represive, iar în străinătate am fost tratați ca barbari.

Prin urmare, aceasta e o cale cu de-

săvîrșire rătăcită, pe care nu trebuie să ne mai punem ; și repet : dacă este un bine în tratatul de la Berlin, cred că acel bine este că suntem siliți a ne uita cu sânge rece în ochii cestiunii însăși și a ne zice : aci e răul și pe calea aceasta trebuie să mergem spre a'l lecuî.

Avînd aceste păreri, d-lor, înțelegeți prea bine că nu mē pot eu supune așa pretinsului curent național. Eū admit instinctul la o națiune ; admit ca ea să simțā că e un rău, precum fie-care om cānd e bolnav simte că'l doare, dar nu admit ca bolnavul să zică el : eată doctoria ce trebuie să mi-o dea doctorul (murmure prelungite). Există un rău în țară, un rău economic, un rău social : atâta e dator curentul să ne arate ; iar mijloacele suntem noi datorî să le arătăm. Noi însă, în loc de a lumina pe popor, cānd venim și primim inspirațiunii de la dānsul, în multe cestiuni nu facem decāt a prostitua inteligența pe care Dumnezeu a binevoit să ni-o dea. Și aceea cari se cred că aū primit o cultură

mai înaltă, aceia aũ datoria sacră de a veni, când poporul e rătăcit, să-ı zică : nu merg după tine ; tu aı facultatea de a simți rēul, leacul rēmane la mine să'l indic, iar datoria ta este să'l urmezı (murmure).

Acestea sunt, d-lor, cele ce am onoare să vę spun în discuțiune generală. Eũ vę rog să luați în considerațiune proiectul guvernului, rēmanēnd ca în urmă să aducem amendamente în bine sau în rēu.

D. George Mărzescu. Dacă ești d-ta aici, nu se poate amenda decăt în bine.

D. P. P. Carp. D-le Mărzescu, vę dau *rendez-vous* diseară la Jokey-Club pentru glume (ilaritate mare).

Rēmane, d-lor, zic, să amendăm proiectul la discuțiunea pe paragrafe.

Și dacă cuvintele mele vor fi avut darul să schimbe un vot măcar, și acel vot să fie acela ce ne trebuie pentru doę treimi, mă voiũ crede rēsbunat și de laudele unora și de ocările altora. și voiũ primi în liniște blestemele de astăzi, si-

gur fiind că va veni o vreme în care
Românii vor ști să distingă pe acei cari
măgulind numai niște pasiuni mes-
chine, își creează un pedestal efemer,
ca or-ce lucru ce e bazat pe o populari-
tate trecătoare (aplause)

BUGETUL PE 1881—1882

(Camera de la 30 Martie 1881)

Domnilor deputați, duelul financiar dintre dd. Lahovari și Costinescu s'a terminat; el era firesc, deși poate displăcut. Cinci ani de zile s'aŭ aruncat acuzări, s'aŭ făcut disculpări de o parte și de alta, și nu trebuie nimeni să se mire dacă acele acuzări și acele disculpări aŭ găsit în fine un resunet și la tribuna Parlamentului.

Și eu aș dori, d-lor, să aruncăm o ochire retrospectivă asupra trecutului, însă nu atât în privința acuzărilor și disculpărilor, ci în privința învățămîntului ce trebuie să tragem din acel trecut.

Pentru acest studiu v'aș ruga să ne

suim împreună pe niște înălțimi mai senine și mai liniștite, ca de acolo să putem vedea care este tărîmul ce am parcurs pînă acum și care este țelul pe care trebuie să 'l urmărim cu toții. Aceasta ne este cu atît mai mult impusă, d-lor deputați, cu cît astăzi nimănui nu o poate tăgădui că se deschide o eră nouă pentru Statul român. Astăzi mai toate lucrările la cari am contribuit cu toții, aũ ajuns la deplina lor dezvoltare, și este poate momentul venit să ne întrebăm: care este calea pe care trebuie să ne punem de aci nainte? Imi veți permite deci, întâi să arunc o ochire retrospectivă asupra trecutului nostru financiar, apoi să trec pe tărîmul politic și să vedem care este rolul ce aũ jucat diferitele partide în țara noastră și care este rolul ce fie-care trebuie să joace de aci nainte, și, în fine, să vedem care este și locul ce fie-care dintre noi trebuie să ocupe în mijlocul luptelor politice.

Voiu începe dar, d-lor, de la anul

1870, pentru că putem zice că epoca financiară a noastră în adevăratul sens al cuvântului nu începe decât de atunci. Mai înainte bugetele nu erau votate niciodată la vreme, situațiunii financiare nu existau niciodată, ba mai mult încă: nici chiar socotelile unora din acei ani nu existaă, și nu cred că vom putea ajunge vreodată a vedea clar în gestiunea financiară a anilor anteriori anului 1870.

Incep deci cu anul 1870 și mă întreb: care era situațiunea pe care a găsit-o atunci partidul conservator? cum a luat-o? cum a lăsat-o? — și numai răspunzând la aceste întrebări ne vom putea face o imagine fidelă atât de meritele cât și de nemeritele ce se pot atribui în această gestiune.

La 1870 bugetul era de 60 milioane; anuitățile pe atunci erau de 23 milioane; drumurile de fer erau votate și anuitățile lor în doi ani de zile era să umfle bugetul cu 18 milioane. Prin urmare, cu un buget de 60 milioane par-

tidul conservator avea să se găsească față cu o anuitate de 40 milioane, așa încât nu'î rămânea pentru cheltuelile ordinare ale Statului decât 20 milioane.

Pusă așa cestiunea, înțelegeți prea bine cât de îngrozitoare era situațiunea pe care a primit-o partidul conservator. D-lor, dacă am face noi o paralelă cu cifra bugetului de azi, am vedea că dacă ați fi astăzi în situațiunea de atunci, dv. ați avea anuități de 80 milioane și nu v'ar rămânea decât 40 milioane pentru nevoile Statului, și când zic nevoile Statului aceasta nu e un cuvânt așa în aer zis, căci nu mi se poate răspunde : dacă nu aveți parale faceți economii ; economiile aū și ele limitele lor, și susțin că Statul român nu numai astfel cum este astăzi, când are o țifără mult mai mare, dar Statul român așa cum era atunci trebuia să se descompună cu totul dacă am fi făcut noi bugetul nostru întru cât privește cheltuelile ordinare ale Statului numai pe baza de 20 milioane, atunci când nu-

mai bugetul armatei reclama 15 milioane pe an, încât rămânea pentru celelalte trebuințe ale Statului numai vr'o 6—7 milioane. Nimeni nu poate contesta aceste cifre, nimeni nu poate zice că situațiunea de atunci, în care se afla guvernul, nu era o situațiune înspăimântătoare ; ce era însă de făcut ? Era întâi de procedat la lichidarea trecutului și pe urmă trebuia să creeăm un întreg sistem financiar ce ne ar fi dat resursele de cari Statul avea nevoie. Și când s'a acuzat partidul conservator că a creat impozite, răspund pur și simplu că aceste impozite aū scăpat Statul român de descompunere. Într'un cuvânt situațiunea ne impunea o imperioasă datorie, nu numai de a mări resursele existente, dar și de a crea resurse noi. Odată aceasta admis, să vedem care a fost sistemul ce l-a întrebuintat partidul conservator pentru a scăpa din greaua sa situațiune, și dacă acest sistem era rău sau era bun,—și de la această întrebare va atârna și

întrebarea cealaltă : dacă gestiunea finanțelor a fost rea sau a fost bună.

Ce era de făcut ? A mări impozitele directe era foarte anevoie ; trebuia dar să se creeze impozite indirecte. Acele impozite indirecte partidul conservator le-a creat, nu asupra consumațiunii ordinare, dar asupra consumațiunii extraordinare, asupra consumațiunii de lux, și făcând aceasta, el nu lovea în elasticitatea averii imposabile a acestei țări ; a făcut dar monopolul tutunului, a făcut legea pentru băuturile spirtoase, legea pentru timbru și înregistrare, și a mai făcut într'o modestă proporțiune și un impozit direct, s'a adăogat 2 la sută la impozitul funciar, a urmat într'un cuvânt acel sistem pe care eu îl cred bun, adică sistemul de a crea impozite indirecte, iar nu impozite directe ; pentru că, după mine, impozitul indirect este acela care asigură proporționalitatea cu mai multă siguranță decât impozitul direct. Aceste resurse însă până a nu ajunge la întreaga lor

desvoltare trebuie fatalmente să dea loc la mici erori în evaluări, la oare-cari ilu-siuni din partea celor cari l-au creat, și nu cred că un om drept poate să acu-ze partidul conservator că sistemul financiar creat de dânsul nu a dat de pe atunci chiar roadele pe cari le dă azi după 8 ani de zile; căci tocmai înflori-rea de astăzi a finanțelor dovedește cât de înțelepți am fost în stabilirea sis-temului inaugurat de noi.

Cu toate deci că am creat aceste re-surse, dar fiind că ele nu puteau să dea deodată rezultatul dorit, era încă nevoe de 4—5 milioane pe an, cari nu se îndestulau prin nouile resurse create de partidul conservator și cari trebuia fatal să se traducă, până când aceste imposite vor da adevăratul rezultat, prin datorie, precum s'aũ tradus și în timpul d.-v. prin datorii până în momentul de față, când am ajuns în fine a trage din acele imposite mai toate roadele ce ele pot da. Ast-fel, pe de o parte s'a cre-eat imposite cari momentan nu erau

suficiente pentru acoperirea nevoilor Statului, iar pe de altă parte a trebuit să se contracteze oare-cari împrumuturi cari nu corespundeau decât cu diferența dintre nevoile absolut necesare și deficitul de 4-5 milioane pe care'l lăsa bugetul pe fie-care an.

Acum, cari sunt acele nevoi? Eū susțin, d-lor, că pe atuncī, așa cum era Statul român organizat, făcând economiile cele mai mari, nu putea să meargă înainte decât afectând la cheltuelile ordinare cel puțin 53—54 milioane franci pe an.

Ei bine, partida conservatoare scăzând, se înțelege, anuitățile nu au avut acele 54 milioane decât în cei din urmă doi ani.

Stiū că astăzi ele sunt mai mari; conform cu desvelirea noastră trebuia să crească și nevoile și nu vă cer d-v. ca să afectați la cheltuelile ordinare numai 54 milioane, pe cari le-am întrebuintat noi, dar reclam o aprețiere mai dreaptă și mai echitabilă asupra finanțelor par-

tidului conservator, care, luptând cu grozavele necesități cu cari a luptat, poate privi liniștit situația financiară pe care ați moștenit-o dv. de la dânsul. Este ea oare o prăpastie așa cum o arată d. raportor? Și oare era numai decât nevoie să ne arătați că ne aruncăm într'un abiz pentru ca să ne întoarcem la un nou sistem al finanțelor țării? Eū cred că nu. Eū cred că administrația finanțelor țării a urmat mer-sul regulat; eū cred că, treptat cu numărul de elemente serioase ce guvernul actual are la dispoziția sa pentru dezvoltarea diferitelor ramuri de administrațiune a țării și pe cari elemente nu le avea la dispozițiune guvernul conservator, țara are să ajungă la o dezvoltare crescândă în toate ramurile administrațiunilor.

Și dacă azi d. Brătianu are la dispoziție mai multe elemente serioase decât erau în trecut, acest merit nu trebuie să'l revendice pentru d-sa; și dacă nu'l poate revendica pentru d-sa, atunci cu atât

mai mult partidul conservator nu merită acușățiunile ce i se aduc, pentru că, d-lor, țara aceasta merge din zi în zi tot propășind, și elementele ce ea are azi pentru o mai bună administrațiune sunt mai numeroase decât în trecut, și sunt sigur că mergând tot propășind, peste zece ani vom avea la dispoziție forțe mult mai numeroase decât avem azi. Făcând această rezervă, să vedem care era situațiunea financiară lăsată de partidul conservator. Ea era următoarea :

V'a lăsat cu toate nevoile pe cari le avea un deficit real de 7 milioane, și un deficit bugetar de 22 milioane, și aci nu voiă cădea în confusiunea care s'a comis de acei cari nu au făcut distincțiune între deficitul bugetar și deficitul real. Când a căzut partidul conservator, și pot zice, d-lor, că am mai mult drept decât alții de a vorbi în această privință, căci am avut onoarea de a inaugura la 1870, fiind în minister cu d. Epureanu, acea eră de tristă me-

morie, și am încheiat-o cu d. Lascar Catargi la 1876, — care era situațiunea financiară de atunci ? Ea v'a dat arme mai puternice de cum ați fi avut printr'un raport al d-lui Strat, raport esact încât privește țifrele, neesact încât privește aprețierile. Noi aveam în realitate un deficit de 7 milioane ; la acest deficit se adaugă rămășițe în sumă de 16 milioane pe a căror încasare ministrul de finanțe de atunci, d. Strat, declara că nu poate conta. De a avut dreptate sau nu a avut, aceasta nu se putea apreția atunci, dar astăzi știm că d. Strat s'a înșelat rău ; d-voastră a-ți încasat acea rămășiță. Dar și d. Strat avea rațiunile sale ; se știa că resboiul Orientului bătea la ușă ; nimeni nu putea prevedea cum și ce fel are să se facă acel resboi, și în ce condițiuni era să se pună țara, încât un ministru de finanțe prudent și prevăzător era poate în drept să zică : nu pot să contez pe încasarea acelor rămășițe, căci chiar dacă ele s'ar încasa, sunt sigur că vor fi alte nevoi de îndes-

tulat cu ele decât nevoile bugetare ordinare. Că deficitul real nu era însă așa de mare, aceasta rezare din împrejurarea că dv. ați încasat aproape 14 milioane din acele rămășițe și că acele 14 milioane, deși admit ca justă teoria financiară a d-lui Costinescu, cum că ele aparțin esercițiilor viitoare, totuși nu puteți nega cum că ele au crescut resursele d-voastră. Și dacă, basati pe situațiunea financiară, ziceți că erați *à decouvert* cu 31 milioane, primesc aceasta, dar v'am lăsat și o resursă de 16 milioane, pe care nu ne-o bonificați, și pe care reclam să ni-o ștergeți din sarcinile reale ce v'am lăsat.

In acel deficit mai punea d. Strat și 8 milioane deficit de pe atunci al casei de lichidare, care sumă s'a regulat precum știți, odată cu conversiunea bonurilor rurale, dar care, nici într'un cas, nu provine din faptul buneii saū relei noastre administrațiuni. Scădeți acestea toate și veți vedea că acuzăm un deficit de 7 milioane, după cinci ani de admi-

nistrare, și de administrare făcută în împrejurări cum nu le-a avut mai grele nici un guvern. Putem zice că toate acușările se reduc la nimic. O știți ca și mine, și de acea ați căutat prin toate mijloacele să arătați această sumă mai mare decât nu era.

Nu ne plângem de aceasta ; este în natura omenească că înverșunarea și pasiunile de partid ajung la gradul la care ajunsesse atunci, și în Cameră și prin jurnale, și în întrunirile de la Mazar-Pașa, să caute a se justifica în proprii săi ochi și să mărească în mod inconștient răul, ca să legitimizeze întăritarea lor. De acolo a isvorit și acel adaos arbitrar de 8 milioane cu care ați crescut deficitul nostru. Nu suspectez intențiunile nimenui, dar sunt în drept a deplora până unde merge pasiunea, când ved că un ministru șterge din bugetele anterioare pur și simplu unele sume trecute la venituri, fără să aștepte hotărîrea curței de compturi. Ce ați zice dacă, căzând mâne d. Bră-

tianu, am șterge noi vre-o 20 de milioane din bugetele sale și am mări deficitul cu atât? Nu ați putea zice nimic că revendic pentru mine același drept ce și l-a însușit d. Sturdza. Când am reclamat și am zis că acele sume proveneauă din resursele rămase disponibile, ale anilor anteriori, ne-ați zis că aceasta nu se poate ști, că înainte de 1870 nu aveam registruri în regulă. Așa este, dar lipsa de compturi trebuia tocmai să vă împedice de a deslega o cestiune unde nu erați în drept a vă pronunța. Or-cum ar fi, sunt dator a vă arăta de unde aū provenit acele 8 milioane și voiū fi foarte scurt, căci avem promisiunea d-lui președinte al Consiliului de a procede la o nouă re-visuire a compturilor, și crez că se va convinge că a fost o simplă eroare. De unde provine decī această cifră? Când s'aū încheiat socotelile anului 1870, și s'a găsit că Statul a rămas descoperit cu o cifră de 50 milioane, s'a uitat a se

trece între resursele disponibile și starea casei.

Această stare a casei se compune din două țifre: una era suma de 3 milioane găsite în casă în numerariu, și o altă sumă de portofoliu de 5 milioane, sumă care reprezintă remisele de 2 la sută la cari aveau drept casierii și pe cari le rețineau trecându-se de către minister ca efecte cu portofoliu până ce curtea de compturi verifică gestiunea casierilor.

Când s'a constatat aceste omiteri, atunci ce trebuia să facă cu aceste 3 milioane; trebuia să le bage ministrul în buzunar; sau trebuia să le treacă ca venit în bugetul următor? Aceasta s'a făcut, și s'a făcut bine, și sunt convinși că va veni o vreme unde ni se va face dreptate și în această privire. Prin urmare, ca rezultat, după o gestiune de 5 ani, noi v'am lăsat un simplu deficit de 7 milioane; v'am lăsat însă ca compensațiune imensă un întreg sistem financiar, care era așa de

bun, încât cu toate urele d-voastre, cu toate exagerațiunile de atunci, cu toate programele cari cereau abolirea monopolului, cari promiteau abolirea legii licenții spirtoaselor, cari cereau reducerea taxei timbrului și înregistrării, ați fost siliți să mănțineți acest sistem și, grație lui Dumnezeu! l-ați mănținut, căci acest sistem vă dă facultate astăzi de a vă făli, cum sunteți în drept a vă făli, cu situațiunea noastră financiară.

S'aũ putut comite erori în evaluări, cu atât mai mult cu cât v'am zis că noi am inaugurat noul sistem financiar; ar fi fost foarte nedrept să cereți ca, chiar din ziua dintâi, un guvern și un partid să scoată dintr'o sistemă nouă toate roadele pe cari le putea da. S'aũ făcut erori, însă v'am lăsat o sistemă financiară excelentă, și omul care vi l-a lăsat a binemeritat de la patrie, și nu mă sfiesc de a pronunța numele lui în Adunare, susțin că sistema financiară de astăzi este opera d-lui Mavrogheni (aplaude). Sciũ că d-lui nu a fost poate

răsplătit astfel cum ar fi trebuit ; știu că a fost acusat cu înverșunare de adversarii săi, susținut cu slăbiciune de mulți din aderenții săi, și apărat cu energie numai de puțini. Știu că omul acela în loc de răsplată a ajuns la finele vieții lui să fie obligat să caute în streinătate un rest de zile amărâte, și admir cum se mai găsesc oameni cari, față cu asemenea dureroase exemple, își devotează munca și sudoarea lor serviciului Statului, și dacă omagiul ce-i aduc astăzi poate fi o mângâere, i-o aduc cu inima împăcată, căci roadele cele culegem astăzi provin din plantele semănate de dânsul (aplause).

Un partid care poate revendica asemenea lucruri poate să stea cu fruntea în sus, și să zică : poate am greșit, însă v'am lăsat și bunuri de cari trebuie să'mi țineți seamă.

Acesta este, d-lor, rezultatul acestei gestiuni, și că ea nu a fost tocmai așa desastroasă, reese și din altă împrejurare.

Să luăm noi sumele întrebuintate de

partidul conservator, căci am fost tratați și de risipitori; să luăm și sumele cari au fost întrebuințate și de partidul conservator pentru nevoile obicnuite ale Statului.

Am făcut acest calcul, și vă rog să mă credeți dacă, fără a intra mult în esaminarea cifrelor, vă dau oarecări totaluri. Partidul conservator a cheltuit în curs de 5 ani aproape 54 milioane pentru nevoile obicnuite ale Statului; d-voastră în curs de 5 ani, scăzând toate cheltuelile, anuitățile, drumul de fer, resbelul, rechisițiunile, scăzând toate acestea ați cheltuit 64 până la 65 milioane pe an. Prin urmare, pentru cheltuelile ordinare ale Statului ați cheltuit 12 milioane mai mult.

Nu vă fac nici o acușiune întru aceasta, pentru că eu sustin că ast-fel cum suntem noi astăzi, trebuie să mărim suma cheltuelilor dacă voim să avem o bună administrațiune: dacă voim să organizăm serios Statul nostru trebuie să mărim suma ce afectăm la

cheltuelile ordinare ale Statului până la cifra de 75 milioane ; căci altfel nu veți avea nici armată, nici bună justiție, nici bună administrație. Vom merge în mod empiric, cum am mers până astăzi ; și este timpul să părăsim această cale.

Dar sunt oare în drept a susține că nu am fost tocmai așa risipitori când am cheltuit pentru nevoile ordinare 12 milioane pe an mai puțin decât d-v. ? Ce rămâne deci din toate acușiunile d-v. ? Nimic, și adevărul e că noi am descurcat finanțele și că d-voastră ați beneficiat de această operă. Trec acum la budgetul actual. Repet ceea ce am zis : Statul român are nevoie de 75—80 milioane pentru cheltueli ordinare ; nu le aveți și naște întrebarea : ce este de făcut ?

Cred că sistemul financiar ce ați moștenit de la partidul conservator, trebuie completat. Cred că d-voastră trebuie să căutați, și aci nu mă privește pe mine, de a vă arăta cum este sarcina

financiarilor cari ne guvernă ; este sarcina d-voastră să căutați a impune averea mobilă (intreruperi). Prin averea mobilă nu înțeleg efectele publice.

Pe de altă parte trebuie să căutăm să micșorăm anuitățile noastre. Și când am venit, cu ocaziunea conversiunii, cu propunerea de a unifica datoriile noastre, aceasta era o propunere serioasă, și sunt convins că fatal, de voe sau de nevoe, aveți să recurgeți la dânsa ; pentru că dacă nu vom recurge la aceste două măsuri de a crea noi venituri și de a micșora anuitățile, veți avea și d-v. a suferi de răul de care a suferit partidul conservator, care a fost obligat să acopere prin împrumuturi deficitul fatal ce-î impunea disproporția între nevoile imperioase și resursele ordinare.

Eată, d-lor, ce am avut de zis întru cât privește partea pur financiară a cestiunii pe care o tratăm.

Imi veți permite acum să trec la partea pur politică. . . . .

D. președinte. Mă iertați: partea pur politică la veniturile Statului nu ved ce are a face.

D. P. P. Carp. Atârnă, d-le președinte, de bunăvoința dv. Dar cred că a arunca o ochire generală asupra situațiunii generale a unei țări nu e permis decât în doă momente, cu ocasiunea Adresei, și cu ocasiunea bugetelor Statului; căci bugetul reprezentând întregul mecanism al unui Stat trebuie lăsată facultatea deputaților de a spune ce cugetă asupra situațiunii positive a țării lor. Gândiți însă că nu e justă cererea mea, eă întru cât privește partea pur finanțiară nu mai am nimic de adaus, și am terminat.

D. președinte. Dacă Adunarea nu se opune.

Voci. Să vorbească; êl rugăm.

D. președinte. D. Carp are cuvântul să urmeze.

D. P. P. Carp. Vă mulțumesc, d-lor deputați, că'mi recunoașteți dreptul de a vorbi și pe tărîmul pur politic.

Vorbeam adineaori—și aceasta face transițiunea între partea finanțiară și cea politică—vorbeam de învierșunarea teribilă care a existat până acum între ambele partide. Astăzi acea învierșunare a mai scăzut, dar ea tot există, și adesea m'am întrebat de unde mai provine această învierșunare, căci pe tărîmul pur politic deosebire între unii și alții nu a existat niciodată.

Voci. Aceasta e reclamă.

D. P. P. Carp. Atunci îmi veți da voie să nu mai continuu.

D. președinte. Vă rog, d-lor, nu mai întrerupeți; știți că d. Carp este totdeauna parlamentar. Rog să urmeze.

D. P. P. Carp. Când se tratează cuvintele unui deputat, care cred că a dat probe de desinteresare, de reclamă ministerială...

O voce. Consideră-o ca gelozie.

D. P. P. Carp. Nu există gelozie de cât între aceia cari se iubesc.

Mă întrebam deci de unde provine această învierșunare când ea nu este

întemeiată pe deosebirea principiilor politice. Unirea ? Cu toții am lucrat la dînsa. Domnul străin ? Cu toții l-am adus. Independența ? Țara întreagă a luptat ca să o avem. Constituțiunea ? Unii aũ voit-o mai largă, alții mai restrînsă, dar ea este în fine rezultatul unui compromis la care toți am consimțit în mod onest, și nu admit să se atingă cineva de dînsa, nici ca s'o lărgească, nici ca s'o răstrîngă. Ea este baza politică pe care toate partidele trebuie să stea.

De unde provine decî această invier-șunare ? Ea provine din cauză că pe lângă revoluțiunea pur politică din această țară, paralel cu dînsa, s'a făcut o revoluțiune socială imensă. Unii, deși admiteau principiile, reclamau însă într'un mod tacit ca aplicarea acestor principii să fie apanajul exclusiv al unora ; alții primeau și ei aceste principii politice, reclamau însă ca aplicarea lor să fie apanajul tuturor.

Intr'un cuvînt, era cestiunea de a se

ști dacă se democratizează sau ba Statul român. Din cauza aceasta a provenit înviersunarea, căci democratizarea n'are nimic a face cu principiile pur politice. Libertatea în Anglia a ajuns la o culme care poate nu există la noi; când ve veți pune însă pe tărîmul social și ve veți întreba dacă democratizarea este realizată în Anglia, veți fi nevoiți a răspunde că nu. De acolo provine că deși în aparență aceste două partide pe tărîmul abstract politic aș aceleași idei, însă pe tărîmul aplicării ne aflăm față cu o profundă divergință care a existat, și astăzi a venit momentul să ne întrebăm dacă acea profundă divergință poate să existe cum a existat până astăzi? Cred că nu. Toți conservatorii serioși trebuia să consimtă la faptul împlinit; trebuia să admită revoluțiunea socială, democratizarea societății noastre, ca un ce irevocabil, — și lupta nu mai poate avea loc decât în privirea mijloacelor ce trebuie să întrebuintăm ca să micșorăm pe cât se poate relele,

resultate ce sporesc din modul defectuos cum această democratizare a fost făptuită. A fost o nenorocire la noi că democratizarea s'a făcut de sus în jos, iar nu de jos în sus.....

D. G. Chițu. Democratizarea la noi este veche, este tradițională poporului român. D-voastră vreți să desdemocratizați poporul român.

D. P. P. Carp. Mă explic. Nu mă pun, d-lor, pe tărîmul pe care are aerul a se pune un onor. Întrerupător, pe tărîmul de a se ști dacă a existat sau nu la noi aristocrație; aceste sunt jocuri de cuvinte. Aristocrație, după mine, există pretutindeni unde înrîurirea politică este apanajul unei singure păturii sociale. Aceasta e atât de adevărat încât știți că burghezia sub Louis Philippe a fost expusă la aceleași acuzări cari se aruncau înaintea rămășițelor timpurilor feudale.

Vă ziceam cum că imputarea ce vă fac este că democratizarea la noi a venit de sus în jos iar nu de jos în sus.

Or-cum vom aprecia, d-lor, nu putem contesta cum că la noi era cu 30 de ani înapoi o situațiune ast-fel încât numai un soiū de cetățeni aveaū apanajul exclusiv al înrîuririi politice. Puteți, de-alt-fel, să dați denumirea care o voiți; faptul e constant și nimeni nu'l poate tăgădui. Lucrul acesta poate să aibă el părțile lui bune și părțile lui rele; dar eū susțin că în mod franc desvelirea într'un Stat nu se face decât atunci când reacțiunea în contra acestei stări de lucruri nu e rezultatul înrîuririlor politice a unui singur om, ci rezultatul muncii generale a unei societăți întregi. Ei bine, nu se poate tăgădui că rezultatele la cari am ajuns noi nu sunt rezultate ale muncii generale a societăței noastre, ci numai rezultatele succesului câtor-va oameni. Care e răul ce isvoarăște din această împrejurare? Răul știți care e? Este că noile elemente sunt în genere elemente bugetare, și că noua democrație este o democrație bugetară, ear nu o democrație a muncii;

pentru că atunci când înrîurirea politică numai a unor oameni produce această mare revoluțiune socială, se naște totdeauna acest fenomen pe care am avut onoare a vi'l semnala. Fie însă cum va fi, eū cred că un om serios nu poate contesta faptul. Cred că un om serios trebuie să zică că democratizarea Statului român, fie ea făcută pe calea cea bună, fie pe calea cea rea, este azi un ce îndeplinit, pe care trebuie să'l recunoaștem, dar pe care trebuie însă să'l regulăm. Și aci naște întrebarea : odată ce am ajuns la democratizarea Statului român, care e organizarea socială ce voim noi să dăm acestei societăți și acestui Stat? Voim noi să procedăm, cum am procedat, cam ca până acum? Voim noi ca tribunalul să succedeză tribunalului și succesul efemer succesului efemer? Voim noi să provocăm, cum a zis un ilustru om de Stat, —tot mereu avenirea nouilor pături sociale? Or, odată ce am ajuns la rezultatele obținute, voim noi să căutăm a re-

gula această societate și a face de azi nainte ceea ce nu am putut face până acum, adică ca democrația să devie cel puțin de astăzi înainte produsul unei munci serioase, și ca pozițiunea ce are fie-care în Statul român să nu o mai aibă din împrejurarea că s'a făcut clientul cutăruî sau cutăruî om politic, dar din împrejurarea că cu fruntea sus poate revendica, conform cu meritele și munca lui, pozițiunea lui, acesta e adevăratul democrat, și a'î produce cât de numeroși, trebuie să fie ținta unei bune organizațiunii sociale (aplause).

Eū, d-lor, deși am fost tratat...

Eu, deși am fost tratat de reacționar, cu toate că poate nici odată până astăzi nu am avut ocasiunea de a espune pe larg ce cred eū că este bine de făcut pentru o bună organizațiune socială la noi, vė declar franc, fără reclama, că eū unul primesc democratizarea dar ca rezultat al muncēi, nu ca rezultat al înrīurilor politice pe tărīmul parlamentar. Ce este de făcut ca să a-

jungem la acest rezultat ? Eū cred că mai înainte de toate trebuie a se pune oare-cari greutăți, oare-cari stavile, ușurinții cu care un om poate să parvină astăzi în Statul român. Până astăzi am văzut în țara noastră oameni cari au ajuns departe, foarte departe, fără ca ei să justifice prin munca și capacitatea lor că merită pozițiunea pe care au dobândit-o. Pentru ce s'a produs aceasta ? Pentru că noi, în setea noastră de democratizare, am deschis toate stavilele și am lăsat toate liber la dispozițiunea fie-cărui ambițios.

Nu ne am gândit că, dând drepturi tuturor, trebuie să asigurăm și pe societate care muncește în contra acelora cari nu muncesc și cari nu au alt merit decât de a fi mai îndrăsneți în promisiuni pompoase ce fac poporul uî înșelat. Cerând însă munca, trebuie să avizăm și la mijloacele cari garantează acea muncă.

În această privire, trebuie să avem în vedere trei soiuri de clase : clasa țera-

nilor, clasa meseriașilor, în accepțiunea largă a cuvântului, și clasa guvernanților. Ce este de făcut, pentru ca noi, mântinându-ne strict pe tărîmul Constituțiunei noastre liberale, — de care, o repet, nu admit a se atinge cine-va, nici în sens restrictiv, nici în sens lărgitor, ce este de făcut pentru ca noi să asigurăm munca acestor diferite clase? Pentru țeranî, eû sunt convins că noi, cari ne dăm aerul de a'i iubi atît de mult, în van venim aci cu petițiunii ca să le dăm mereû la pămênturî, în van vom căuta a le acorda or ce soi de favorurî, dacã nu vom căuta ca favorile pe cari le acordãm să fie permanente.

De nu vom face aceasta, ne vom găsi peste 30 de ani în o situațiune mai tristã decãt astãzi, adicã fãrã clasã de țeranî proprietari și fãrã moșii ca să procedãm la o nouë împãrțire. Voind să înlătur o asemenea adevêratã nenorocire, am avut onoarea de a presinta o lege care garanteazã proprietatea micã în mâinele țeranului. Nu mề opun de

a se face cât voiți de mulți țărani în țara aceasta și de a împărți toate moșiile Statului la țărani, însă cu o condițiune: ca, odată împărțite acele moșii, să mă asigurați că ele aũ să rămână pentru totd'auna în mânele țăranilor, căci alt-fel nu veți fi decât niște falsi umanitari și niște risipitori ai averii Statului, pentru că nu veți avea în Stat nici-odată o clasă țărănească, în mâna căreia să fie asigurată proprietatea cea mică. — Mă întrerupe d. Cernătescu, dar tocmai d. profesor de istorie ar trebui să știe cum Statul român a început să descrească când țăranul a scăzut, fiind-că Statul român nu l-a apărat în contra propriilor lui slăbiciuni și în contra puterii covârșitoare a altora. Tot asemenea și Romanii aũ împărțit pământuri la țărani, însă le-a aruncat ca într'un vas al Danaidelor: țăranul n'a fost apărat și astfel a ajuns ca el să fie înlocuit mai târziu cu sclavul pe care 'l aducea din toate părțile lumii; proprietatea cea

mică a fost înlocuită prin proprietatea cea mare, agricultura prin pășunat, așa încât țăranul s'a dus a lucra prin târguri, și ast-fel s'a creat proletariatul, și acest popor a fost aruncat în brațele unui Cesar. Citiți pe Momsen și veți vedea cum odată cu țăranul roman a dispărut și forțele vitale ale republicei.

De aceea, acum când împărțim moșiile Statului la țăranii, acum când am făcut legea rurală, eu am venit cu o lege care se află mai uitată în cartoanele Adunărei, dar care caută să asigure proprietatea țăranului. N'am pretențiunea a fi făcut ceva perfect, sunt lucruri cari pot fi susceptibile de modificare, sunt poate cuvinte cari vă șochează, d-v. nu aveți decât să le ștergeți și să puneți în locul lor altele mai bune ; însă, ceea ce cer, cer ca să luați măsuri de asigurare pentru proprietatea cea mică în mâna țăranului.

Dar, aceasta nu este suficient, d-lor ; v'am zis că nu trebuie să'l asigurați numai în contra celor tari, ci să'l asigu-

rați și în contra propriilor lui slăbiciuni, — și aci nu mă pun pe tărîmul liberului arbitru, nu mă pun pe tărîmul libertății absolute, căci aceasta nu este o idee de Stat, și or-cine vrea să organizeze într'un mod serios o stare socială, trebuie să se lase de asemenea abstracțiunii filosofice ; am adus o altă lege, legea cârciumilor, care apără pe țeran în contra propriilor lui slăbiciuni, și care caută să asigure și starea lui morală, după ce i'a asigurat cea materială. Cer asemenea, d-lor, o reformă a legei comunale rurale.

Astăzi comună rurală nu există la noi. D-lor, forțele superioare cari compun clasa guvernantă, acele forțe superioare nu primesc adevărata lor desvelire decât atunci, când, în cursul generațiunilor, ele se desvelesc într'un mod fiziologic, pe o basă cât de largă ; pentru aceasta ar trebui să deprindeți și clasele de jos a se administra singure. De aceea ați zis mulți oameni de Stat că baza Statului este comuna rurală ;

căci ea este celula în giurul căreia se formează întregul organism.

Ei bine, noi comună rurală nu avem. D-v. ați creat comuna rurală — și aci nu acuz nici un partid, căci toți au făcut tot așa, ați luat legile din străinătate, legi cari acolo erau făcute pentru niște organismuri puternice, în vreme ce noi avem niște organisme slabe, niște copii abia născuți ce nu pot crește decât încongiurați de întreaga noastră solici-tudine, D-v. ce ați făcut din comună rurală? Ați făcut din ea ultima instanță administrativă în Stat, și reclamați de la ea tot pentru Stat, și nu lăsați absolut nimic pentru ea.

Ei, credeți d-v. cum că așa aveți să creați comuna rurală? Credeți că așa aveți să deșteptați în populațiunea noastră de jos acele aptitudini, cari, dăsvelindu-se, să producă înrîuriri mai superioare, cari trebuie să conducă Statul? Nu, eū cer ca comuna rurală să fie cu totul scutită de or-cē însărcinare administrativă, față cu Statul, și ea să

nu se ocupe decât cu scoala, cu drumurile, și cu biserica. (Intreruperi).

Domnilor deputați, de îndată ce ați avut buna-voință a mă lăsa să vorbesc, nu-mi ridicăți cu o mână ceea-ce 'mi ați dat cu alta. Nu uitați că am a trata cestiu-ni foarte grele și că intrerupțiunile pot să mă distragă de la argumentațiunea mea. Când, cu permisiunea d-v., m'am încercat a vă arăta cari ar fi ideile mele asupra organizațiunei sociale în Statul român, știam că am luat o sarcină poate mai presus de puterile mele, însă tocmai pentru aceasta vă rog să fiți indulgenți și să nu-mi faceți imposibil ceea ce este deja atât de greu prin sine însuși. Cer, d-lor, asemenea, ca raporturile astă-zî esistente întru cât privește legea tocmelelor agricole să fie regulate în alt mod decât cum sunt.

Nu voiesc aci să precizez, pentru că știu cât sunt de gingașe asemenea lucruri; asemenea reforme se fac numai chemând în ajutor experiența tuturor

oamenilor din țara aceasta, și făcându-se o lege, care să se alipească în Moldova de deprinderile Moldovei și în Valachia de deprinderile Valachiei. Eū cred că daca vom pune mîna la aceste reforme, vom face un ce bun și vom cîștiga mai multe merite pentru clasa țărănească decît aceia cari nu se ocupă decît de prezentul lor fără a le asigura și viitorul, și făcînd aceasta vom asigura un bine nu numai pentru țeran dar și pentru Statul român, căci cu aceasta vom așeza baze sănătoase edificiului întreg.

Trec acum la clasa de meseriași. Intru cît privește aceasta, eū cred că noi am trebui să garantăm mai mult pe meseriași, eū cred că am trebui să le dăm facultatea de a se putea organiza în corporațiuni cari să le garanteze munca lor în țară și să împiedice concurența neleală la care sunt astăzi expuși și care a produs fenomenele sociale de cari vă plîngeți cu toții.

D-lor, cînd întrebuițez cuvîntul *cor-*

pōrațiune știu că aceia cari se uită numai la cuvînt și la etichetă, dar nu la lucrul în sine, îmi vor arunca îndată în față cuvîntul de ev-mediū.

Eū cred însă că corporațiunile, chiar înființate ca în evul-mediū, vor da astăzi roadele pe cari le-aū dat atunci, fără a produce relele provocate de înlăturarea corporațiunilor ; căci lipsa de concurență la care ele aū dat naștere nu poate fi întrebuintată ca argument contrariu atunci cînd acea concurență poate are loc prin mijocul fabricelor.

Viū acum la clasele guvernante. Ce înțeleg eū prin clasele guvernante ? Prin clasă guvernantă înțeleg pe acei oameni cari, prin meritele și instrucțiunea lor, aū misiunea de a administra, de a apëra, și de a face să crească rezultatele producțiunei unei societăți întregi. O parte din această clasă guvernantă este magistratura. In privința magistraturii, d-lor, ca să o sustrag de înrîuririle la cari este expusă astăzi, să o sustrag de la înrîuririle la cari poate fi

expusă mâine, cer inamovibilitatea ei, căci numai ast-fel putem avea o magistratură scutită de înrîuririle politice și de fluctuațiunile de cari am vorbit adineaori. O țară în care averea omului, adică rezultatul muncii sale, atârnă de la politică, acea țară va fi în curând în prada anarchiei, sau în prada streinului.

O altă parte este reprezentată prin administrațiunea unei țări, și în această privință cer condițiuni de admisibilitate serioase, cari să mă asigure că omul care mă administrează are în adevăr acea experiență și acea știință ce'l pun în pozițiune de a înlesni iar nu de a nimici producțiunea unei țări din munca lui.— Când un om este prefect, nu pentru că este bun administrator, dar pentru că are înrîurire personală, și nu pentru că are idei sănătoase despre cum se asigure munca într'un Stat, dar pentru că poate într'o proporțiune oare-care să mărească numărul aderenților cutărui său cutărui partid, înțele-

geți prea bine, d-lor, ce chaos produce o asemenea stare de lucruri. Și când d-voastră nu puneți în legile d-voastră una din acele stavilare cari să împiedice de a se expune administrațiunea țării întregi la fluctuațiunile politice ale zilei, fiți siguri că nu veți putea ajunge la reorganizarea serioasă a acestei țări, ci veți avea întotdeauna numai schimbări perpetue fără progres.

În clasa guvernantă intră și aceia cari se dedaă la instrucția publică. În această privință legea noastră a instrucției publice garantează numai pe profesori, ear nu și pe școlari ; și când ne întrebăm : școlarul este el pentru profesor, sau profesorul pentru școlar ? avem aerul de a crede că școlarul este pentru profesor, iar nu profesorul pentru școlar. Știu că nu o zicem, dar afirm că o facem.— S'a prezentat în această privință o lege de către d. Maiorescu. Ea a provocat o coalițiune teribilă tocmai din partea acelor cari aveau scris pe drapelul lor „instrucțiunea publică,”

dar pentru cari instrucțiune nu însemna decât o bună pozițiune pentru profesori. Nu vă cer să readuceți d-v. acea lege, dar reclam o lege asemănătoare bazată pe principiile cari au dominat atunci și cari vor fi binefăcătoare pentru Stat.

Odată ce vom face toate acestea, ca rezultată vom obține și altceva : vom obține poate și o reprezentațiune națională, care și ea face parte din clasa guvernantă, mai conformă poate cu adevăratele cerințe ale unui regim parlamentar. Nu sunt aci, d-lor, ca să măgulesc pe nimeni. De aceea susțin că modul în care se recrutează parlamentul nostru nu este un mod conform cu adevăratul regim liberal ; pe o cale saū pe alta, înrîurirea se introduce totdeauna.

Inmod legal am fost și suntem reprezentațiunea țării, dar nu știu dacă în mod moral putem zice acelaș lucru.

Acesta, d-lor, este tărîmul pe care trebuie să ne punem în luptele noastre.

Toate cestiunile de principii politice au fost rezolvate ; lupta are să se facă pe tărîmul organizării sociale. Şi când vă ziceam deunăzi cum că Dreapta cum este azi şi Stînga cum este azi nu sunt decât lucruri ale trecutului cari se pot mănţine în present, dar cari nu vor mai exista în viitor, cred că am zis un adevăr pe care viitorul se va însărcina a-l demonstra.

Intru cât dar partidele de astăzi înainte trebuie să se reformeze, constituindu-se din nou pe tărîmul ideilor organizătoare, numească-se ele Stîngă sau Dreaptă, eu voi fi alătura cu acei ce vor procede la reorganizarea noastră socială în sensul în care am avut onoare a vorbi.

N'am avut pretenţiune de a desfăşura un întreg sistem ; aceasta nu e rezultatul unui singur om şi a unei singure zile. Am arătat însă direcţiunea ce trebuie să dăm reformelor noastre în spiritul în care ele trebuie să se facă.

ADRESA CAMERII DIN 1881

(Proiectul Minorității)

D. P. P. Carp. Proiectul de răspuns la adresa Tronului, propus de minoritate este următorul :

Majestate ,

Adunarea deputaților, care, în unanimitatea ei la 14 Martie al acestui an, V'ați aclamat împreună cu Senatul de Rege al României, se simte fericită a începe prima sesiune ordinară în noul Regat prin aducerea omagiilor sale către Majestatea Voastră.

După ce, printr'un război glorios, ați condus națiunea la recunoașterea independenței și ați statornicit relațiunile Regatului cu marile puteri ale Europei, acum când împrejurările din afară Vă fac să sperați o epocă de liniște și de pace, Majestatea Voastră, în înalta și

neobosita Sa îngrijire pentru Statul român, vine a ne vorbi despre trebuințele noastre înlăuntru, despre silințele ce urmează să facem cu toții spre a așeza țara desăvârșit în condițiunile unui Stat liber, prosper, și respectat.

O eră nouă începe dar de astăzi înainte pentru noi.

Orcari ar fi fost deosebiri de partid din trecut, înțelesul activității noastre politice în viitor nu poate fi căutat de cât în principiile practice pentru opera de organizare a Statului și societății înlăuntru.

Majestate,

Punctul de plecare al acestei opere este Constituțiunea noastră. Eșită la 1866 din tr'un compromis al tuturor partidelor, ea a putut străbate, cu singura modificare a art. 7, și discuțiunile interne, și timpul răsboiului, și aplicarea tractatului de la Berlin. Nimeni nu mai pune la îndoială democratizarea societății, adică depărtarea privilegiilor de clasă și egalitatea tuturor înaintea legii, și noi trebuie să ne întemeiăm asemenea pe acea respectare a muncii productive, care este formulată în Consti-

tuțiune prin deosebirea colegiilor electorale dupe deosebirea censului

Intrebuintând mai bine forțele, cari, în momentul de față, s'ar consuma în zadar în lupte constituționale, voim să le concentrăm mai ales la îmbunătățirea unei temeinice organizări sociale pentru asigurarea proprietății și a muncii oneste în principalele ei manifestări, ivite până acum în țara noastră.

În această ordine de idei, guvernul Majestății Voastre anunță Camereii proiecte de legi pentru tocmelele agricole și pentru dreptul vânzării băuturilor spirtoase în comunele rurale în profitul școalelor și al bisericeii, precum și modificarea câtor-va articole din legile comunale și județene. O parte din aceste legi se și află în cercetarea secțiunilor Camereii. Noi le vom studia cu acea deplină sollicitudine pe care o reclamă obiectul lor de o importanță incisivă. Modificarea legii tocmelelor agricole va fi salutară, fiind seamă de deosebitele relații dintre proprietarii și locuitorii după deosebitele părți ale țerei și dupe deosebitul lor mod de a face agricultură. Asemenea, regularea dreptului vânzării băuturilor spirtoase în comunele rurale, cu ocrotirea putincioasă a in-

tereselor, va face în fine din buna întreținere a bisericeii și a școalelor să-tesți o realitate procurând comunelor mijloacele materiale pentru aceasta.

Spre a îndrepta însă cu succes activitatea primarilor și consiliilor comunale rurale la această bună întreținere a bisericilor și a școalelor, precum și a drumurilor, comuna rurală pe cât se poate trebuie să fie ferită de agitările politice și să înceteze a fi cea din urmă treaptă a administrației centrale, dând o parte din celelalte atribuțiuni ale sale de astăzi în sarcina cantonului ca celui d'ânteu organ al administrației generale.

Și modificarea legei consiliilor județene, anunțată de guvern, credem că va trebui să se facă în spiritul descentralizării administrative, așa precum o cere însăși Constituțiunea.

Legea rurală de la 1864 prevede un minimum de pământ pentru deosebitele categorii de săteni și introduce principiul de inalienabilitate pe timp de 30 de ani, cu o modificare a dreptului de moștenire în favoarea comunii. În consecința acestor principii, consfințite de art. 20 și 133 din Constituțiune, credem că o dispozițiune legislativă

cuprinzând libertatea de a testa trebuie să garanteze proprietatea imobiliară a țeranului în contra parcelării excesive.

În organismul nostru social s'a produs o știrbire care trebuie reparată fără întârziere : meseriașul român a dispărut în multe locuri și este pe cale de a dispărea în mai toate. Înlocuirea lui prin meseriași străini ar însemna scăderea vitalității poporului românesc. Fără a nesocoti principiul modern al libertății muncii, este totuși de neapărată trebuință a proteja meseriașii prin constituirea lor în corporațiuni cu scop de a dezvolta ajutorul reciproc și de a întreține școlile de meserii.

Fată cu această cerință a politiceii interne personalul administrativ al guvernului trebuie să aibă o mai bună înțelegere a grelei sale misiuni. O lege de admisibilitate în funcțiunile administrative trebuie să răspundă acestei cerințe, punând condițiunile trebuincioase pentru intrarea în serviciu, dar garantând în acelaș timp pe funcționarii în marginile putincioase în contra fluctuațiunilor politiceii zilii.

Ca a treea putere constituțională, alături cu puterea executivă și cu cea

legislativă, magistratura, cere a fi întemeiată pe baze mai solide. O lege de admisibilitate trebuie să prevadă condițiile pentru aceasta, și o lege de înaintare să le întărească, punând magistratura mai ales la adăpost de înfrîurirea politică. Ear pentru a păstra întreagă acea înaltă neatârnavă și acea liniștită cumpănire a dreptății, care se cere neapărat de la un judecător, magistratura pe toate treptele ei trebuie să devie inamovibilă, cu depărtarea oricărei forme de eligibilitate.

În corespondență cu aceste trebuințe ale vieții publice, felurite în formele lor, dar întemeiate pe o concepțiune unitară a organismului Statului, caută să fie reformată și legea învățămîntului public. Intocmirea și administrarea școalelor din sate trebuie să meargă paralel cu reforma mai sus atinsă a legii comunale, și o sporire a școalelor normale pentru pregătirea învățătorilor rurali trebuie să dea comunei personalul învățătoresc în cantitatea și calitatea cerută. În școala secundară trebuie să se înfrângă curentul funcționarismului bugetar și să se introducă în largă măsură o direcțiune spre școalele reale și de meserii, păstrând însă

liceele cu învățământul clasic ca adevărată temelie a studiilor mai înalte. Universitățile trebuie să ajungă în stare a corespunde atât cerinții științelor în genere cât și cerinții legilor de admisibilitate în funcțiunile administrative și judecătorești.

Aceste sunt reformele de căpetenie ce le credem astăzi indicate prin situația dinăuntru a Statului român.

Majestatea Voastră este cu drept cuvânt încredințată că orcând se va atinge onoarea și drepturile noastre naționale nu va fi în toată țara decât un cuget, care va ține deștepte toate mințile și va afla gata toate devotamentele.

Asemenea însă, Majestatea Voastră poate fi încredințată că și la marea lucrare a organizării noastre interne, care este propria misiune a generațiunii de astăzi, va găsi acelaș devotament în țara întregă.

Să trăiți, Majestatea Voastră !

Să trăiască Majestatea Sa Regina !

Să trăiască Dinastia regală !

P. P. Carp, T. Maiorescu, G. Triandafil, N. Gane, C. Bobeica, I. Negruzzi, C. Papadopol Calimach.

CRIZA MONETARA

(Camera de la 29 Noembrie 1884)

D-le președinte, d-lor deputați, până a nu intra în materie, veți găsi poate firească, după doi ani de absență din sânul d-voastre, dorința ce am d'a regula în puține cuvinte pozițiunea mea în acest Parlament. Când guvernul a făcut apel la mine ca să pun slabele 'mî puteri la serviciul unei cauze naționale care sdruncina toate păturile societăței noastre până în adîncul inimii, am crezut de datoria mea a răspunde la acest apel; eșit însă din minoritatea acestei Adunări la plecare, reintru la întoarcere în minoritatea în

care mă aflam înainte. Aparțin unui grup de oameni cari cred că distincțiunea de partid de până acuma nu mai are absolut nici o rațiune de a fi. Cred că principiile cari le au avut și uni și alții, sau nu mai sunt posibile sau au fost realizate, și că prin urmare pe bazele trecutului nu mai poate fi luptă de principii, ci numai o luptă pentru putere, luptă cu atât mai inverșunată, cu cât natura neadmitând golul, pretutindenă unde au lipsit ideile s'au pus în locul lor apetituri personale. Vechia Stângă și vechia Dreaptă și-au făcut vremea lor. Să căutăm dacă în organizarea acestei țări nu găsim un tărâm nu atât de luptă cât de emulațiune pentru binele țerei și să vedem, odată regatul creat, odată România pusă în picioare, cum avem să ne organizăm. În această privință neapărat că va trebui să se nască deosebiri de idei; o să se întempele să fie divergență de opinii între uni și alții, dar aceste deosebiri

n'aũ să aibă rădăcinile lor în trecut, și în lupta de idei ce se pregătește aũ să se unească într'un câmp oamenii cari erau ieri în câmpuri adverse și în câmpuri adverse iarăși oameni cari erau ieri amici.

De aceea voiũ căuta azi, precum am căutat și în alte ocaziuni, să vȃd cari sunt punctele de vedere, cari sunt acele principii, dacã voiți să intrebuițez acest mare cuvȃnt, ce ne deosebesc? Știu cã pozițiunea mea e cam grea; am fost acusați de mulți. Și intențiunile noastre aũ fost suspectate, și țelurile noastre aũ fost contestate, însă am mers înainte, pentru cã nu e rosă fără ghimpă. Spiniĩ i-am simțit și vȃ asigur cã aũ intrat adânc în cãrnurile mele; permiteți-mi acum să mȃ bucur și de parfulul rosei și să cred cã atunci când se naște o deosebire de idei între mine și alții, vor recunoaște toți cã divergența e basată numai pe adânci convingeri fără nici un interes personal (aplause). Iată, d-lor, puținele cuvinte ce am a-

vut de adresat până a nu intra în materie și pentru cari v'am cerut indulgența d-voastre.

Nu știu dacă d. ministru de finanțe represintă ideile guvernului; nu știu asemenea dacă d. Costinescu represintă ideile majorității; dar dacă e așa, există între guvern, majoritate, și noi o adâncă divergență de opinii. Dacă am crede pe d. ministru de finanțe, în-doitul etalon ar fi lucrul cel mai firesc și cel mai natural; dacă am crede pe d. Costinescu, etalonul de aur n'ar fi decât apanagiul națiunilor bogate, încât săracii nu numai aș mai puține averi decât ceilalți, dar și averea care o aș nu se poate traduce într'o valoare reală, ci într'o valoare fictivă.

Nu voi face, d-lor, teorii economice; voi constata însă faptul cum mai toate Puterile aș azi tendința de a introduce etalonul de aur. Anglia 'l are. Germania 'l are. Italia l-a introdus sunt acum doi ani. Austria e în ajun de a 'l

traduce în lege. America a presintat bilul pentru restrângerea baterii monetei de argint. Acestea sunt fapte, și față cu dânsule cade or-ce teorie, căci nimeni nu ne va proba, și desfidel pe or și cine să o facă, că atunci când toate țerile acelea cu cari noi suntem în comunicație au introdus etalonul de aur, numai singură România să rămăe cu indoitul etalon. Permiteți-mi, domnilor, o mică vedere retrospectivă : Pentru ce am introdus noi dublul etalon ? Și cine zice dublu etalon comite o eroare de fapt : etalonul nu e dublu decât în teorie ; în practică, cine zice dublu etalon, zice etalon de argint. Acesta e adevărul practic.

Pentru ce am introdus noi etalonul de argint ? Pentru că în urma resbelului am găsit în casele Statului o cătime oare-care de argint și pentru ca să nu suferim o pagubă, care era să fie o pagubă pentru totdeauna, vânduând acel argint în străinătate pe aur, am zis : argintul acela se va depune în

pivnițele Băncei ca stok metalic, și ast-fel am introdus etalonul de argint. Înainte, până a nu avea Bancă, până a nu avea bilete, lucrurile mergeau drumul lor firesc și se introducea ca valoare generală de schimb acel mijloc, acea monetă care era cea mai serioasă și cea mai sigură, și înaintea Băncei noi am avut aci în fapt etalonul de aur. Am eșit din acest etalon de aur ca să intrăm în etalonul de argint cu privilegiul înființării Băncei Naționale. De am făcut bine sau nu, acesta e un lucru care nu e nevoie să se discute azi, pentru că discuțiunile retrospective nu mai au absolut nici o valoare. Am ținut numai să constat un fapt. Care era, d-lor, odată acest dublu etalon introdus din cauza Băncei, care era rolul Bănceii? Fost-a rolul Bănceii Naționale de natură a ușura sau de natură a agrava situațiunea pieței noastre? Eu cred, și până acum nu mi s'a dovedit contrariul, cum că politica financiară a Bănceii a contribuit, nu la ușurarea dar la

agravarea situațiunei noastre. Banca de *scompt* și *circulațiune*, doă cuvinte foarte scurte, dar de un imens coprins, ele zic două lucruri : că Banca regulează creditul unui Stat, și mai zic încă că Banca regulează circulațiunea. Care este rolul Băncii în privința circulațiunii ?

Toate transacțiunile între țară și țară nu se soldează ele în fie-care zi și în fie-care moment ? Bilanțul se stabilește cam în diferite epoce ale anului, și vine vremea când se întâmplă o cerere foarte mare, și alta când cererea este foarte mică ; rolul Băncii este de a fi prevăzătoare, ca atunci când cererea este foarte mică să aibă o politică ce aduce și reține aurul în casele sale, ca să poată beneficia țara de dânsul când cererea este mare. Făcut-a Banca aceasta ? Eū cred că nu.

Eū cred că una din condițiunile cari se cer de la o bună politică financiară a unei Bănci este următoarea : ca ea să nu facă absolut nici o afacere care

să serve la agiotagiū, pentru că atunci nu mai corespunde la scopul ei de a regula creditul unei țări. Creditul nu e folositor decât atunci când el se pune la serviciul unei afaceri serioase, unei adevărate transacțiunii comerciale; când însă se pune la dispozițiunea speculațiunei, nu face decât să producă în circulațiune o perturbațiune așa de mare încât rolul ce trebuie să'l aibă, în loc de a fi folositor, devine nefast. Banca când a început operațiunile sale 'și-a zis înainte de toate — și aci are dreptate d-nu Paladi când o acuză că a violentat natura lucrurilor — 'și-a zis că are imediat să se scază ca prin minune dobânzile în țară cât se va putea mai mult, și că are să facă afaceri brilante pentru acționarii săi. Că a făcut afaceri brilante pentru acționari nu o contest (aplause); că a scăzut dobânzile în realitate în țară, aceasta o contest (aplause), căci or-cum vă veți învêrti, agiul nu este decât o dobândă și o dobândă foarte grea.

Ce a făcut Banca? D. Costinescu zice: am importat mult și am exportat puțin, și că această neegalitate a produs singură agiul. Ei bine, Banca a înlesnit aceasta, pentru că atunci când dobânda nu era nici într'o parte de 4%, s'a mântinut la acest nivel și a deșteptat în neguțători o ardoare prea mare pentru cumpărarea de marfă, de care nu se pot desface astă-zî. Dar nu țin mult la aceasta; greșeala cea mare este în lombardare, acolo a făcut operațiuni de acelea cari servesc la agiotagiū. Nu voiū, d-lor, să vë viū cu cărți, căci cunosc versul lui Goethe, care zice că orice teorie este sură, și verde numai arborele vieței practice; însă un singur pasagiū să 'mî permiteți a cita din cartea d-lui Wagner, unde se vorbește despre lombard și se spune cum lombardarea este operațiunea cea mai pri-mejdioasă și cum numai cu prudență se poate feri o Bancă de relele efecte ale acestei operațiuni.

Iată ce zice d. Wagner: „Operațiu-

„nile de lombard trebuie să fie făcute
„cu mare prudență, căci ele au un efect
„foarte mare asupra cursului de schimb;
„ele ușurează eșirea aurului și îngreue
„intrarea lui, și aceasta mai ales în țē-
„rile acelea cari au împrumuturile lor
„plasate în țēri streine, unde trebuie să
„le plătească în aur.“

Aceasta se aplică, d-lor, cuvânt cu
cuvânt, la situațiunea noastră. Lombardul
servă la agiotagiū, și lombardul este
cu atât mai periculos în țērile acelea
cari au datorii mari în străinătate.* Să
facem acum o comparațiune între alte
țēri și noi.

În Franța scomptul este de 565 mi-
lioane, lombardul este de 118; va se
zică de patru ori mai mult scompt de-
cât lombard.

În Germania scomptul e de 77 mili-
oane, iar lombardul de 17 milioane. În
Svițera, de exemplu, veți găsi scompt
de 75 milioane, lombard 13 milioane, și
așa în toate părțile.

Acum, d-lor, să luăm situațiunea Băncei noastre :

Lombardul este de 30 milioane, efecte scomptate 17 milioane. Pe când toate Băncile lumii aū portofoliul de cinci ori mai mare decât lombardul, Banca română are un indoit număr la lombard decât de scompt. Dar să ne întrebăm, cum se poate ca lombardarea să ușureze agiotagiul, și aci voiū răspunde d-lui Costinescu care 'mī zicea : vē închipuiți d-voastră că cine-va poate exporta aur din țară fără ca să aibă plată de făcut și fără să nu aibă nevoie, ci numai pentru simpla plăcere de a exporta aur ? Imī închipuesc, d-lor, și iată cum 'mī închipuesc : eū admit, și vē rog să 'mī urmați calculul, că vine cine-va cu 120 mii lei în efecte publice la Banca Națională și ia asupra lor 100.000 lei în hârtie de 4 la sută.

Prevězând operațiuni cari aū să se facă la Bursă, cumpără aur cu 4 la sută. Va să zică cheltuiala lui este de 4 la sută, dobânda care o dă Băncei, și apoi

4 la sută agiu care l-a plătit. Peste tot este o cheltuială de 8 la suta.

Acum, care este interesul acestui om de afaceri : să se urce aurul, or să scază ? Evident că el va contribui din toate puterile lui ca să se sue aurul, căci de acolo isvorăște pentru dânsul adevăratul profit.

Faceți socoteala : de o parte perdere 4 la sută la Bancă, 4 la sută agiul aurului cumpărat ; pe de alta câștig : 6 la sută dobânda efectelor lombardate vînzînd aurul cumpărat cu 4, cu 8, mai are un saldo de diferență în favoarea lui de 4, cari cu 6 fac 10 ; a cheltuit 8, câștig net 2.

Ei, admiteți că cine-va care face o asemenea operațiune poate să aibă interes ca aurul să iasă din țară ; admiteți că un asemenea om face un agiotagiū ?

De sigur da, și sunt convins că din 30,000,000 lombardate la Bancă, cel puțin pe jumătate aū servit la agiotagiū, și vă întreb dacă ați făcut tot ce

ați, putut ca să ușurați situațiunea, sau ați făcut totul pentru ca să o agravați ?

Și dacă se dovedește că d-voastră ați agravat-o, atunci să nu gândiți că veți putea amăgi cu miragiul unor bilanțe comerciale cari aū valoarea lor, dar cari nu vė pot servi de scuză.

Dar unde nu mai înțeleg nimic, este în combaterea din partea d-lui Costinescu a teoriei noastre, cari cerem introducerea etalonului de aur și asupra căruia d. Costinescu a dat următoarele argumente, cari aū produs —ca să întreb uințez cel mai parlamentar cuvânt— au produs în mintea mea o adâncă mirare.

D-sa a zis : dacă introduceți etalonul de aur, d-voastră o să ajungeți la cursul forțat. Intēiū ne-a speriat că o să facem un împrumut, și rog pe d. Costinescu ca să mă rectifice dacă exagerez întru ceva.

D-sa a zis ântâiū că o să facem un împrumut. D-lor, eū nu mă sperii de împrumuturi productive, eū mă sperii de

împrumuturi neproductive, și dacă este nevoie să facem un împrumut ca să remediăm situațiunea într'un mod radical, îl vom face, și fiți siguri că România or-cât ar fi de săracă, ea nu este atât de săracă încât să nu poată suporta un asemenea împrumut, care în realitate nu ar fi o nouă sarcină. Ne mai zice d. Costinescu că o să ajungem la cursul forțat. Ași vrea să știu cum? Zice: am 50,000,000 în aur în Bancă, și 60—70,000,000 în circulațiune; vine toată lumea la Bancă și retrage aurul și nu mai rămâne nimic.

Oare așa să fie?

Bine, d-le Costinescu, în momentul când el a retras aurul d-ta ai anulat hârtiile d-tale, și aurul, care ese din Banca d-tale reintră de la sine sub altă formă, plată de imposite, etc. (întreruperi). Aceasta o găsiți în toate cărțile de economie politică (aplause).

O voce: Dar când ese din țară?

D. P. P. Carp. Dar ce făceați când nu aveam biletele? Ziceți să decretați

cursul forțat. Ei, nu s'a găsit nici un guvern care se decreteze cursul forțat, sau măcar să se gândiască la aceasta când are biletele Băncei acoperite cu un stok metalic de aur; numai pe d-v. vă aud susținând asemenea teorii.

Dar admit, dacă voiți, că aurul ese din țară pentru plățile ce avem de făcut; avem însă nevoie de o cătime de aur pentru operațiunile noastre din năuntru și trebuie atunci să plătim dobândă pentru aducerea lui.

Or-cât ar fi însă de mare această dobândă, ea nu va fi niciodată așa mare ca agiul de astăzi, și împrumutul direct e totdeauna mai puțin costisitor decât împrumutul indirect prin agiul ce'l plătim, căci fie-care agiu se compune întâiū de o dobândă, apoi de o primă de asigurare pentru pierderea eventuală.

Uitați-vă la comerț; uitați-vă ce se întâmplă cu agiul; gândiți d-voastră că un neguțător, când m'oiū duce în dughiana lui, are să'mi ceară atât pentru

obiectul ce voiesc să cumpăr, și 'mă va mai cere să'i plătesc 15% agiul de astăzi? Nu, căci el are să zică : astăzi este 15%, mâine poate să fie 18%, și deci trebuie să cer peste prețul obicnuit o sumă pentru agiu plus o sumă arbitrară care este menită a mă asigura în contra unei creșteri eventuale a aurului peste prețul de astăzi.

De aceea s'a constatat pretutindenți că sdruncinarea prea mare în echilibru dintre aur și biletele de Bancă a tras după sine o creștere exagerată a prețului tuturor obiectelor de comerț. Nu vă laudați dar că ați scăzut dobânzile; ați făcut-o în aparință numai, în realitate publicul plătește dobânzi mai grele decât în trecut.

Dar, d-lor, dacă ar fi numai criza monetară, încă nu ași zice nimic. Dar părerea mea este că în dosul crizei monetare se ascunde criza financiară și aci este adevăratul pericol. Ea se ascunde în îndoit mod : se ascunde pentru că agiul este o urcare de dobânzi deghisată,

se ascunde pentru că bazele reale ale bugetului devin fictive.

D-lor, când se evaluiază un buget, ce este real într'ênsul sunt cheltuelile, veniturile însă nu pot fi reale, decât dacă valoarea lor rămâne constantă. Când însă față cu o cheltuială de 130,000.000 pu-neți venituri de 130,000.000, chiar ad-mițând că intrările se efectuează după prevederi, dacă suta de lei primită de către Stat nu valorează decât 85 în Aprilie 1885, cele 130,000.000 prelimi-nate în Aprilie 1884 nu aũ să mai va-loreze decât 110,000.000.

Ei bine, cu ce o să acoperiți această diferență ?

Imi veți zice: nu este exact aceasta, căci critica d-voastră este exagerată, deoarece deficitul nu poate purta de cât pentru plățile ce le avem în străi-nătate, căci pentru plățile din țară nu este deosebire.

Eroare !

Eroare, pentru că ceea-ce face negus-torul, aceea va face și cel mai mic lu-

crător de terasement din țară; el, care este deprins pentru un leu să aibă cheltuială pentru un leu, când va vedea că leul d-tale valorează numai 85 de bani are să ceară un leu și 15 bani, iar nu un leu ca acum, încât nu puteți defalca nimic. Știți ce sume puteți defalca din toate sumele d-voastră? numai sumele cari le dați împiegaților; acele le puteți scoate din calculul meu, dar toate celelalte, fie cheltuieli în țară, fie în străinătate, aș să fie sub povara agiului d-voastră, și aveți să plătiți sub formă de agiu dobânzi mult mai mari decât acelea cari le veți plăti pentru un împrumut în străinătate.

Deci, d-lor, părerea mea este următoarea: Recunosc, dacă voiți, că răul provine în parte din bilanțul comercial ce se soldează în defavoarea noastră; răul însă a fost agravat prin introducerea etalonului de argint, el a fost agravat încă prin politica financiară a Băncii Naționale, și trebuie să căutăm cu un moment mai înainte să eșim din

această pozițiune, să lecuim vițiul original al Băncii Naționale, și să invităm pe guvern să dea politiceii financiare a Băncii o direcțiune mai conformă cu cerințele pieței și cu trebuințele unor operațiuni serioase.

Cum să ajungem la acest scop? Eu nu cred că putem ajunge altfel decât făcând un împrumut și introducând în țară la noi etalonul de aur; căci mijloacele indicate de d. Costinescu nu sunt decât transitorii și mult mai costisitoare decât acelea cari le dau eu. Admit că prin o vînzare de efecte sau prin o operațiune oare-care se va introduce aur în țară, dar ceea ce se întâmplă astăzi se poate repeta, și în fiecare an avem să ne găsim față cu o situațiune, cu o crisă monetară, ca aceea în care ne aflăm acum; și în fiecare an avem să recurgem la espediente; în vreme când, dacă noi tăiem răul de la rădăcină, fluctuațiunile cronice aș să dispară. Să facem deci un împrumut și să vedem care este mărimea

sumeî cu care trebuie să ne împrumutăm ; pentru aceasta eu iaŭ iarăşi situaŭiunea Băncii şi o reduc la proporŭiunile acelea ce ar trebui să aibă dacă ar merge lucrurile în mersul lor regulat. Întâiu, eu cred cum că biletele hipotecare sunt o datorie a Statului care trebuie plătită, cel puŭin aşa era în lege ca Banca să ia biletele hipotecare asupră-î şi Statul treptat-treptat cu vînzarea moşiiilor să depue banii la casa Băncii, ca ast-fel să-şi plătească datoria.

Vin, d-lor, dintr'o misiune diplomatică, unde am învăŭtat a fi discret ; nu voiŭ întreba dar pentru ce nu s'a plătit această datorie ; mă mărginesc numai a constata starea lucrurilor.

Din emisiunea de 94,000.000 voiŭ scade însă în întâia linie datoria Statului de 25,000.000 ; voiŭ scade apoi din 30,000.000 emise pentru lombardare 26,000.000 ; rămâne decî aproape 45—50,000.000 cari corespund cu nevoile serioase, şi această sumă nu ar fi fost

întrecută niciodată, dacă direcțiunea Băncei n'ar fi lăsat la o parte adevăratele principii financiare. O emisiune de 50,000.000 nu cere însă un stok metallic mai mare de 30,000.000; adăogând la aceasta datoria Statului, ajungem la un împrumut maximum de 50 — 55 milioane.

Eū admit că această sumă se urcă la 58 sau 60,000.000 franci; această sumă pe o emisiune de 90 suta, care e probabilă cu 5 la sută, ar face o anuitate poate de vre-o 3,000,000 și ceva, dacă nu mă înșel în calculele mele. Va se rică, noi împovărăm Statul cu o anuitate de vr'o 3,000.000, aceasta este adevărat; dar ia să vedem ce plătim noi astăzi? Ași voi să faceți d-voastră calcul cât plătim noi astăzi pentru plata cupoanelor noastre în străinătate. Pe de o parte ziceți că nu voiți să împovărați țara cu o anuitate pentru un împrumut, și pe de altă parte d-voastră puneți pe fie care an în buget sume mai mari pentru plata agiului și a trans-

portului banilor în aur în străinătate cu care plătiți anuitățile datoriei publice și acele ale lucrărilor publice ; și dacă vă opuneți la aceasta este numai că voiți să vă dați aerul că nu ați făcut împrumuturi, și pentru aceasta împovărați bugetul Statului mai mult de cât dacă s'ar face un împrumut. Ei bine, aceasta nu se poate, și vă rog să introducem cu o oră mai înainte etalonul de aur, care, departe de a ne duce la cursul forțat, ne poate singur scăpa de aceste ultime resurse a Statelor bancrote. Nu uitați că ceea ce a putut să'și permită Franța, Austria, și alte țări puternice, mica Românie nu 'și-o poate permite, nici față cu situațiunea noastră internă, nici cu cea externă. Să ne punem deci pe lucru, și putem să o facem cu atât mai mult, cu cât avem dinaintea noastră o eră de liniște. Dacă ne este permis noă, o țară mică, care nu suntem un factor în politica generală să facem conjeturi despre viitor, avem ani îndelungi de pace d'inaintea noas-

tră și este prudent din partea noastră ca atunci când ni se dau acești ani de liniște, să'i întrebuințăm la o gospodărie serioasă ; și în această privire, măsurile propuse prin moțiunea ce ni s'a prezentat îmi par insuficiente. Acestea aveam de zis, d-lor. Părerile pot fi diferite, știința o revendicăm fie-care ; venim cu cărți, aducem ca exemplu unii pe Franța și Anglia, alții pe Germania și Italia ; avem aerul a ne da uniilor altora lecțiuni ; însă lecțiunile, d-lor, în ultimele instanțe nu se dau de oameni, ci de evenimente, — și vă rog să nu ne puneți în pozițiune ca evenimentele să ne dea una din acele lecțiuni cari costă prea scump pe o țară (aplause).

ADRESA CAMERII

(Camera de la 4 Decembrie 1884)

D-lor deputați, dacă ași fi un om nervos, de sigur ași părăsi intențiunea ce am de a mă mântine în sferele liniștite ale unei discuțiuni obiective, și, dacă voiți, cam doctrinale; însă nu sunt un om nervos, și deși de două ore nu Adresa, ci persoana mea, este în cestiune, deși când d. Epurescu, când d. Ionescu, când d. Nacu, a venit și m'a tratat ca pe un cap de turc, asupra căruia tinerile forțe ale acestei Adunări își încearcă puterile, totuși nu mă plâng de aceasta. Este un aforism a lui Schopenhauer care zice că valoarea omului

se judecă și dupe umbra care o aruncă. Se vede că umbra este mare că ați dat de densa până a nu da de cel care o aruncă, și ați condamnat ideile noastre a priori până a nu le cunoaște. V'ați luptat cu umbra, să vedem cum stăm cu realitatea.

Înainte de toate, nu voiū să fiu nedrept și să pun pe aceeași linie pe toți acei cari m'aū combătut. Știu a face distincțiunile cuvenite; voiū recunoaște valoarea talentului și a argumentațiunei d-lui Nacu. D-lui singur a căutat să se ridice pe o treaptămai în altă și a căutat să deslege problema psihologică care deosibește conservatorii de liberali; însă ați comis o eroare, vorbind de continuitatea partitelor pe care o recunosc și eū, onor. d-le Nacu. Nu ați înțeles că continuitatea istorică este una, și cerințele practice ale fiecărei epoce este alta. Când veți întreba, d-lor, pe conservatorii din Anglia dacă reneagă trecutul întreg al partidului lor, de sigur vor răspunde nu. Și când veți întreba pe

partidul liberal dacă reneagă trecutul lui, va răspunde asemenea că nu.

De veți întreba însă pe liberalii și pe conservatorii de astăzi din Anglita dacă vin uniți cu ideile lui Seymour și alții cu ideile lui Hampden, de sigur că un nu categoric va fi răspunsul lor. Fiecare epocă, fie-care generațiune, are misiunea ei de împlinit; și cât de mândră ar fi ea de trecut, datoria ei este, când se pune la muncă, să lase amintirile istorice și să ție cont de cerințele presintelui. În acest sens am avut dreptate, onor. d-le Nacu, a vă zice, și mântin cuvintele mele, cum că terenul de luptă între noi nu'si mai are rădăcinile în trecut. Apoi, d-lor, conservatori și liberali, eu cred că se face o confusiune în țară la noi cu aceste numiri. Oare credeți, d-lor, că libertățile de cari ne bucurăm noi astăzi sunt opera exclusivă a partidului liberal? Oare credeți d-voastră că acea generațiune de la 1848 n'a lucrat ea, nu numai liberalii dar și conservatorii, pentru a ajunge la

realizarea ideilor cu cari vă făliți? Eu cred că da. Nu sunt încă bătrân, dar îmi aduc aminte de ce se petrecea în casa părintească, și sunt oameni în această Adunare cari știu ce s'a făcut acolo. Intreaga tinerime a Moldovei care făcea opozițiune lui Mihail Sturdza, oare ea nu era animată de idei liberale, și când acel tineret a putut cu o oră mai înainte să realizeze idealurile sale, făcut-a el deosebire de principii? Am spus-o altă dată și spun și astăzi, că deosebiri de principii între Dreapta și Stânga, atunci au existat mult mai puține decât astăzi. Istoria nepărtinitoare, ea care nu ține compt nici de urele momentului, nici de luptele noastre pentru putere ea va constata aceasta și îi va numi fără distincțiune pe toți acei cari, cu jertfe numeroase, au deschis ușa libertății necunoscute încă în România (aplause).

A existat însă, d-lor, o deosebire, însă o deosebire mai mult de aplicare decât de principii. Conservatorii voiaū ca și d-voastră libertatea, căci ei s'au luptat

cu chiar părinții lor pentru dânsa, dar moștenind înrîurirea politică a generațiunii trecute, ei au gândit că puterea trebuie să rămâe exclusiv în mâinile lor.

Stânga, la rëndul ei, care nu fusese niciodată un partid de guvern, voia să se transformeze din partid revoluționar în partid de guvern, și să dovedească prin exercițiul puterei că este un factor în Stat și în afară de ideile pur speculative.

— In aceasta, dacă voiți, constă în mare parte deosebirea între conservatori și liberali, și, dacă voiți, în aceasta constă și astăzi deosebirea între vechii conservatori și partita liberală. Noi însă ne am pus întrebarea : odată ce luptele constituționale s'au terminat, este oare de demnitatea unui partid, este un act patriotic, de a ne contesta mutualmente legitimitatea ? Ne-am zis că nu, și eată un punct care ne silește, fără a renega nimic din trecutul nostru, de a constata o nuanță între noi și alți conservatori. Ei bine, d-lor, ați probat. cu o energie

poate prea mare, că sunteți un partid de guvern; dar o dată ce nu numai ideile liberale dar și partitul liberal au luat rangul ce i se cuvine, naște întrebarea: ce cale ni se deschide de acum înainte? D-lor, în această privință sunt două scoli, său, dacă voiți, două tendințe cari corespund cu natura umană: sunt unii cari voesc să meargă tot înainte, și alții cari zic că odată un principiu dobândit, trebuie să-i dai vreme să prinză rădăcină. De acolo se produce și la noi ceea ce s'a produs în toate societățile lumei, două curente diferite. Recunoaștem, zic unii, principiile liberale înscrise în Constituțiunea noastră, nu voim să fie lipsită societatea română de nici una din aceste libertăți pe cari *Thiers* le-a declarat necesarie societăților moderne, într'unul din cele mai frumoase discursuri ale lui. Odată însă cu aceasta, ei mai susțin că libertățile nu dau ródé prin ele înșile. Să nu credeți că dacă ați decretat și mântinit libertatea presei, o să aveți o presă cum

se cade ; să nu gândiți că dacă decretați libertatea întrunirilor, o să aveți discursuri cu minte în acele întruniri ; să nu gândiți că dacă veți decreta orice alte libertăți veți voi, prin simplul acest fapt ați făcut mărirea și fericirea unei țări. Libertatea în ultima instanță nu este decât înlăturarea unor pedici ; libertatea pe tărâmul politic nu este în ultima instanță decât posibilitatea dată tuturor claselor unei societăți de a participa și de a conlucra la înflorirea țerei sale, dar dacă o fac sau nu, aceasta nu mai atârână de libertățile publice, atârână de munca tuturor, fie pe tărâmul economic, fie pe tărâmul politic. Ei bine, numai în contra acelora cari comit eroarea de a crede că libertățile prin ele înșile pot da rezultate practice, numai în contra acelora ne declarăm, fiind-că acea eroare a produs o școală politică modernă, care se aruncă din transformare politică în transformare politică și care la orice neajuns pune lupta pe tărâmul constituțional, nicio-

dată pe terenul ideilor de organizațiune, de muncă națională. Cu sistemul acesta nu mergem decât din sguđuire în sguđuire, și ca rezultat final ajungem la ura între clase, și la nestabilitatea în instituțiunii, semne neînșelătoare de decadența unui popor. De aceea, d-lor, dacă d-voastră recunoașteți împreună cu noi cum că era luptelor constituționale s'a terminat, dacă recunoașteți împreună cu noi că cele dobândite până acum sunt îndestulătoare, nu pentru 10 sau 20 ani, cum zicea d. Ionescu, dar pentru generațiunii întregi, atunci sub acest punct de vedere nu va fi absolut nici o dosibire între d-voastră și noi. Dacă d-voastră însă credeți că pe tărâmul luptelor constituționale trebuie să mergeți înainte, și dacă voiți să o faceți, atunci voiți constata o primă deosibire radicală de principii ce ne va despărți. În șirul acesta de idei revisuirea a fost pentru mine de un mare învătămînt. Nu eram aci și nu am participat la discuțiunile d-voastră; însă am

fost destul de franc ca să nu ascund guvernului, pe care 'l reprezentam atunci, cum că eram cu totul în contra revizuirii.

Luptele constituționale conținesc de a da roade atunci când nu introduc pe scena politică un element nou. Eă contestez că revizuirea făcută a introdus pe terenul nostru politic un element nou. Elemente tinere da, cu bogăția lor de idealuri și cu sărăcia lor de experiență; dar element nou, vă desfid să mi'l arătați. În ochii mei, d-lor, cele zise până acum sunt idei conservatoare, deși vă mărturisesc că nu știu ce etichetă ași lua; toate etichetele aă fost luate de cel întâiu venit: unul 'și-a zis conservator, altul liberal-național, altul sincer-liberal, un al treilea liber și independent (ilaritate), și când mă întreb: ei bine, sub ce firmă să mă presint, găsesc că toate drumurile aă fost deja ocupate de individualități mai mult saă mai puțin grupate în jurul unui saă altui dintre oamenii noștrii politici (mare ilaritate).

Chiar publicul se află în această nedormire, și în disperare de cauză ne-a numit „junimiști,” ceea-ce reprezintă poate mult în ochii unor oameni; așa de exemplu, pentru d. Iepurescu, junimiștii îi reprezintă cosmopolitismul și nu știu mai ce încă; în ochii d-lui Nacu reprezintă o înaltă dibăcie conservatoare, în terminologia politică însă acest cuvânt nu vrea să zică absolut nimic. Or-care ar fi încă eticheta noastră, începem prin a susține că era luptelor constituționale s'a terminat, și acesta este și adevăratul sens al cuvintelor ce guvernul a pus în gura Coroanei anunțându-ne că o eră nouă începe. Dacă începe o eră nouă este că o eră vechiă s'a dus; și în adevăr era veche a luptelor constituționale s'a terminat, și începe era nouă a organizării Statului nostru (aplause).

Ei? Ce este de făcut, d-lor? Ia să vedem noi când ne găsim față cu societatea, să lăsăm cărțile, să lăsăm teoriile și să ne întrebăm: cari sunt ele-

mentele acestei țări, cari aū drept la adâncă noastră solitudine ? In primul rând, d-lor, eū pun clasele de jos, țeranul și meseriașul ; dar să nu gândiți, și rog ca nu uniī cari ar rīvni gloria d-lui Nacu să vie să mē atace în acest punct, să nu gândiți că în această privință fac act de liberalism ; defel nu fac act de liberalism, și nu se ascunde sub o mantie plăcută ochilor d-v. vechiul conservator care vine să înșele (mișcări).

Țăranul și meseriașul ! Pentru ce țin eū, și dacă voiți ca conservator, pentru ce ținem noi ca să facem tot ce vom putea pentru a pune pe aceste două clase pe o treaptă de înflorire mai înaltă decât aceea în care se află astăzi ? O fac în interesul claselor dirigente ; clasele superioare sunt ca ploaia, ce, dupe frumoasele cuvinte ale poetului, de la cer ne vine și la cer se întoarce în eternă alternare ; clasele superioare din popor vin și la popor se întorc, în eterna alternare,—și dacă poporul acela din care eșim și la care ne întoarcem este un

popor sdravăn și noi vom fi sdraveni (aplause).

Dați-mi un popor care are deja în treptele de jos elemente puternice în cari, pe lângă cultul proprietății se desvelește în mod cât de elementar neatârnamarea omului ce se administrează singur, și puteți fi siguri că însușirile acestor cari se ridică din sînul lui pe treptele superioare ale societății vor fi de miî de ori mai înalte decît ar fi eșit din un popor slăbit (aplause prelungite).

Nu este dar ceea ce numește Francezul *de la sensiblerie humanitaire*; este adevărata idee de Stat, care ne inspiră atunci cînd punem în primul rînd trebuința de a înălța clasele de jos la un nivel mai înalt de cum este astăzi.

D-lor, cel întaiî lucru pentru țeran este proprietatea, căci proprietatea îi asigură neatârnamarea materială. Acesta este un adevăr atît de banal încât ați fi în drept de a vă mira că vin cu asemenea naivități. Proprietatea țeranului este însă pentru noi și o cestiune na-

țională. Luați o țară cu proletari câmpeni și cel întâiu conchistator venit o să o desnaționalizeze în 10—15 ani.

Luați o națiune care are la bază un element țărănesc avut și neatârnat și puteți fi siguri că peste capul ei, fără a lăsa alte urme decât urme trecătoare, furtunile vor trece. Copacii se vor pleca, dar când revine cerul senin spre lumină își vor ridica iar vârful lor și vor înverzi și mai frumos (aplause prelungite).

De aceea, d-lor; am căutat să măntinam proprietatea în mâinile lui, și de aceea, deși nu era o idee liberală, și în această privință mă răsbun față cu d-nu Nacu, chiar partida liberală și noi toți am zis: nu voim să scoatem țărâna din pământul lui. Oare aceasta este o idee liberală?

D-nu ministru de culte. Națională.

D-nu P. P. Carp. Național-conservatoare, d-le Chițu (rîsete), nu națională-liberală (aplause). Evident că ideea național-conservatoare, și rațiunile puter-

nice de Stat pe cărî le revendicăm și noi, aũ făcut pe partidul liberal a mântine această esceptiune făcută la principiile liberale de liberă trecere a proprietăței din mână în mână. Dar dacă d-v. ați făcut aceasta, eram noi oare în drept a zice : oare n'ar fi tot atât de național, de conservator, dacă ceea ce facem astă-zî am voi să o perpetuăm ? Națiunea română va dura atunci mai mult, credem, decât vor dura moșiele Statului pe cari voim să le împărțim (aplause). Dați-mi un spor de populațiune de două-trei sute de mii de țărani și moșiele Statului sunt toate împărțite și atunci mă întreb : oare ceea ce am făcut noi astăzi, dacă nu vom lua măsuri contra divisibilității, nu va fi zadarnic ? Oare am ajuns noi la rezultate statornice saũ numai trecătoare pe timpul cât ține o generațiune ? S'a atacat ideia majoratului ; nu știu la dânsa deși în această privință vè pot asigura că este o mare mișcare chiar în Franța, și nu voiũ veni nici

cu cărți retrograde, nici cu cărți aristocratice, voi veni cu cei mai mari scriitori ai Franței moderne, ca Tocqueville, Le Play, și alții, cari toți constată relele efecte ale unei prea mari divisibilități a proprietății celei mici, care este o cauză de slăbire socială. Să nu gândiți, d-lor, că rezultatele desastroase ale unei rebel sunt totdeauna provenite din nedibăcia unui general. Când o națiune e învinsă, puteți fi siguri că, în afară de rari excepțiuni, observatorul atent va constata totdeauna un viciu sau o boală socială care a slăbit puterile națiunii.

De aceea, văzând că se interpretă rău majoratul țărănesc, m'am gândit la libertatea de a testa; nu vă place nici aceasta? Foarte bine! Un lucru însă vă cer: să'mi garantați că aveți să pironiți proprietatea în mâinile țeranului; atât și nimic mai mult (aplause).

Dar pe lângă starea materială, d-lor, mai vine și acea calitate pe cari o reclam de la clasele de jos, adică deprin-

derea d'a se administra singure în oarecarî priviri; aceste deprinderi desvelindu-se fiziologiceşte din generaţiune în generaţiune produc pe adevăraţii oameni de Stat.

În privinţa morală noi am constatat în primul rînd relele efecte cari le produce libertatea cârciumilor şi sunt convins cum că, dacă nu vom avisa, alcoolismul are să fie, pe lângă lipsa de igienă, semnalată cu mult cuvînt de d-nu Nacu, o cauză de slăbire pentru puterile vitale ale naţiunei.

Despre scoli vom vorbi ceva mai la vale.

Mă voiî întinde însă ceva mai mult asupra posibilităţei ce trebuie să se dea țăranului a se administra singur, şi aci viî la comuna rurală.

Cînd ne întrebăm dacă comuna rurală există astăzi în țara noastră, dacă suntem sinceri trebuie să declarăm că nu! Comune rurale nu avem! Ce reprezintă primarul în ochii țaranului? primarul reprezintă pe acela care îl chiamă

la conscripțiune, primarul represintă pe acela care îl chiamă la executarea muncilor agricole, primarul represintă politica, primarul represintă în un cuvînt pe Stat cu toate sacrificiile ce el ne cere, dar fără nici unul din acele foloase ce țeranul ar fi în drept să ceară în schimb de la Stat. Cum voiți ca, cu o astfel de organizație de comună rurală, țeranul, care vede toate forțele lui sleite în serviciul administrației, cum voiți, zic, ca țeranul să se deprindă cu acele calități cari trebuie să se desvolte pe o treaptă mai înaltă în diversele ramuri ale vieții publice.

De școală, primarul nu știe nimic; de drumuri? vă desfid să-mi arătați în toată țara măcar 20 de metri de drum făcuți de primari. De biserică? Fie-care din noi știe ce se petrece la țară în aceeașă privință. In asemenea condițiuni nu există comună rurală și când ved oamenii cari cu mândrie gândesc că au făcut ceva când au vorbit despre *les droits de l'homme* și staă nepăsă-

tori față cu o asemenea stare de lucruri, atunci să-mi permiteți să le tăgăduiesc sau amorul de țară, sau înțelegerea politică a cerințelor unei societăți.

Prin urmare, d-lor, comuna rurală trebuie să fie a țăranului și numai a țăranului, și în comuna rurală trebuie să se deprindă țăranul cu administrarea intereselor sale.

Cât pentru necesitățile puterii executive, creând cantonul ca primă circumscripțiune administrativă și dându-i o întindere mai mare decât comunei actuale, vom obține două lucruri: întâi, Statul va fi mai bine servit, căci e mai ușor de a găsi 1.000 de șefi de cantoane decât 3.000 de primari o-nești; al doilea, am micșora numărul biurocrației câmpene.

Viū acum la meseriași. Am avut onoare, d-lor, a prezenta onor. Camere un proiect de lege asupra meseriașilor; acel proiect stă de patru ani uitat în cartoanele Adunării. Ne vom încerca să-l scoatem din nou la lumină sperând

c'o să'l votați; dar, după experiența trecutului, poate că această speranță va fi ilusorie.

Prin acest proiect urmăream două țeluri : întâiu, ca meseriașul să capete acea mândrie a stărei sale care a dispărut cu desăvârșire din deprinderile poporului.

La noi, d-lor, înainte, și nu voiū să mă întind asupra cauzelor, meseriașul era țigan, era jidov, și în mândria noastră de scoboritori ai lui Traian ne ziceam : noi, fii de împărați, să facem cioboate ? Aceasta este bun pentru țigani, aceasta este bun pentru jidani, iar nu pentru noi.

Resultatul a fost cel firesc : îngreuierea concurenței atunci când nevoile ne-aū deșteptat, și am început a recunoaște că și fiii lui Traian trebuie să muncească, și avem datoria a îmbărbăta această tendință și a ajuta pe indigeni în încercările lor de emancipare industrială.

Și în această privință voiū rectifica

pe d. Nacu; dacă d-sa, mândru de rezultatele obținute, și mândru de trecutul partidului liberal, crede că poate să trăiască pe socoteala acestui trecut, încet-încet se va convinge de contrariu și va veni poate alătura cu mine spre a zice că nu tocmai în trecut trebuie să căutăm ce este de făcut astăzi în țară.

Am propus, zicea criticând d-sa, reînființarea corporațiilor. Oare de acele corporațiuni închise din evul mediu este vorba?

De sigur că nu.

În intențiunile noastre corporațiunile înființate, fără nici o condițiune de admisibilitate, nu aũ decât două meniri: întâi, a deștepta acel spirit de solidaritate între meșteri care ușurează concurența cu streinul ridicând totd'odată și prestigiul meseriașului; al doilea, ele vor lua asupra lor crearea școalelor de meserii ce atuncea vor deveni un ce real.

Se vorbește mereu de școli de me-

serii. Vom discuta la timp despre aceste școli și vă voi dovedi că și ele dau aceleași roade ca și comunele rurale.

Astăzi crearea acestor școli nu este decât o ocaziune de a putea acorda o leafă cutărei rude a vre-unui membru în comitetul permanent, sau pentru a căpăta pe cutare sau cutare nevoiaș care face apel la protecțiunea vre-unui mic potentat de provincie (aplause).

De aceea cer ca școalele de meserii să nu fie create și să nu fie administrate decât de înșiși meseriașii.

Dacă cuvântul de corporațiune vă supără, atunci vă rog să faceți ceea ce nu ați făcut până acum, adică să citați proiectul nostru.

D-lor, nu am pretențiunea de a fi nici atotștiutor, nici atotprevăzător, și s'ar putea găsi încă alte măsuri cari ar înălța și ar pune pe o treaptă mai înaltă această clasă a societății noastre, — o recunosc. Și intențiunea noastră nu a fost atâta de a vă da un panaceu uni-

versal, ci de a indica direcțiunea, lăsând ca o discuțiune serioasă să producă adevărata lumină și adevăratul leac al neajunsurilor de cari suferă meseriașul la noi.

Aceasta odată făcut, nu vom ajunge la țelul dorit dacă nu vom deștepta în clasele superioare, în acele cari, ieșite din popor, aș ajuns la o stare de cultură mai înaltă, dacă nu vom deștepta în ele acele calități cari le pun singure în stare a fi apărătorii muncii naționale și protectorii stărilor de jos. În întâiul rând trebuie să deșteptăm în ele spiritul justiției și în această privință cerem inamovibilitatea magistraturei.

Nu știu dacă vă dați seamă de ce se poate întâmpla când magistratura este amovibilă.

Nu voesc să atac pe nimeni; multe lucruri aș fost făcute din nevinovăție, dar se întâmplă la noi lucruri care te sfâșie. Să vă dau un exemplu: sunt acum patru ani, un procuror cere urmărirea unui om; acel procuror se dis-

titue. Mai deunăzi un alt procuror cere urmărirea aceluiași om, și acel procuror este la rëndul lui destituit.

Ciudată coincidență! Dar fără a acuza pe nimeni, putem cu drept cuvânt crede că într'o țară unde asemenea lucruri sunt posibile, se sdruncină până în temelie respectul justiției, și că trebuie cu o oră mai înainte să ridicăm prestigiul și neatârnairea magistraturei.

Pe lângă justiție trebuie să garantăm și administrațiunea, cu care se întâmplă astăzi ceea ce se întâmplă cu comuna rurală, că nu există decât de nume. Dar, îmi veți zice: ce face prefectul? Ce face prefectul? alegeri; ce face comitetul permanent? alegeri; ce face sub-prefectul? alegeri; ce face primarul? alegeri.

Intreaga noastră administrațiune nu este decât un imens aparat electoral (aplause).

O voce: Comedia lui Caragiali.

D. P. P. Carp. Aud, d-lor, zicându-se

comedia lui Caragiali; și dacă Caragiali are dreptate, și dacă în comedie se ogîndesc năravuri adevărate, trebuie să fiți nepăsători, pentru că răul se biciuiește numai pe scenă? Fiți mai prevăzători și nu așteptați ca critica să se coboare din comedie în realitate, căci atunci va fi mai rău pentru dumneavoastră.

Să mă credeți că în această privință nu acuz pe nici un partid, sau mai bine le acuz pe toate, căci cu toții am păcătuit cu mai multă sau mai puțină măiestrie.

Care este prima grijă a unui prefect când se numește? Sub cuvânt că el reprezintă întregul guvern, el cere să existe armonie între administrație și justiție, ceea-ce în limbajul vulgar vrea să zică că cere un președinte ce ar fi la devoțiunea lui. Armonia stabilită ast-fel între administrație și justiție, trebuie întinsă și asupra finanțelor, și prefectul cere numirea unui casier devotat. Odată acesta obținut, el

este stăpân pe tot ținutul, și începe a-și asigura pozițiunea nu prin munca administrativă, ci prin influența electorală. În această privință sunt convinși că d. prim-ministru trebuie să aibă o vastă și dureroasă experiență.

Dar cum să îndreptăm? Să cerem ca primul-ministru să se pue individual în luptă cu relele năravuri ale unei țări, ar fi ântîiîu nedrept, căci aceasta întrece puterile unui singur om, ș'apoî o asemenea întreprindere l-ar duce la o sigură cădere, și trebuie să ținem seamă de spiritul de conservățiune ce animă pe un guvern ca pe orice ființă.

Voim deci ca relele acestea să fie stărpite prin legi; numai dând arme legale guvernului, poate el va putea scăpa de trista necesitate de a beneficia de o stare de lucruri care chiar atunci când trage foloase din ea, îl umple, sunt sigur, cu un adânc desgust.

O lege deci de admisibilitate în func-

țiunile administrative, care ar cam mai tăia jocul influențelor locale, care ar cam împedica pe unii indivizi de a mai zice : numește'mă președinte de tribunal pe cutare, și pe nepotul cutare sub-prefect, căci alt-fel nu vei avea majoritate în colegiul cutare ; — o lege de admisibilitate care ar da această armă în mâna guvernului, o asemenea lege ar fi, d-lor, o lege binefăcătoare.

Maî am de a vorbi încă de o lege— este aceea a comitetelor permanente. Noi cerem pur și simplu suprimarea ei ; și, după ce vom suprima-o, vom trebui să tindem la o descentralizare reală.

Nu știu cum este starea de astăzi, dar în una din trecerile mele efemere la putere, am făcut un studiū statistic și am constatat că legea comitetelor permanente costă pe țară 17 milioane ; din acestea 14 milioane se cheltuiau în lefurî, și numai 2—3 milioane erau întrebuintate pentru ținuturi, și chiar rezultatul acestor din urmă cheltueli

veți recunoaște de'mpreună cu mine, era aproape invisibil. Se vede că era și pe atunci agiul mare încât se volatiliza și aceste 2—3 milioane destinate pentru ținuturi (ilaritate). O lege decî care în 20 de ani nu dă decît aceste roade, nu merită să existe.

Cît pentru școale, s'a zis îndestul ; în această privință nu voi adăoga nimic la cele ce a spus d. Ionescu și d. Nacu. Alții măi competenți decît mine se vor însărcina cu această misiune ; idealul meu este următorul : aș dori ca școala să fie pentru școlari, iar nu pentru profesori.

Astă-zî, d-lor, școalele sunt pentru profesori și nicîdecum pentru școlari (a-plause).

D-lor, acestea sunt pentru azi cele ce aveam de propus. Noi considerăm *organizarea* acestui Stat ca misiune a generațiunei noastre, precum *crearea* lui a fost misiunea generațiunei de la 48, și doresc din tot sufletul să avem și noi soarta generațiunei de la 48.

Porniți la luptă o seamă de tineri, în vremi în cari România era împărțită în două, în vremi în cari țara era îngenunchiată în afară și încătușată în întru, care a fost idealul lor? Să o vadă unită, să o vadă neatârnată în afară, să o vadă liberă în întru (aplause). Lucruri pentru cari în alte țeri au luptat cu șiroae de sânge generațiunii întregi, în decurs de multe secole, d-voastră ați avut rara fericire să le vedeți realizate într'un veac de om și azi, ajunși la sfârșitul carierei d-voastre, să vă ziceți: idealul tinereții a fost realizat. Tot ast-fel, d-lor, trebuie și noi să ne dăm seama, care trebuie să fie idealul nostru? Să ne dăm seama fie-care, cu puterea lui, ce trebuie să facem pentru a organiza această țară și să dorim ca și noi, ajunși la adânci bătrânețe, să vedem visurile tinereții noastre realizate, cum le-ați realizat d-voastră pe ale d-voastră (aplause). În această privință d-voastră, tineri, aveți datoria imperioasă să găsiți, în afară de ideile cari

ne-aũ deosebit pânã azi de ideile cari
aũ fost pe drapelul d-voastrã, idei prac-
tice și raționale pentru organizarea a-
cestui Stat. Dacă nu veți face aceasta,
are sã vã acuze generațiunea viitoare
cum cã ați moștenit un mare partid
și cã l-ați transformat în o numeroasã
clientelã (aplause).

BUGETUL PE 1885-1886

(Camera de la 11 Martie 1885)

D-lor deputați, cred că d. Brătianu nu va urma sfatul ce i-a dat d. Paladi în conclusiunile sale ; acest sfat nu era serios și să-mi permită d. Paladi să-și spun că nici nu era demn de restul cuvântărei /d-sale. D-sa, cu succes sau fără succes — acesta este un lucru pe care el vom cerceta acuz — a căutat să se mănție la înălțimea științei și a dat părerea sa, atât asupra crizei cât și asupra mijloacelor pe cari trebuie să le aplicăm pentru ca să moderăm această criză.

Este necontestat, domnilor, că ne aflăm în mijlocul unei crize ; Mesagiul a anunțat-o deja în toamna anului tre-

cut. D. raportor o mărturisește în raportul său, și daaă este să ne mirăm de ceva, este cum de atunci când guvernul a anunțat existența crizei și a arătat precum era dator, îngrijirile lui față cu această criză, cum de atunci și până acum nu vedem nici din partea guvernului nici din partea majorității absolut nici o măsură menită a aduce leac la răul ce ne bântuie. Aceasta are aerul de a fi un sistem ca acela al struțului, care, când își ascunde capul, crede că nu-l vede vânătorul.

D-lor, nu voi intra prea mult în cercetarea cauzelor situațiunei în care ne aflăm; ele sunt ca totdeauna multiple. Nici odată un fenomen care se produce în viața individului, sau în viața națiunilor, nu se poate reduce la o singură cauză. Sunt împrejurări în cari criza provine din cauză că consumațiunea a întrecut producțiunea, și sunt crize cari provin din cauză că producțiunea a întrecut consumațiunea; altele sunt produse prin faptul că nici consu-

mațiunea, nici producțiunea nu se ridică la așa nivel încât să se poată rădica avuția națională a țerei. Fiind-că ni s'a vorbit de bunul simț, în teorie generală trebuie să zicem că crisele cele mai numeroase, în țările cari muncesc, se produc mai ales atunci când producțiunea este mai mare decât consumațiunea, iar nu când consumațiunea întrece producțiunea, pentru singurul fapt că la popoarele cari muncesc producțiunea este nemărginită, pe când consumațiunea are marginile ei firești; producțiunea este rezultatul muncii acumulate, care, sub formă de capital, dă unui popor în mână un instrument perfecționat la care numeroase generațiuni au lucrat; consumațiunea însă este numai faptul unei singure generațiuni și de aceea în țările cari produc, crisa provine din cauză că producțiunea a întrecut consumațiunea.

Asemenea, d-lor, nu este totdeauna exact de a se zice cum că Statul se poate opri în consumațiunea sa; veți

vedea când voiă veni la buget, pentru ce nu se poate zice că atunci când ne aflăm într'o crisă, singurul lucru prudent este să se restrângă consumațiunea.

Eă cred că guvernele sunt de multe ori puse în pozițiune nu numai de a nu'și strânge consumațiunea, dar chiar de a o mări.

La noi, d-lor, eă cred cum că în urma erei de prosperitate, constatată de toată lumea și netăgăduită de d. Paladi, am avut o epocă de prea mare producțiune care a tras după sine și o epocă de prea mare consumațiune, nu numai din partea guvernului dar și din partea particularilor. Uitați-vă în jurul d-voastră și vedeți câte case noi nu s'aă făcut prin târguri, vedeți pe la țară cum s'a înmulțit numărul mașinelor agricole, intrați în fie-care locuință și uitați-vă la mobilier și veți vedea că la cel mai modest este mai scump decât nu era acum 50 de ani, când giuvae-rurile și șalurile constituiaă singurul lucru al boerilor celor mai mari.

Statul la rëndul lui a trebuit și el să consume mult. Statul nostru nu este înzestrat cu instrumentele necesarii, cum sunt țările mai civilisate decât noi și pe cari nu le-am ajuns încă. Statul a trebuit cât se poate mai mult să ne puie pe noi la un nivel mai înalt în privința utilagiului nostru, decât cum era până acum. Și în privința drumurilor de fer și în privința tuturilor ramurilor de administrațiune, Statul a trebuit să fie un consumator mult mai mare în proporțiune cu un alt Stat, pentru că la noi era totul de făcut și nu ajunsesem acolo încât să zicem : nu ne mai trebie creațiuni noi ; să ne mântinim în aceea ce avem. Prin urmare vedeți că toată lumea la noi, atât particulari cât și guvernul, se află puși în pozițiunea neînălaturabilă d'a consuma mult. Care a fost rezultatul ? Resultatul a fost firesc, în mare parte ânteiu o cheltuială în afară, pentru că industria noastră națională nu ne pune în pozițiune d'a satisface toate trebuințele și pe de

altă parte o imobilizare a capitalului nostru ce a fost băgat în niște creațiuni, și când d. raportor zice cum că criza în mare parte este rezultatul prosperității, eu cred că n'a zis decât un adevăr pe care nimenea nu'l poate tăgădui. Criza aceasta s'a arătat deja de un an de zile și a fost agravată la noi prin criza generală care bântue Europa întreagă, și față cu cele ce se întâmplă în Europa, constatăm că cauza crizei actuale este iarăși producțiunea prea mare care a întrecut cerințele consumațiunei. D. Paladi susține că noi am trebuit să profităm din această exagerațiune a producțiunei și de criza din străinătate, căci or-care om plimbându-se pe strade și văzând pe la dughene afișuri de desfacere totală se bucură fiind-că poate să cumpere mai efin ; așa este, dar uită d. Paladi că dacă d-sa cumpără mai efin alții sunt siliți să vândă mai efin. Uită d-sa că atunci când consumațiunea devine mai mică se pune în străinătate în nelucrare o

parte mare din populațiunea uvrieră, și aceasta ce produce ? Produce o scădere în consumațiunea produselor alimentare, și ce vindem noi ? Noi vindem producțiunii alimentare, și se întâmplă că atunci când producțiunea a fost mai mare decât consumațiunea Europei, atunci a fost natural să se facă o cerere mai mică a produselor alimentare. Numai când industria în străinătate va reveni în starea ei normală, numai atunci vom putea zice că crisa nu va mai avea efect nici acolo nici la noi.

De aceea, d-lor, în țesă generală, eu nu acuz pe nimeni de crisa care s'a produs la noi; ea era firească și fatală. Susțin încă că crisa ar fi putut fi mai mică decât cum este azi; voiți aminti numai în treacăt ceea ce am zis în toamna trecută asupra modului cum s'a administrat, în mijlocul acestei crise, Banca noastră națională.

D-lor, la 1865 și 1866 a fost iarăși în toată Europa o crisă monetară care a atras după sine o crisă financiară.

Guvernul francez a numit o anchetă; s'aă chemat toți învățații și oamenii de Stat, s'aă chemat toți aceia cari jucaă un rol nu numai în Franța, dar și în alte țeri. Aă fost ascultați oameni ca Thiers, Wolowschy, Cernuschi, și dintre bancheri Fould, Perièrre; în fine toate somitățile Franței aă fost chemate și și-aă dat părerea lor asupra crisei de atuncî. Ei bine, cu toții aă pus în primul rând întrebarea: ce rol a jucat Banca Franței față cu crisa? Era firesc aceasta, căci băncile naționale aă în unele momente datoria de a modera iar nu de a activa producțiunea, și aă posibilitatea de a simți mai înainte de cât publicul dacă o stare de crisă se pregătește sau nu.

S'a constatat mai de toți acei domni că un guvern prudent, când vede că producțiunea întrece consumațiunea și că din această cauză afacerile devin prea numeroase și nu pot fi mistuite, are indatorirea de a impune Băncei Naționale să oprească mișcarea la vreme

și să nu dea producțiunei o incuragiare așa de mare încât răul să se mărească în loc să scadă. La noi nu s'a făcut așa; de un an și jumătate se prevedea — și în această privință sunt de acord cu d-nu raportor, căci d-sa singur o spune, am văzut-o în raport — de un an și jumătate prevedeam crisa la noi și cu toate acestea activitatea noastră a fost prea mare pentru consumațiunea noastră; de un an și jumătate înrîurirea crisei europene se anunțase că o să aibă efect rău asupra noastră și cu toate acestea în loc de a opri mișcarea, ați făcut-o să crească, și când toate băncile din Germania, Franța, Anglia, scădeaŭ scomptul, d-voastră l-ați ținut pe treapta pe care l-ați avut în epoca înfloritoare. Acesta a fost un lucru fatal pentru crisa noastră și cu atât mai mult fatal cu cât or cum veți judeca, crisa monetară totdeauna trage după sine și crisa financiară. În ancheta de care vorbiam adineoare aŭ fost oameni distinși, trebuie s'o recunosc, cari aŭ susținut că

crisa monetară nu are nimic a face cu starea economică și cea financiară, și d-nu Perière susținea de ex. cum că moneta e rară, dar că operațiunile sunt numeroase ca totdeauna și cheltuelile egale cu cele din trecut, că prin urmare trebuie să se măntină procentele pe aceeași treaptă la care ele se află înainte.

Dar, d. Perière vorbea nu ca economist, nu ca om de Stat, ci ca banchier care voia să sconteze înainte de toate eftin, or-cât de mare ar fi crisa. Or fi și la noi poate asemeni păreri, dar oamenii neorbiti de interesul personal susțineau, cu drept cuvânt, că Banca Națională nu poate să modifice cursul firesc al lucrurilor. O Bancă Națională nu poate, într'un mod arbitrar, să urce sau să scoboare scontul, ci trebuie să'l măntină în raport cu situațiunea economică a țerei; de aceea ea are obligațiunea să și reguleze scontul având totdeauna în vedere starea economică a țerei.

D-voastră nu ați făcut aceasta, și mă scutiți poate d'a repeta cele zise în toamna trecută. Am probat cred atunci că Banca Națională, în loc de a modera crisa, nu a făcut decât s'o mărească. Guvernul a stat indiferent sau poate, fiind-că cuvântul ar fi prea aspru, a arătat față cu Banca aceea indulgență paternă, dar culpabila pe care o are un părinte slab față cu copilul lui chiar atunci când el se abate de la calea cea dreaptă. Dar, indiferent or indulgent, regret să constat că el nu și-a făcut datoria.

Trec acum, d-lor, la buget.

Și în privința bugetului ne aflăm astăzi tot într'un fel de crisă.

Imprejurările de azi îmi amintesc epoca tot de crisă bugetară din 1871 când onor. d. Petre Mavrogheni s'a încercat pentru prima oară a pune ordine în finanțele Statului.

Știți prea bine cu toții ce era mai înainte.

Bugetele Statului niciodată nu se

votaŭ la timp; resursele erau nesuficiente pentru acoperirea trebuințelor Statului cari creșteau, căci se votase facearea drumurilor de fer precum și facearea altor cheltueli însemnate, și toate aceste cheltueli nu se puteau acoperi prin resursele ordinare de atunci, încât, din venitul total scăzându-se anuitățile, nu rămânea mai mult de 24 milioane pentru întreaga administrațiune a țerei.

Era o situațiune imposibilă.

Deficitul se mărea din an în an, împrumuturile ajunseseră a fi o boală cronică.

Intr'un cuvânt treceam din deficite în împrumuturi și din împrumuturi în deficite. D. Mavrogheni, cu curaj și cu un talent pe cari nu a știut îndestul partidul conservator să'l aprecieze, a făcut față situațiunei, a introdus regularitatea în bugetele Statului prin prezentarea lor la timp, și a creat înainte de toate acele resurse cari puneau România în pozițiune de a merge înainte, ast-fel încât, de la d. Mavrogheni în-

coaci nu s'a făcut decât a se aplica sistema sa financiară, fără a se modifica întru nimic, deși ați criticat toate măsurile luate de dânsul. Și dacă noi avem astăzi resurse, acele resurse le datorim legilor și măsurilor luate de d. Mavrogheni, deși rezultatele lor, o recunosc aceasta, nu au ajuns la deplina lor dezvoltare decât sub regimul liberal. Nu neg cum că treptat cu creșterea elementului de personal mai bun care se mărește pe fie-care zi în această țară și administrațiunea s'a făcut mai bine decât în trecut ; dar susțin și voiă proba-o la orice contestare, că o mare parte a înfloririi finanțelor sub regimul liberal se datorește resurselor create de d. Mavrogheni sub regimul de tristă memorie.

Odată aceasta constatată, odată ce impozitele și resursele de atunci au dat aproape ceea ce puteau da, naște întrebarea pentru noi, și aci a venit momentul să discut cu d. Paladi, dacă trebuie or ba să micșorăm cheltuețele —naște pentru noi întrebarea dacă resursele ce

le avem astăzi sunt suficiente pentru mergerea înainte, nu numai a guvernului, nu numai a diferitelor ramuri ale administrațiunei, dar chiar a întregii stări economice a țerei.

Știu, d-lor, că ideile mele nu o să aibă nici o trecere înaintea d-voastră, și să vă spun pentru ce: pentru că ați țipat întru atâta că nu veți face împrumuturi și că nu veți mări impozitele, încât orcare ar veni înaintea d-voastră și va căuta să dovedească că nu puteți merge înainte dacă nu veți face or împrumuturi or impozite noi, are să fie rău venit înaintea d-voastră. Cu toate acestea, fiind-că am intima convicțiune că resursele de până astăzi aũ dat tot ceea ce puteaũ da și orice spor s'ar face la ele nu aũ să fie îndestulătoare ca să ne poată permite a merge înainte așa cum trebuie,—eũ sunt convins că trebuie să părăsiți antipatia de mai înainte în contra creării de impozite căci spre a putea merge înainte ne trebuiesc noi re-surse.

Dacă ne uităm la buget așa cum el ni s'a presintat, eū susțin că el nu este un buget de organizare, ci un buget de desorganizare. Și colegiī meī din comisiunea bugetară, din care am avut onoarea de a face parte, știū prea bine cum eū m'am opus la cele mai multe reduceri de cheltueli ce aū vrut d-lor să facă.

Când într'o țară de 5 milioane cu un buget de 128 de milioane, și luați seama bine că țifra este caracteristică, se dă pentru facerea de șosele o sumă care nu întrece suma de 600 mii de lei, atunci zic că acesta este un buget de desorganizare iar nu un buget de organizare (aplause.) Când d-voastră vă trebuie pentru întreținerea șoselelor de astăzi un centimetru și jumătate de pietriș și când d-voastră nuputeți da decât 2—3 milimetre de pietriș, se poate zice că este un buget de organizare? Și în privința întreținerei șoselelor, întrebând inginerii în cât timp se deteriorează o șosea împietrită ast-fel

cum voiți s'o faceți, mă-aŭ răspuns cu toții că se deteriorează cu desăvârșire în trei ani. Ei bine, când d-voastră în buget puneți o sumă pentru 2—3 kilometre de petriș cu care aveți să ajungeți în starea aceea încât chiar șoselele ce le avem astăzi aŭ să fie deteriorate în trei—patru ani, sunt în drept să zic că acesta nu este un buget de organizare, ci de desorganizare.

Să mergem mai departe. S'a vorbit mult în contra armatei. Cunosc teoria : oratorii cei mai mari, învățații, cei mai mari, țipă în Franța și în Germania în contra militarismului, susțin că armata absoarbe nu numai capitalurile țerei dar împedică și producțiunea ; le știu toate acestea. Totuși eŭ susțin că armata la noi, fără să intru pe tărîmul înalt politic, este o școală care va putea să dea sub punctul de vedere al culturii, rezultate mult mai îmbucurătoare decât întregul minister al cultelor și instrucțiunei publice (aplause). Milioanele cheltuite pentru instrucțiu-

nea publică până astăzi n'aŭ făcut de cât să ne creeze bastimentul, saŭ dacă voiți mai bine recipientul, unde avem să punem ceva, dar care până astăzi a rămas aproape gol, cu toate milioanele ce le-am cheltuit.

Armata, d-lor, introduce cultura în treptele cele mai de jos, căci dacă din cei ce vin la recrutațiune 5 la sută sunt cari știu carte, eu sunt convins că 70 la sută ies cu știință de scris și de citit la liberare (aplause).

Dar nu numai ca element de cultură trebuie să considerăm armata la noi. Ziceam adineaori că nu voesc să mă pun pe un tărîm de înaltă politică. Este evident că nu putem noi avea o politică ca țările cele mari, o politică determinantă; nu putem nici pregăti lucrurile ce aŭ să se întâmpale, nici să le oprim atunci când ele se întâmplă. Ce naște dintr'aceasta? Naște obligațiunea pentru țara noastră de o cheltuială mai mare dacă voim ca armata să fie totdeauna gata, dacă voim ca la mo-

mentul când are să nască un conflict să nu ne trezim nepregătiți. De aceea noi trebuie să avem totdeauna sub toate punctele de vedere utilagiul necesar.

În această privință ce ați făcut? Ați știțbit 600,000 lei de la concentrări și 1,300,000 de la echipamente.

Aceasta îmi dă dreptul să vă zic că atuncea când noi votăm resurse extraordinare, ca armata să aibă reserve totdeauna gata, d-voastră veniți și acele resurse extraordinare le transformați în resurse ordinare, întrebuițați reserva în cheltueli de toată ziua.

Vedeți, d-lor, că v'am dat doē exemple, unul privitor la întreținerea șoselelor și altul la reducerile făcute în armată, reduceri în contra cărora eu m'am opus și în comisiunea bugetară D-voastră presintați anul acesta un buget care nu este bugetul unei organizări serioase, pentru că cheltuelilor de neapărată trebuință, d-voastă ați venit și le ați aplicat rețeta ce vă dă d. Paladi și ați tăiat de or unde, fără să vă

gândiți că sunt tăeri cari produc o economie momentană de 3 milioane, dar că acele economii aū să tragă după câți-va ani cheltuială de 60 milioane (aplause.)

Dar dacă este așa, ce avem de făcut?

Eū cred —și aci nu e vina noastră cari nu suntem la guvern,— ci e vina aceloră cari nu s'aū gândit la timp să mărească resursele în proporțiunea cheltuelilor neapărate, nu numai ca să ne mântinem la nivelul la care suntem, dar chiar să ne ridicăm la un nivel mai mare, căci nivelul de astăzi nu poate să satisfacă pe nimeni dintre acei cari aū pentru țara lor aspirațiuni mai înalte.

Pentru aceasta trebuie, d-lor, ca cheltuelile noastre să fie mărite și prin urmare să fie mărite și resursele.

În această privință mă unesc cu d. Paladi că d-voastră trebuie să introduceți impositul mobilier...

D-voastră trebuie să măi degrevați starea de astăzi, aruncând și asupra ge-

nerațiunilor viitoare o parte din cheltuelile enorme cari trebuie să le facem astăzi nu numai pentru noi, dar și pentru generațiunile viitoare

Una din aceste operațiuni ar fi conversiunea titlurilor Stern, Oppenheim. Eū cred că ea va da reducerea de vre-o 4,000.000 pentru vre-o 7, 8 ani. Pe de o parte decī impositul mobiliar, pe de altă parte — deși în privirea impositului mobiliar nu am făcut studii practice asupra materiei imposabile, dar eū sunt sigur că s'ar urca la 2, 3 milioane pe an... iaū într'adins cifrele jos, pentru că nu voiū să fiū expus la nici o exagerațiune — pe de alta patru milioane cari ar resulta din conversiunea împrumutului Stern și Oppenheim, am avea înaintea noastră pentru cincī saū șase ani un spor de vre-o șapte milioane.

Maī încolo, sunt cheltueli zadarnice cari trebuie să le suprimăm cu curagiū, chiar atunci când am avea să lovim în oare-cari prevențiuni saū interese locale. Eū sunt convins, și am dat cu oca-

siunea Adresei o expresiune destul de clară acestei convingeri, cum că descentralizarea ast-fel cum a fost introdusă la noi nu e deloc o descentralizare; e o superfetațiune a administrațiunei și o cheltuială zadarnică; eș aș cere suprimarea consiliilor județene permanente.

Acolo se cheltuesc 17 până la 18 milioane pe an, pentru lucrări cari nu dau nimic decât satisfacere personală la o mulțime de impiegați, măresc înrîurirea electorală a guvernului, fără nici un folos pentru țară. Mă întreb dacă suntem destul de bogați ca să aruncăm în aer 18 milioane pe an ?

Răspunsul mi se pare că nu pôte să fie decât negativ, și sunt sigur că va veni o vreme când toți vë veți uni cu mine să suprimați această cheltuială. Dar să nu exagerăm. Știm că în comitetul permanent sunt o mulțime de cheltuieli cari, prin suprimarea lui, ar cădea în sarcina Statului și de aceea nu pot să spun că de întreaga sumă va

beneficia Statul, dar de sigur va beneficia de trei-patru milioane. Prin urmare, iată patru milioane de la conversiunea împrumutului Stern și Oppenheim ; iată vre-o trei milioane și jumătate de la impozitul mobiliar, și trei milioane jumătate de la suprimarea consiliilor județene. In total vom avea un spor de vre-o zece milioane.

In afară de aceasta, eū cred că sunt venituri de ale Statului—și la aceste venituri nu se aplică teoria mea de adineaori cum că resursele create de d. Mavrogheni nu aū să dea de aci înainte sporuri prea mari — sunt părți ale averei Statului cari nu aū nimic a face cu aceste resurse, dar cari cu o mai bună administrațiune pot să dea un venit mai mare, de exemplu : administrația domeniilor. Eū cred că o amenajare mai bună a pădurilor are să ne dea un spor de un milion saū un milion și jumătate, fără ca să distrugem pădurile cum se distrug azi și fără să fim obligați a face arendașilor acele înles-

niri de cari ne vorbea d. Cozadini, a permite să pășuneze în păduri vitele; căci prin acestea se distruge o parte din isvoarele de bogăție mari și productive ale României.

Din cele spuse, vedeți că putem realisa un spor de resurse pentru vre-o 5, 6 ani, de vre-o 12 până la 13 milioane. Eū cred că această sporire e necesară și iaū curagiul de a face o predicțiune, deși profetiile nu sunt tocmai bine văzute, dar sunt convins că dacă nu veți mări resursele bugetare ale Statului, d-voastră, cari nu voiți să puneți imposite, o să faceți împrumuturi, sau în momentul când aveți să vă convingeți că nu se poate alt-fel, aveți să vă retrageți, pentru ca să le facă alții ; dar țara va fi obligată să le facă,—și în materie de împrumuturi și viitor economic al unei țări e independent cine stă și cine nu stă la guvern, și de aceea ați văzut că cu toate că sunt în opozițiune, de când guvernul liberal e la putere, cu ocasiunea bugetelor am căutat să

fiu totdeauna obiectiv și totdeauna să vorbesc în afară de întrebarea cine ocupă sau nu ocupă banca ministerială.

Zic dar că, dacă nu veți mări resursele, veți fi obligați, sau să faceți împrumuturi sau să vă retrageți, lăsând a le face alții : pentru că resursele cari le avem astăzi, afară de o bună administrațiune a averii Statului, nu pot să vă dea sporurile acelea pe cari unii optimiști le așteptau. Când s'a creat aceste imposit, nici guvernul care le-a aplicat, nici țara care le-a plătit, nu erau deprinși cu dênsele și era evident că o să fie o situațiune care trebuia să tragă după sine un rezultat mai puțin folositor al acestui imposit la început decât la sfârșit. Și de aceea și evaluările noastre, atunci poate că în teorie erau mai juste, dar în realizare erau false și ne-ați acuzat cu drept cuvânt că n'am ținut seamă de acea situațiune care în totdeauna se produce la introducerea din nou a unui imposit.

În practică n'am avut dreptate, dar

în teorie am avut, și aceasta s'a arătat mai târziu, cum acel imposit a dat rezultatul care trebuia să'l dea.

Dar odată ce o resursă a intrat deja în plină aplicație, la ce spor ne mai putem aștepta ? Nu ne putem aștepta decât la sporul care naște din creșterea întreagă a avuției țerei și această creștere nu merge așa cum credeți, cu pași gigantiți din an în an ; încât, deși putem zice că țara s'a îmbogățit și are să se îmbogățiască, cestiunea devine de puțină importanță atunci când ne uităm dacă cheltuelile cari avem să le facem trebuesc făcute în timp foarte scurt, de 3, 4, 5 ani, care timp e foarte mărginit pentru creșterea generală a avuției unei țeri.

S'a zis cum că creșterea totdeauna produce și o descreștere și că epocile de avuție trag și epoce de crisă, nu zic de sărăcie, căci sărăcia e relativă.

Când eū mă deprinsesem să cheltuesc înainte 1000 de galbeni și când eram fericit că pot să cheltuesc aceasta

și când mai în urmă câștigam 6000 și mă deprinsesem să cheltuesc aceste 6000 ; când mă ved obligat să cheltuesc numai 4000 nu se poate zice că e o sărăcie, căci cheltuesc de patru ori mai mult decât atunci când cheltuiam 1000.

Prin urmare, nu pot zice că e o sărăcie ci o stagnațiune a mersului înainte.

Ei, această stagnațiune ce se produce astăzi are să mai ție încă, și de aceea susțin că toate argumentele ce ați putea aduce pentru susținerea bugetului de astăzi, pentru cel de mâne, sau pentru anii viitori, și pe cari le-ați deduce din creșterea resurselor actualmente existente și mergerea înainte a avuției naționale, sunt false și fără temei. Departe de a ajunge la un spor, poate că veți ajunge la o descreștere nu așa de mare poate, cum o prevăd pesimiștii, dar aveți să ajungeți la un deficit care are să meargă în mod progresiv și are să țină mai mult poate de-

cât vă gândiți, în acest timp de trei-patru ani.

D-lor, noi trebuie să ne gândim acum, în fața nevoilor Statului, cum mănținem, cum îmbunătățim, ceea ce avem fără să deteriorăm și cum punem pe România în acea pozițiune, nu fericită, dar obligatorie, să fie totdeauna gata a face în marginele adevăratelor sale puteri onoare misiunii care o avem.

Prin urmare, d-lor, nu rămâne decât sporirea resurselor — și poate că mijlocul presintat de mine să nu aibă favoarea pe lângă d-voastră — nu aveți decât să indicați altul, dar acela sunt convins că are să vă dea 10-12 milioane și mai sunt convins că fără această sporire nu putem merge înainte și nu avem vreme de a aștepta acea epocă fericită în care vom intra din nou în era vacilor celor grase.

Acestea, d-lor, erau scurtele observațiuni cari m'am crezut dator de a le aduce cu ocaziunea acestui buget, pe care 'l voiți vota, căci este admis că bu-

getul se voteaza totdeauna de majoritate și de minoritate, pentru că este al țării nu al guvernului, însă 'l votez cu adâncă îngrijire că nu votăm un buget de organizare ci de desorganizare.

CONVENTIA CU BANCA NATIONALA

(Camera din 4 Februarie, 1886).

D-lor deputați, când am citit pentru prima oară proiectul de lege care vine în desbaterea d-voastră, mi-am amintit fără voe cuvintele latine : *quos perdere vult deus prius dementat*, când Dumnezeu voește să piarză pe cine-va, începe prin a-i lua mințile.

Proiectul de față, dupe mine, este proba cea mai convingătoare cum că orbirea financiară cea mai mare a copleșit pe guvern ; și când, d-lor, un om ca mine, care a dat probe în 20 de ani de viața parlamentară că nu se aruncă în exagerațiuni nemotivate, că nu con-

fundă niciodată violența cu energia, vine să rostească înaintea d-voastră asemenea cuvinte, de a căror asprime îmi dau seamă, atunci trebuie să vă ziceți or că atmosfera de nemulțumire în țară este atât de mare încât scoate din echilibru spiritele cele mai cum-pătate, or că lucrul este așa de grav, încât or cât de aspru ar fi cuvântul tot nu ar fi la înălțimea gravității situa-țiunei. Nu sunt eu omul curențelor și atmosferelor politice, ele n'aū niciodată înrîurire prea mare asupra mea; și vă rog să credeți că dacă am început cum am făcut, este că lucrul e grav, mai grav decât vă puteți închipui, căci întreaga noastră politică internă și externă este pusă în joc prin acest proiect de lege. Știu că sunteți în drept a nu primi ca bună o simplă afirma-țiune venită din partea unui adversar pe care 'l puteți recusa ca judecător, de aceea vă rog să 'mi dați voe a vă aduce probe în sprijinul aserțiunilor. Pentru aceasta voiū studia acest proiect

de lege în relațiune cu starea noastră financiară, căci numai așa putem să ne dăm seama de gravitatea lui, numai așa putem judeca dacă consecințele lui sunt roditoare sau fatale.

Să admitem pentru un moment că starea noastră financiară este normală și că nu e sdruncinată prin alterarea mijloacelor noastre de circulațiune, să admitem că nu avem nici un fel de agiu în țara aceasta și că acele 130.000.000 înscrise în buget sunt venituri reale; tot ne am găsi față cu întrebarea care am pus-o anul trecut: resursele acestea sunt ele suficiente pentru nevoile Statului său nu? Am căutat să vă probez atunci că aceste resurse nu sunt suficiente pentru Stat; Statul nostru este în acea poziție în care se găsea Italia după unirea ei, unde era totul de făcut și unde nu se putea aștepta, sub pedeapsa de a nu putea să 'și ție locul la care avea dreptul între Statele europene.

Nu avem pretențiunea de a fi un Stat mare, nici nu cred să se ridice o voce în

Camera aceasta care să vă zică că trebuie să faceți enormele sacrificii ce a făcut Italia; un lucru însă va zice fie-care, că avem sacra datorie ca acest Stat să fie pus în pozițiune de a'și împlini misiunea în or ce evenimente, fie de pace, fie de rebel (aplause). Pentru acest lucru trebuie ca o țară mică să aibă înainte de toate trei lucruri : întâi să aibă armata ei bine utiliată, instrucțiunea publică la înălțimea misiunii sale, și finanțele în bună stare. Ca să avem acestea, cu resursele actuale nu se poate ; și prin urmare v'am zis acum un an, și nu mă voi osteni a o repeta din nou, că noă ne trebuie, ca să putem exista în mod serios, ne trebuie cel puțin un spor de venituri de 10—15 milioane. Acest spor de venituri ne trebuie într'o stare normală, dar față cu starea anormală în care ne aflăm și pe care ați creat-o fără nici o necesitate, situațiunea se complică și mă tem că sporul de resurse ce nouile imposite vor aduce va servi nu a satisface trebuințele crescânde ale

Statului, ci a acoperi pagubele provenite din agiū.

Să vedem cari sunt pagubele acestea; am aci un mic tabloū; să-mī dați voe să'l citesc; voiū citi doē cifre: una basată pe agiul de 15 la sută și alta pe un calcul ipotetic, care are să devină în curēnd real, 20 la sută; vă rog însă să luați în serios numai partea reală de azi, nu partea ipotetică. Anuitățile datoriei publice prin faptul agiului expun pe Stat la perderile următoare:

Ministerul de finanțe, plată de anuități	6.800.000
Drumurile de fer (economat și construcțiuni)	900.000
Ministerul de resbel (echipament, armament, fortificări	320.000
Ministerul de externe (serviciul diplomatic).	150.000
Ministerul lucrărilor publice (saline și regia tutunurilor)	150.000

Ministerul justiției și al instrucțiunei publice (pala- tul, burse, capele)	15.000
	<hr/>
	8.335.000

Pe baza de 20%, aceasta cifră s'ar
urca la 10 000.000.

Iată că din faptul agiului rezultă o pa-
gubă de 8.335.000 lei dupe starea ac-
tuală și încă mai mult, că azi agiul
este de 16 la sută, și eū am calculat pe
basa de 15 la sută ; și ce rezultă de
acolo? rezultă că sporul de resurse,
care are să fie obligat guvernul să'l
ceară, nu are să mărească resursele țē-
rei, avem să rămānem în starea anteri-
oară, și resursele sporite nu vor ajunge
ca să umpleți în finanțele Statului
golul ce'l lasă agiul.

Să nu ne facem ilusiuni. Veți veni
cu impositite, s'a votat timbrul, veți veni
cu monopolul cârciumelor și al spir-
toaselor, veți veni cu monopolul chibri-
turilor,—și toate acestea, dacă nu ne

dedăm unui optimism exagerat, nu aŭ să ne dea un spor mai mare decât 10—11 milioane, și acestea aŭ să fie absorbite prin pagubele ce suferă Statul de agio. Atunci vă întreb : ce ați făcut d-voastră pentru ca să măriți resursele Statului ? Nu ați făcut absolut nimic și suntem în drept să ne întrebăm : când d-voastră veniți cu un proiect de lege care, departe de a pune capăt acestei stări de lucruri anormale, vine și o perpetuiază în mod legal, suntem în drept, zic, să ne întrebăm, dacă țara aceasta va face sacrificiile pe cari i le cereți în momentul când înșiși d-voastră ne dovediți că acele sacrificii aŭ să fie vântale și ilusorii. Apoi să ne înțelegem : o țară face sacrificii și este datoare să le facă ; însă numai atunci când este convinsă că rezultatul acelor sacrificii ar fi înflorirea și gloria patriei (aplause). Dar să facem sacrificii numai pentru că guvernul persistă într'un mod orb pe o cale rătăcită, să facem sacrificii numai ca să acoperim greșelele d-v., și nu-

mai pentru că voiți să perpetuați politica desastroasă a Băncei Naționale, aceasta puteți să o cereți, puteți chiar să o obțineți, dar vă asigur că numai fapt de bun cetățean nu ați făcut prin aceasta.

Ce vrea proiectul de față ?

Dar mai întâiu o întrebare : oare datoria Statului represintată prin biletele ipotecare care apasă piața cu 26,000,000 mărește sau nu agiul ?

Cred că nu se va găsi nici un financiar, nici un om de știință, și nici chiar d. ministru al domeniilor, care să zică că această sumă de 26,000,000, aruncată pe piață fără nici un fel de acoperire, nu contribuie la mărirea agiului. Apoi dacă această sumă de bilete ipotecare contribuie la mărirea agiului, faceți un fapt bun de cetățean când prin o lege veniți și perpetuați o asemenea situațiune ? Căci în adevăr, este o perpetuare când cereți ca plata acestor bilete să o faceți în curs de 26 ani.

Pen tru aceste motive, suntem în con-

tra acestei legi și noi cerem ca această datorie să se plătească de îndată, noi cerem să descărcați piața de aceste 26 milioane cari o împovărează, și apoi să'mi dea voe onor. d. raportor să'l întreb pe ce cifre se întemeiază d-sa ? Singurul argument pe care 'l aduce în favoarea transacțiunei ce se presintă votului nostru, este acesta : „că a se sili Statul astăzi să facă un împrumut sau o emisiune de rentă pentru plata acestor bilete ipotecare, sarcinele la cari s'ar impune ar fi mult mai împovăretoare pentru fisc decât acele ce i se impun prin convențiunea de față.“

Cum, d-le raportor, un împrumut de 26,000,000 ar impune Statului sacrificii mai mari decât pagubele pe cari le suferim ? Să vedem. Mi se pare că cu cursul de astăzi acest împrumut, chiar cu timp de amortisare foarte scurt, ar cere o anuitate pe an de 1,500,000 lei, prin faptul agiului, și v'am dovedit-o cu cifre neexagerate că d-voastră expuneți pe Stat la o pagubă de 9,000,000. Eū nu

asigur că plata imediată a acestor 26 milioane va aduce scăderea agiului de îndată și prin urmare nu cer ca să puneți în cumpănă, în compensațiune, aceste 9,500,000 cu anuitate de 1,500,000; totuși scăderea ar fi enormă și nu cred a fi departe de adevăr când susțin că agiul ar scade la 8 sau 9. Ar fi deci un câștig de aproape 4,000,000 pe an și atunci ajungem la conclusiunea, dacă am merge după d. raportor, că o pagubă de 4,000,000 e mai mică decât una de 1,500,000.

Acest mod de argumentare în favoarea acestui proiect de lege nu este tocmai priincios, și foarte bine a făcut onor. d. raportor că ne-a dat numai niște afirmațiuni fără să ne spună cifra, că ar fi fost greu pentru d-sa să ne convingă dacă venea cu cifre (aplause).

D-lor, noi când am combătut un lucru niciodată nu ne am pus pe un tărâm negativ, ci totdeauna am căutat să spunem și ceea ce credem că ar fi bine de făcut. Noi combatem acest proiect și'l

combatem nu numai în prima parte care prelungește cu 26 de ani datoria Statului, dar și în partea a doua care prelungește privilegiul Băncei, pentru că voim să eșim din perturbațiunea în care ați aruncat mijloacele noastre de circulațiune introducând etalonul de aur, și nu putem veni să cerem introducerea etalonului de aur fără ca în acelaș timp să cerem o modificare radicală a organizărei și a statutelor Băncei Naționale.

D-lor, cestiunea aceasta a monometalismului și a bimetalismului este o cestiune care excită astăzi în toată lumea financiară. Sunt economiști foarte distinși cari susțin că îndreptarea crisei nu poate proveni decât din introducerea bimetalismului nu numai într'un Stat, ci în toate Statele, adică așa numit a bimetalismului internațional.

Introducerea bimetalismului internațional a fost tratată de d. Scholz, ministru de finanțe din Germania, de trădare națională ; a zis că bimeta-

lismul internațional este o trădare națională.

Se vede că d. ministru de finanțe al Germaniei nu avea, ca d. ministru de domenii de la noi, cunoștința de rezultatele la cari a ajuns știința modernă.

Ce zic bimetalistii? Zic cum că stocul metalic, care e în lumea întreagă, nu mai e suficient pentru transacțiuni, și că nu este suficient din cauză că s'a înlăturat argintul din transacțiunile internaționale. Și susțin că această înlăturare a argintului a rărit mijloacele de schimb și că rezultatul acestei răririi a fost o scădere de preț a tuturor producțiilor, fie agricole, fie industriale. De acolo, zi c ei, a început criza cea grozavă care bântue astăzi Europa, și această criză nu se poate combate decât prin revenirea la bimetalism.

Însă un lucru nu aș spus bimetalistii. Bine, argintul se servă și el ca mijloc internațional de schimb, însă se servă el în schimb cu valoarea lui reală sau cu valoarea lui relativă?

Aceasta nu o zic, pentru că nici o știință în lume, nici chiar aceea a d-lui Stolojan, nu poate proba că argintul face mai mult decât nu face în realitate, dar ei cer ca diferitele State să acopere prin creditul lor, prin atotputernicia lor, acea diferență care există astăzi între argint și aur, și să ia asupra lor toate pagubele ce ar proveni din cele la cari se expun.

Dar dacă Statele ar face aceasta, naște întrebarea : dacă cu toată forța Puterilor europene, cu toate pagubele ce ar suferi, ar putea să impue argintul ca mijloc constant de schimb în tranșacțiunile internaționale. Eū cred că nu, și de aceea cu toată ignoranța ministrului de finanțe german, a fost un cuvânt de om cu minte acela prin care a susținut că bimetalismul este o trădare națională, căci în ultima instanță aceste lucruri nu atârnă de guvern, aceste lucruri atârnă de comerț și de bursele internaționale. Când aceste vor zice că nu primesc plata decât în monetă con-

stantă, care singură este o bază serioasă pentru transacțiunile internaționale, adică aurul, atunci Statele cari se vor declara pentru bimetalism vor fi expuse la pagube enorme și cu atât mai îngrijitoare cu cât nimeni nu poate prevedea la ce cifră au să se urce acele pagubi. De aceea vedem că clausa lichidațiunei finale a început a neliniști uniunea latină și că Belgia refuză de a lua asupra ei obligațiuni cari ar sdruncina chiar puternicile ei mijloace. Și oare economistul pe care ni'l cita deunăzi d. ministru al domeniilor a făcut socoteală de toate acele pagube? Sigur nu, și dacă s'ar lua Europa după dênșii, cine vor fi singurii câștigători? Vor fi producătorii de argint din America, și de aceea vedem că toată mișcarea bimetalismului a pornit din America. Marii exploatatori de argint cer ca Europa să le vie în ajutor, și ca Europa să le asigure lor câștiguri însemnate în paguba poporațiunei Europei.

S'a făcut un complot întreg în Ame-

rica; de acolo a venit la Paris și de la Paris s'a lățit spre Germania. Și nevoind să dea adevăratele cauze, aū inventat acest argument, că dacă ar fi numerariū mai mult, ar fi prețuri mai mari, ar fi bogăție mai mare. Eī bine, cu acest sistem revenim, sub o altă formă mai modernă, la vechiul neadevăr că bogăția unui Stat atârnă de numerariul ce posedă, ceea ce este fals. Ați văzut exemplul Spaniei. Ea a avut minele de aur și de argint din America. Și într'o vreme, ea, care avea la dispozițiune cea mai mare cătățime de numerariū, a început a decădea economiceste încât toate întreprinderile ei dau greș din lipsă de mijloace, căci în ultima instanță, credeți-mă, nu de cătățimea numerarului atârnă bogăția unei țeri, nu de acolo atârnă criza saū neciza pentru State, ci de la raportul firesc, care și el își are legile lui, dintre producțiune și consumațiune. Și de aceea nu dau, d-lor, mare crezēmīnt unor eco-

nomiști cari ne aduc o știință atât de falsă.

Dar să admitem pentru un moment că economiștii au dreptate; dar guvernele de astăzi primesc ele părerile lor? La această întrebare trebuie să răspundem printr'un nu categoric. Nu primesc părerile lor, pentru că miniștrii mai nainte de toate nu sunt oameni de teorie, sunt oameni de afaceri, și dacă guvernele nu primesc bimetalistilor teoria, ce fel de oameni suntem noi, când venim cu idei utopiste culese din cutare și cutare carte, și când, văzând cu ochii noștri cum se derapănă finanțele noastre, ne uităm la ce se zice de d. Cernutzki? (aplause).

D. Nica, într'o monografie asupra acestei materii, a făcut o comparațiune de spirit, pe care eu cer voiă să o reproduc; d-sa se pune în următoarea ipotesă: este o ligă în Europa pentru pace; dacă ne uităm la ideile umanitare, la ideile morale, neapărat trebuie să ajungem la conclusiunea că resbel nu ar trebui să

mai existe între oameni, cari în fine toți sunt frați.

Însă, ce ar zice țara aceasta când noi am veni și am zice ministrului de resbel : d-le ministru, este un resbel în apropiere, cât îți trebuie pentru tunuri, cât pentru puști, cât pentru echipament ? Și ar veni ministrul și ne-ar răspunde : puști ? echipament ? nu'mi trebuie, căci s'a ținut un congres la Geneva care a hotărît că de astăzi înainte resbele n'au să mai fie (aplause, ilaritate).

Ei bine, tocmai așa faceți și d-voastră, și în loc să regulați cestiunea în modul cum trebuie, veniți și ne dați păreri isolate, necontrolate, și neaprobată de nimeni, păreri a doi-trei economiști.

Dar eu merg și mai departe, și admit cu d-voastră că bimetalismul are să fie introdus în întreaga Europă ; admit că guvernele streine, neînțelegând adevăratele lor interese, sau bizuindu-se pe puterea și bogăția lor, introduc bimetalismul. Naște și atunci întrebarea dacă e

de interesul nostru să 'l primim ; și eă zic că nu este de interesul nostru.

Nu este, d-lor, de interesul nostru să primim bimetalismul, pentru că, cum am zis, bimetalismul internațional nu s'ar putea introduce decât de fie-care țară în parte pentru dēnsa. Când va decreta Germania bimetalismul internațional, aurul tot va servi în transacțiunile internaționale. Chiar dacă bimetalismul ar fi decretat în Anglia, în Franția, în Germania, transacțiunile între aceste State se vor face în aur.

Că aceasta a fost totdeauna, vă vedește și un studiū elementar al istoriei schimbului. Bogata Veneție, bogata Florență, bogata Olandă, Anglia chiar de astă-zī, nu aū putut monopolisa afacerile de schimb decât punēnd la serviciul lor monetele cele mai sigure și mai constante.

Și acum nasc doē întrebări : 1. Suntem noi românii destul de bogați, ca să ne expunem la pagubele clausei finale a lichidațiunei ? și 2. Comerțul nostru in-

ternațional este el mai mare la noi decât în alte țări, încât să fim obligați să avem recurs la acel mijloc de schimb care este aurul ?

Asupra primei întrebări veți fi, cred, cu toții de acord ; și veți fi de acord și la a doua întrebare.

Nu suntem, d-lor, destul de bogați ca să acoperim pagubele aduse de lichidațiune. Și dovadă este că însăși Belgia a refuzat de a primi clausa aceasta a lichidațiunii finale. Sunt și acolo oameni prudenți cari și-aū zis că nu este bine să expue țara lor la clausa unei lichidațiuni desastroase. Dacă Belgia nu s'a crezut destul de bogată pentru a admite această clausă, oare noi suntem mai bogați ?

A doua cestiune, dacă comerțul internațional este mai mare decât în alte țări. Eū cred că da.

Nu este, d-lor, o țară în lume, nici chiar Rusia, care să vînză, păstrând proporțiunea, mai mult în străinătate, și să cumpere mai mult din străinătate ;

nu este prin urmare o țară în lume care să aibă mai mult nevoie de acele mijloace de circulațiune cari au o valoare constantă și care singură dă siguranța în comerțul internațional.

Dacă este așa, cari sunt argumentele d-voastre, nu luate din cutare sau cutare cărți, dar luate din realitatea lucrurilor, — luate din raporturile noastre comerciale față cu streinătatea, din întreaga noastră situațiune economică — cari sunt argumentele cari vă fac pe d-voastră să persistați pe o cale pe care cu o oră mai de grabă ar trebui să o părăsiți ?

Imi veți zice că revenirea la etalonul de aur ne expune la mari pagube ; să vedem deci ce sunt acele pagubi și în ce raport stau ele cu pagubele de astăzi.

V'am dovedit că astăzi, cu un agio de 15%, noi păgubim aproape 9.000.000 pe an. V'am dovedit că resursele ce cereți au să fie insuficiente ca să acopere acest gol, pe care fără necesitate îl provocați, și că, cu tot adausul la im-

posite, nevoile adevărate ale țerei aŭ să fie în suferință. Cari ar fi din contra sacrificiile ce trebuie să le facem ca să pŭnem capăt odată pentru totdeauna la neajunsurile de astăzi ?

Eŭ cred că sacrificiile acestea nu sunt enorme. Anuitatea împrumutului acestuia are să fie 1.000.000 și jumătate. D-voastră, lăsând la o parte moneda divizionară, trebuie să transformați în aur cel puțin jumătate din moneta noastră de argint; această jumătate, daca nu mă înșel, se urcă la vre-o 26 — 27.000.000, căci, pe cât 'mă aduc aminte, nu am bătut mai mult decât 47 — 48.000.000 monetă de argint de câte 5 lei; va să zică: jumătate cer să se transforme; are să fie o pagubă de 20 %, sau 4.000.000, până la 4.000.000 și jumătate odată pentru totdeauna, plus 1.000.000 și jumătate, renta anuală a împrumutului care aveți să 'l faceți d-vóstră. În schimbul acestui sacrificiŭ, pe care nici o cifră nu cred să'l poată resturna, d-voastră scăpați țara aceasta

de deficitul de 10.000.000, care are să fie constant la noi în țară, dacă nu veți schimba sistemul d-voastre.

Daca n'am fi avut noi agio, am fi avut noi deficit anul acesta? Eū susțin că nu; fără să intru în exagerațiuni, deși unii aū zis 17 — 18.000.000, eū nu cred deficitul real mai mare de 7 — 8 milioane. Apoi e curios cum că acest deficit coincidează tocmai cu cifra de 8.000.000, care v'am supus-o aprecierii d-voastre. Aceasta însă, d-lor, n'ar fi de ajuns, — și acum vin la partea a doua a argumentărei — dacă noi nu vom modifica statutele Băncei, dacă nu vom împiedica-o de a face operațiuni în detrimentul scontului și circulațiunei, atunci recunosc cu d-voastră, cum că în zadar am întrodus etalonul de aur. Banca Națională, în loc să fie o bancă de scont și circulațiune, în loc să fie regulătoarea creditului public, al Statului și al particularilor, ea nu e azi decât o bancă ordinară pusă la serviciul și la discrețiunea Statului. Bănceii Franței, spre

exemplu, nu 'i e permis de a cumpăra remisă în contul Statului, nu 'i e permis de a face comerțul, pe care 'l face banca aici. Banca noastră e ca și un bancher ordinar; dacă m'aș duce azi la Bancă să cer un ceck asupra Parisului, Banca Națională mi'l dă; a mers atât de departe încât a executat chiar ordine de bursă, — afirm că a fost o vreme când Banca Națională a făcut cumpărări și vânzări la bursă. Apoi aceasta e menirea Băncei? De aceea, d-lor, eș cer ca odată cu introducerea etalonului de aur să se modifice și statutele Băncei să se transforme în lege acele usaște prudente, serioase, cari aș fost adoptate de banca Franciei, și cari aș pus-o în pozițiune, în vremuri foarte grele, de a scăpa creditul Statului. In starea în care ne aflăm noi azi, vë afirm că Banca Națională la vreme de nevoi nu va putea scăpa creditul Statului, din contra, va accelera ruina lui. Vë afirm cum că o țară străină, dacă ar voi să ne facă astă-zî rău, să ne pue în imposibilitate

de a ne înarma, n'ar avea decât să provoace pe piețele Bucureștilor o cumpărare forțată de 10.000.000 aur, ca să vedetă rostogolindu-se tot creditul nostru (aplause).

Atunci veți alerga la cine, să vă apere? La Banca Națională? Va fi prinsă și ea în ruina generală, decepțată de dânsa, și în loc să vă fie în ajutor are să vă tragă și ea în adâncă prăpastie ce zilnic se mărește.

Acestea sunt, d-lor, motivele cari ne fac pe noi de a fi în contra acestui proiect de lege. Vă ziceam adineaori cum că noi, țară mică, în condițiunile în cari ne aflăm, mai mult decât or-ce altă țară, trebuie să avem or-ce nerv întins, trebuie să facem cele mai mari sforțări ca să putem întâmpina greutățile cari se pot ivi dintr'o zi într'alta și cari pot fi cu atât mai grave cu cât noi nu avem nici un mijloc, nici de a prevedea epocilor, nici de a le împedica. Pentru aceasta, d-lor, trebuie ca noi să căutăm a avea tot utilagiul nostru finanțiar în cea mai

perfectă regulă. Noi nu avem numai trebuință de puști, de fortificațiuni, nu avem nevoie numai de o instrucțiune luminată, deși acestea sunt condițiunile primordiale pentru tăria unei țări, dar avem nevoie de o bună stare financiară, basată pe resurse reale, pe o circulațiune bine fondată, ca într'un moment dat să fim în stare prin propriile noastre forțe să ne pregătim și să preîntâmpinăm situațiunile cele grele. Altfel, d-lor, vom fi puși la discrețiunea străinului. Chiar acei cu cari vom fi aliați când vor vedea că nu ne putem mișca decât subvenționați de dênșii altele vor fi considerațiunile ce ne vor impune pentru ajutorul lor, decât dacă am fi în stare să nu le cerem alta decât să egalizeze prin puterea lor proporțiunea dintre adversari și noi (aplause).

Neatîrnarea politică e strîns legată de neatîrnarea economică; ca să avem această neatîrnare economică trebuie ca tot utilagiul nostru financiar să fie cel mai perfect. Eî bine, cu sistemul care 'l

îmbrățișați d-voastră, în loc să regulați finanțele, le duceți la ruină și destrăbălare.

În această privire experiența anului ce expiră ne vine în ajutor. Când în anul trecut v'am atras atențiunea asupra resurselor noastre, nu vedeam pe buzele tuturor d-voastră, atât miniștrii cât și deputații, decât un zîmbet de neîncredere în cele ce ziceam eu, și un zîmbet de încredere în absoluta bunătate a sistemului d-voastră. Ei bine, cel puțin într'un punct s'a schimbat situațiunea de atunci până astăzi.

Cestiunea de a se ști dacă trebuie noi imposite și noi resurse, a fost deslegată de fapte în favoarea ideilor mele și astăzi suntem, cu toate zîmbirile de an, de aceeași părere.

Vine acum a doua întrebare, cum întrebuințați aceste resurse? Le întrebuințați pentru adevăratele trebuințe ale țerei, sau le întrebuințați ca să măriți încă prăpăstia spre care mergeți? Nu veți face-o, tari de știința d-voastre, veți

urma cu sistemul d-voastre, dar sunt convins că nu va trece anul și precum ați concedat partea întâia, așa veți veni și la partea a doua, și veți conveni cu noi cum că singurul mijloc de a scăpa finanțele țerei noastre este de a introduce etalonul de aur și a reforma statutele și a reorganiza Banca Națională. Acestea sunt, d-lor, argumentele cari ne fac pe noi să fim contra acestei legi.

Am căutat ca totdeauna să mă feresc de or și ce violențe, să mă feresc de or și ce exagerări în cuvintele mele; vă rog însă, d-lor, să mă credeți: situațiunea noastră este una din cele mai rele în care se poate găsi o țară. Și dacă d-voastră nu veți pune capăt la această situațiune, vă asigur de un lucru, cum că și guvernul și majoritatea aū să cadă, și aū să cadă nu ca un partid constituțional, ce cade prin jocul regulat al instituțiunilor constituționale, ci are să cadă ca un partid care, deși având încrederea nemeritată a țerei, cade sub povara propriilor lui greșeli (aplause).

LEGEA COMUNALA

Camera de la 27 Noembre, 1886

D-lor deputați, art. 13, alături cu art. 131 și următoarele, este unul din articolele cele mai esențiale ale acestei legi; și trebuie să ne întrebăm când discutăm sarcinile comunei, înainte de toate, care este cercul de acțiune al comunei? care este esența comunei? și numai așa vom putea să ne dăm seama dacă legea comunală care se presintă înaintea d-voastră și-a îndeplinit menirea și este o adevărată lege comunală. Eū cutez a afirma că această lege comunală este una din cele mai rele legi cari s'aū prezentat în parlamentele române, și dacă

vom organisa noi comuna ast-fel, cum vrea s'o organizeze legea de față, nu vom avea absolut nimic. Regret din fundul inimei această stare de lucruri ; regret cu atât mai mult, cu cât o asemenea stare de lucruri se presintă sub regimul partidului liberal, care cel puțin în materie de legi comunale ar fi trebuit să pună la o parte preocupățiunile zilnice de politică.

D-lor, ca să ne dăm seamă de ce este comuna și de sarcinile cari i le impunem, ca să ne dăm seama de cercul ei de acțiune, trebuie să ne dăm seamă înainte de toate de menirea care o are comuna în Stat. Asupra acestui punct s'a scris mult și bine, dar se vede că la noi nu le-a citit nimeni, căci dacă s'ar fi citit și s'ar fi studiat cărțile unor gânditori ca Tocqueville, Wilhelm de Humboldt, Vivien și alții, pe cari îi indic numai, căci nu vrea să trec de pedant în ochii d-voastră, de sigur că o asemenea operă nu ar fi fost posibilă în țară la noi.

Criticând această nepricepere și criti-

când'o amar, am alături cu mine și o autoritate care nu o veți contesta, aceea a d-lui prim-ministru însuși.

În primăvara trecută — se poate constata din *Monitor*, — d. prim-ministru a spus următoarele cuvinte : „V'am lăsat să vă gândiți, să discutați, trei zile ca să vedem ce ese din lucrarea d-voastră, și cu părere de rău am constatat că nu ese absolut nimic, că n'ați produs absolut nimic.“

Cred dar că în ochii d-voastră, când am alături cu mine autoritatea d-lui Brătianu, voiți fi scuzat dacă osândesc această lege

D-lor, comuna, în ochii tuturilor oamenilor practici și oamenilor de știință, este sîmburele întregului organism de Stat, și aceasta este atât de adevărat în cât istoricește se poate constata că toate Statele, fie moderne, fie antice, când s'a creat, s'a creat din o aglomerare de comune, și când prin legea firească a decadentei s'a descompus, în comune separate s'a descompus.

Și este firesc să fie așa : pornind de la interese locale restrînse, omul își lărgește și cercul de acțiune și orizontul gândirei; cu desvoltarea culturii își aplică la interese mai înalte, pe un câmp mai larg, aptitudinile ce le-a câștigat în mica sa sferă locală.

Când decadența îi ia cetățeanului puterea de a se ridica mai presus de interesele locale, a se gândi la interesele generale ale Statului, atunci revine acolo de unde a pornit, la interesele restrînse ale comunei. De aci vedem că comuna este celula în jurul căreia toate organizațiunile Statelor moderne s'aun încheșat. Nu voiū studia care a fost mersul istoric la noi, fiind-că din nenorocire la noi desvelirea istoriei a fost întreruptă pentru cause cunoscute de toți, și când ne am redeșteptat ne-am apucat și am luat legile din țeri străine cari nu aveaū nicī o relațiune cu starea noastră și nu am studiat măcar dacā chiar în țerile acelea de unde am luat legile ele nu erau vėtămătoare.

Să vedem, d-lor, cum s'au petrecut lucrurile în Franța și care a fost desvelirea istorică acolo, căci de acolo am luat noi exemple ca și cum civilizațiunea numai acolo ar fi existat și ca și cum de aiurea n'am fi putut învăța nimic.

Când s'a descompus Statul roman, s'a întâmplat, ceea-ce ziceam adineaori, că formațiunea generală de Stat s'a desfăcut în organizațiuni mici de comune, și atunci era firesc să usurpe comuna toate atribuțiunile ce revin Statului.

Comuna avea justiția în mână, comuna avea armata în mână, comuna avea finanțele în mână, așa încât comuna, până în secolul al 12-lea și al 13-lea, a avut totul în mână.

Pe urmă, când s'au grupat toate elementele în jurul dinastiilor franceze de la un extrem s'a mers la altul — și nu numai că comunele au pierdut exercițiul drepturilor regaliene, dar li s'a luat și cea de pe urmă rămășiță de neatârnamare, încât încetul cu încetul o comună a

ajuns să fie ceea ce este la noi, un simplu agent administrativ (aplause); atunci a venit revoluțiunea franceză. Cea d'întâi lege a fost la 1793, a doua lege la 1803, a treia la 1808, și în fine ultima lege relativă la comune a fost mi se pare saũ la 1833 saũ la 1834.

Dar toate aceste legi s'aũ resimțit de luptele anterioare și în loc să se distingă bine ce revine Statului și ce comunei, s'a făcut un amestec periculos și s'a creat o comună care este totodată o instanță administrativă ce deservește interesele puterii centrale și o instanță comunală. Că în asemenea condițiuni Statul absoarbe totul, este foarte lesne de înțeles, și de aceea astăzi încă Franța este lipsită de libertățile locale, precum și noi, cari am imitat legile franceze, suntem lipsiți de libertăți locale. Puteți să vă ziceți partid liberal orcât veți voi; faptul însă este constant că în zece ani, de când sunteți la putere, n'ați făcut absolut nimic pentru libertățile locale (aplause). Vor mai veni și alte

ocaziuni în cari vă voi putea dovedi că nici în alte priviri n'ați corespuns la datoriile unui partid liberal; și o deplâng nu numai ca cetățean dar și ca conservator.

Credeți d-voastră că noi conservatorii nu avem nevoie de un partid liberal? Credeți oare că nu trebuie fie-căruși partid o contra-cumpănă care să oprească o leacă pe partidul guvernant de la acel absolutism care nu mai bagă nimic în seamă și care având aerul de-a aplica maxima: *de minimis non curat praetor*, ne zice numai: suntem liberali și guvernăm, ce voiți mai mult? (aplause).

Aceasta nu e destul și doresc, d-lor, să știu cari sunt rezultatele, și cum voiți să ne dăm seama cari sunt rezultatele? În modul următor: pe tărîmul de principii, pe tărîmul intelectual, ne întrebăm cari sunt legile ce ne prezintă? Pe tărîmul aplicațiunii ne întrebăm ce ați făcut pentru ca principiile liberale să devie un adevăr, iar nu o etichetă în această țară. Și când pe

tărîmul principiilor vedem că legile ce ne prezentați nu sunt niște legi liberale, și când pe tărîmul aplicațiunei constatăm că n'ați făcut nimica ca să prinză rădăcini în această țară ideile liberale, încât astăzi liberal și.... nu găsesc substantivul, deși lucrul există, ce ar desemna pe un om ce se crede sigur de impunitate...

D. N. Ionescu. Guvernamental.

D. P. P. Carp. Vă mulțumesc, d-le Ionescu, expresiunea este justă (ilari-tate, aplause), căci astăzi liberal și guvernamental e unul și acelaș lucru (ilari-tate, aplause).

Dar să revenim la comună. Ziceam d-lor, că ați făcut aceeași greșală ca și Franța, și greșala aceasta este cu atât mai simțită la noi, cu cât la noi nici cultura nu este așa de mare ca acolo, nici tăria și neatârnairea de caracter nu este așa de mare ca acolo, nici mijloacele materiale — și poate că de acolo provine lipsa de neatârnaire — nu este așa de mare ca acolo ; și cu toate aces-

tea, având aceste trei lipsuri, d-voastră ați impus comunei aceleași sarcini care le are în Franța. Ași fi înțeles încă dacă ați fi făcut o distincțiune și să ziceți, precum o cerem noi : facem o distincțiune și zicem că comuna rurală nu este așa de bogată ca în Franța, ca să-i impunem aceleași greutateți, însă comuna urbană poate să o facă, și atunci legea d-voastră ar fi trebuit să facă o distincțiune între comuna rurală și comuna urbană. Aceasta n'ați făcut-o. Comuna rurală la dumneavoastră este o instanță administrativă și politică, și comuna urbană este iarăși o instanță administrativă și politică ; și când vă zicea d. prim-ministru erî : dar, d-lor, eū sunt de vină dacă comunele aū delapidat mijloacele lor ? vă răspund, d-le prim-ministru : da ! d-voastră sunteți de vină, și fără să vă dați seama pentru ce sunteți vinovați. Știți pentru ce sunteți vinovați ? Pentru că comunele la noi sunt instanțe politice, și pentru ser-

viciile politice cari vi le aduc, li se iartă or și ce abuz.

D. dr. Râmniceanu. Când erați la putere d-voastră, județul Ilfov plătea cu bugetul anului curent cheltuielile anului trecut (sgomot).

D. vice-președinte. Vă rog nu întrerupeți pe orator.

D. P. P. Carp. Rău se adresează la mine d. întrerupător. Eă singur recunosc greșeli partidului conservator (aplaude) și fiind-că le am recunoscut, de aceea lucrez de zece ani la regenerarea lui (aplaude). Prin urmare, nu trebuie a se adresa mie aceste întreruperi, căci dacă greșeli aă fost, avem meritul de a le fi recunoscut. Dar partidul conservator avea nevoie de a se reface în opoziție, și ca iubitor de țară și om onest am încercat această reformă. Este drept că până acum un an nu am cules roadele lucrărei noastre, din contră suntem huliți din dreapta și din stânga, ast-fel încât am ajuns a crede că în țara aceasta toți aă

caracter afară de Petre Carp (întreruperi).

Mă ertați, la o întrerupere a trebuit să răspund cu o altă întrerupere.

D. R. Stanian. Ești un egoist inteligent (întrerupuri)

D. P. P. Carp. D-le Stanian, am un avantaj asupra unora cari sunt egoiști fără să fie inteligenți (aplaude, ilaritate).

Dar să revenim la cestiune.

Ziceam că fără să știți, sunteți răspunzători, dar nu vă fac numai răspunzători de abuzurile primarilor celor răi, vă fac răspunzători și de neputința primarilor celor buni, cari au căutat în mod onest și în mod sincer să administreze și interesele comunale; cu toate acestea nu au făcut nimic, căci cerințele Statului față cu comuna sunt așa de mari, încât absorb întreaga ei activitate.

D-lor, să vă citesc din *România Liberă* un articol din care veți vedea

nenumeratele sarcini puse de Stat asupra comunelor rurale și urbane.

1) Legea comunală din anul 1882, art. 6, 25, 35, 37, 40, 41, 43, 46, 52, 57, 59, 70, 71, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 89, 93, 107, 108, 109, 110, 111, 113.

În ce privește biserica art. 11 și 53 din această lege, și regulamentul Sinodului din 1874.

2) Legea instrucțiunii publice din 5 Decembrie 1864 art. 36, 38, 40, 42 (vezi și modificarea făcută prin legea promulgată la 25 Februarie 1881) și art. 86, 87, 88, 89 (fiind membru al consiliului comunal).

3) Legea poliției rurale din 25 Decembrie 1868, art. 1, 17, 18, 26, 30 31, 33, 35, 41, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 54, 55, 62, 63, 65, 66, 68, 76, 77, 89, 92, 100, 106.

4) Legea electorală :
Titlul VI, lit. VII, art. 59, 62, 63, lit. VIII, art. 65, 71, 73.

5) Legea judecătoriilor comunale și

de ocoale promulgată la 9 Martie 1879.

Art. 1, 2, 6, 11, 21, 22, 23, 29, 30, 32, 37.

6) Codul civil :

Titlul 2, despre actele stării civile.

7) Procedura civilă, art. 74, 75, 412, 417, 469, 472, 475, 507, 595, 598, 599, 657, 687.

8) Procedura penală :

Art. 14, și 13, 16, 19, 20, 99, 100, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 164, 168, (vezi legea judecătoriilor de ocoale) 267, 584, 585, 589, 590, 591.

9) Codul silvic promulgat la 1 Decembrie 1871.

Art. 33, 34, 36, 41.

10) Legea pentru facerea și executarea hotărnicilor.

Art. 8.

11) Legea drumurilor promulgată la 30 Martie 1868.

Art. 31, 32, 33, 43, și

Legea pentru modificarea legei drumurilor promulgată la 4 Iulie 1881.

Art. 5 și 6.

12) Legea sanitară din 8 Iulie 1874; Art. 3, 15, 110, 123, 132, 135, 136. 139 din care afară de această lege următoarele regualmente și instrucțiuni. Vezi și circulara domeniilor Statului cu Nr. 36,782 din Septembre 1882 și jurnalul consiliului de miniștrii din 20 August 1882.

a) Regulamentul serviciului sanitar de județe, jurnalul consiliului de miniștrii din 26 August 1874. Art. 46, 49.

b) Regulamentul pentru verificarea morților, la 14 Noembre 1866.

c) Regulamentul pentru vaccinare și revaccinare decretat la 5 Maiu 1875. Art. 11, 12, 13, 14, 16, 17, 26.

d) Regulamentul pentru industriile insalubre, decretat la 1875, Maiu 5, Art. 11.

e) Regulamentul pentru transportul cadavrelor omenești, decretat la 1876, Iunie 16, Art. 1, 5, etc.

f) Regulamentul pentru zalhanale, decretat la 18 Aprilie 1868. Art. 26.

g) Legea pentru înmormintare, pro-

mulgată la 18 Martie 1864. Art. 1 și 6.

13) Legea pentru poliția sanitară veterinară, decretată la 27 Mai 1882.

Art. 26, 27, 29, 35, 38, 51, 56, 58, 76, 81.

a) Instrucțiunile pentru ferirea viteilor de gastro-enterită, nefrită, publicată în 29 Iunie 1875.

14) Legea tocmelelor agricole, promulgată la 13 Mai 1882.

Art. 4, 5, 12, 13, 15, 20, 24, 25, 27, 30

15) Legea pentru statistică, din 1 Decembrie 1871. Art. 12, 22, (Vezi regulamentul a).

16) Legea și în special regulamentul casei creditelor agricole, decretat la 21 Octobrie 1881 și promulgată la 22 Octobrie 1881. Art. 70, 71, 72, 75.

17) Legea rechisițiunilor din 24 Aprilie 1877 și regulamentul ei.

Art. 12 impune obligațiunea anuală; celelalte articole 10, 12, 18, 36, etc., când este loc a se aplica legea aceasta.

18) Legea de recrutare din 5 Martie 1876.

Art. 6, 7, 14, 15, 30, 54, 89. Prin art. 65 din legea pentru puterea armatei, se îndatorește consiliul comunal a fixa locurile de pază în comună ce trebuie să facă milițienii.

19) Legea pentru constatarea și peceperile contribuțiunilor, promulgată la 10 Martie 1882.

Art. 2, 34, 37.

20) Legea licențelor promulgată la 1 Aprilie 1873. Art. 7, 14.

21) Legea pentru așezarea și administrarea impositului asupra băuturilor spirtoase, promulgată la 14 Februarie 1882.

Art. 11, al. 2. 28.

22) Legea de expropriere publică.

23) Legea pentru străini.

Și încă nu sunt toate. Vedeti d-voastră ce cereți de la comună? Și când ne întrebăm, întâi dacă un primar sătean are cunoștințele necesare ca să aplice toate aceste legi, pe cari sunt sigur că nici unul din domniile-voastre nu le-a citit în întregul lor, când ved că stă

ruiți ca lucrul să rămână tot ca până acum, ajungem la concluziunea că voiți să perpetuați o stare de lucruri imposibilă. Că aceasta o vroiți, reese din art. 13, unde nu înțeleg de ce ați mai înșirat aliniile a. b. c. d... și nu ați început cu litera g unde se zice : „comuna va subveni la toate sarcinile ce „i se vor impune prin legi“.

Având în vedere toate aceste lucruri, noi am cerut să se deosibească comuna urbană de comuna rurală; am cerut ca această din urmă să nu mai fie defel o instanță administrativă politică, ci o instanță pur comunală cu atribuțiuni pur comunale. Și cari sunt atribuțiunile pur comunale? Acestea sunt: școala, biserica, drumul, poliția locală, săracii comunei.

O voce : Veniți tot la enumerațiunea din proiect.

D. P. P. Carp. Mă iertați, nu vii deloc la enumerațiunea proiectului, căci cerem suprimarea aliniatului de la litera g. Alt-fel primarii vor rămân ea ce

sunt astăzi, adică agenții sub-prefecților. Să vă dau exemplu — un exemplu personal.

Știți că sunt un om foarte ambițios; am voit să fiu primar la mine în sat și când am exprimat această dorință m'am pomenit într'o bună dimineată cu sub-prefectul — care de alt-fel are totdeauna bunul tact de a mă lăsa în pace, vine la mine, zicându-mi : d-le Carp, nu poți să te alegi. N'am cercetat de ce se amestecă în cestiunea dacă pot sau nu să mă aleg, am lăsat-o încurcată; l-am întrebat însă, de ce nu pot să mă aleg, și mi-a răspuns : cum pot eu, d-le Carp, să vă dau d-voastră ordine ? Ce reiese de aci ? Că sub-prefectul privește pe primar ca un impiegat subaltern al său, căruia îi dă ordine în privința treburilor administrative, nepreocupându-se deloc dacă interesele comunei sunt satisfăcute sau ba și în privința aceasta fac apel la dumneavoastră toți; lăsați preocupările politice de o parte, și dacă se va ridica

un singur glas, care să spună cum că există comună rurală, cum trebuie să existe, atunci eu mă pun jos și nu mai spun nimic.

De aceea, d-lor, fiind-că în baza sa esențială art. 13 nu creează nimic în această țară alt decât ceea ce există și azi, și pentru că ceea ce există azi e cu totul contrariu unei bune organizațiuni comunale ast-fel cum o înțelege știința, și cum trebuie s'o înțeleagă și practica de toate zilele, pentru aceasta suntem contra acestei legi, și, fără a propune amendamente, noi vom vota contra acestui articol. Dacă pe celalalt tărâm pe care l-am atins adineaori, d-voastră v'ați încercat să faceți o operă liberală, sau ba, aceasta vom vedea-o la art. 131 și 132. Un singur lucru însă sunt obligat să'l ating de pe acum.

E oare idee liberală, idea de descentralizare? Eu cred că da, și dacă ideea de descentralizare trebuie realizată undeva, e tocmai în materie comunală, și știți pentru ce? Pentru că Statul în ge-

nere are tendințe de a absorbi și de a centraliza tot, și dacă d-voastră voiți ca acea tendință să nu se realizeze, n'aveți decât să creați cercuri mici, în cari cetățeanul să'si poată desveli activitatea lui și în cari să poată să învețe cum să administreze omul și pe sine și interesele altora ; altfel, dumneavoastră ajungeți la o centralizare atât de tare, încât nu mai aveți nici eră liberală, nici eră conservatoare, ci o eră biurocratică, și mă tem de legi făcute de biurocrați pentru biurocrați.

DISCUTIA ADRESEI

(Camera de la 29 Noembre, 1886)

D-le președinte, ași voi întâi să elucidez față cu biroul o cestiune, nevoind a surprinde buna credință nici a Cămelei nici a biuroului. Eă m'am înscris într'adevăr la paragraful 3, însă sunt totdeodată și reprezentantul minorității în comisiune, ast-fel încât întreb pe birou dacă ași putea să discut în acelaș timp ambele amendamente, pentru ca să nu fac doă discuțiuni în loc de una.

D. *vice-președinte*. D-voastră reprezentatăi opiniunea minorității, prin urmare puteți vorbi ca membru al opiniunii minorității.

D. *Al. Giuvara*. Rămânând bineînțeles ca paragraful celalalt se va discuta deosebit.

D. *vice-președinte*. Da, da.

D. **P. P. Carp**. D-lor deputați, voiû fi foarte scurt asupra primului amendament, și cuvântarea mea în privința stărei financiare nu va fi decât o mică amplificare a acestui amendament. Pentru ce 'mă mărginesc desvoltările o înțelegeți foarte bine, căci cu ocașiunea bugetului putem vorbi mai pe larg și cu date mai certe. Amendamentul prezentat de minoritate trebuie însă să fie prezentat aci, căci el înfățișează întreaga atitudine a minorității față cu administrațiunea financiară a acestei țeri de vre-o trei ani încoace. Noi credem că resursele partidului conservator aû fost îndestulătoare pentru a satisface trebuințele țerii până acum, credem însă mai departe că ele nu mai sunt suficiente. N'am văzut însă din partea guvernului nici un studiu prealabil ce ar pregăti mijloacele nouilor

trebuițe. De aceea ne-am înscris contra neprevederii guvernului, de aceea am spus-o de mai înainte că era deficitelor, pe care domniile lor o credeau închisă, era să reînceapă; și am afirmat-o: că dacă nu vor crea resurse, are să redeschidă și era împrumuturilor, ast-fel că și deficite și împrumuturi să fie rezultatul gerărei d-voastre. Aceasta era să fie în orice caz rezultatul neprevederilor d-voastră. Situațiunea însă a fost agravată după noi și prin alterarea valutei pe cari noi o punem în răspunderea d-voastră, iar nu în răspunderea Europei, cum o pretinde majoritatea. Cu toată crisa europeană, eu susțin că n'am fi avut nevoie de agiu, dacă politica Băncei ar fi fost alta decât aceea care a fost, și dacă Banca ar fi fost fondată pe alte principii decât acelea pe cari ați întemeiat-o. Alterarea valutei trebuia să tragă după sine și o crisă financiară, și din ziua d'întâiu am spus-o în Cameră, sunt acum doi ani. Atunci d. Câmpineanu, cu

bunăvoința care îl caracteriză, s'a ridicat și a zis : d-le Carp, în interesul cui vii d-ta și faci o descriere atât de neagră despre viitorul nostru financiar? Insinuațiunea era ușor de înțeles: eu făceam acea descriere saū în interesul agiotagiului saū în interesul inamicilor țerii. Ei! astăzi acusațiunea aceea a fost răsbunată de către însuși guvernul, căci astăzi guvernul singur vine prin Mesagiū și recunoaște că dacă finanțele noastre nu sunt perfecte, nu sunt lămurite, nu sunt stabile, aceasta provine din agiu.

Precum însă eu nu acuz pe guvern că face această declarație în interesul altora decât în interesul țerei, cer de la d-voastră să recunoașteți astăzi că sunt acum doi ani — vorbiam în interesul țerii, iar nu în interesul altcuiva (a-plause).

Fiind-că discutăm însă amândoă amendamentele, îmi permit acum să trec și la al doilea amendament, care, pe lângă cele întâmplăte cu ocazia ale-

gerilor comunale, mai relevează și o rea năvălire a partidului de la putere de a subordona intereselor de partid toate interesele administrațiilor. Această rea năvălire se traduce prin o omnipotență absolută cu toate relele sale consecințe.

Știu că vine o vreme în care omnipotența aduce la cădere pe acel ce o întrebuințează, dar e trist de a gândi că relele consecințe cad nu numai asupra celui vinovat, dar și asupra țerei, care nu este vinovată (aplause).

În mod general d. Maiorescu a căutat să ne arate cu elocință și cu talent oratoric — iar nu ritoric, d-le ministru al cultelor, — oarecări semne distinse ale acestei omnipotențe. Ce s'a răspuns la aceasta de pe banca ministerială? S'a contestat oare vre-un cuvânt din cele zise de d. Maiorescu? Dacă credeți că a fost neesact, era de datoria d-v. să probați neesactitatea, și era de datoria d-voastră pe tărîmul ideilor să probați că sunteți liberali. Nu ați făcut-o. În loc de aceasta ce ați făcut?

Une charge à fond din partea d-lui ministru al cultelor în contra opozițiunei în genere, și a junimiștilor în special. — Acum, dacă ne punem pe tărîmul persoanelor și nu discutăm principiile și ideile, naște întrebarea : Când luptăm uniî în contra altora, avem pozițiunea de judecători sau adversari ? Cred că avem pozițiunea de adversari.

Alții ne judecă, d -le ministru al cultelor, iar nu banca ministerială ; precum în ultima instanță nu opozițiunea vë va judeca, dar alții ; și nu numai vë va judeca, dar sunt convins că vë va osândi (aplause).

Sunt dar în drept d'a vë recusa ca judecători și d'a respinge acușațiunile ce ne aruncă d. Sturdza cu o desinvoltură cam prea cavalieră și bună pentru un tînăr ca d. Larcar. D. Lascar vine și 'și varsă focul cu saü fără cuvënt : prerogativa vârstei, noi toți am trecut pe acolo ; dar asemenea proceduri nu se potrivesc nici cu vârsta nici cu pozițiunea d-lui ministru al cultelor.

D. ministru al cultelor nu acuză numai, el dă și sfaturi; sfaturile chiar între amici de multe ori nu se ascultă; între adversari însă sfaturile aū aerul de lecțiuni; și eū primesc lecțiuni de la or-cine, cu condițiunea însă de a vedea dacă acele lecțiuni sunt bune sau nu.

Ne zicea d. ministru de culte că de la d-nia-lui să luăm esemplu cum să facem opozițiune, și când vom învăța de la d-lor, atunci vom merita să le ocupăm locul.

Să vedem dacă prima lecțiune trebuie să o urmăm.

Când era d. ministru în opozițiune — nu știū ce făcea d-sa, căci nu voiesc a face personalități, dar știū că opozițiunea era antidinastică. — Ei bine, în această privință nu primim lecțiuni (aplaude). Opozițiunea de pe atunci n'a gândit că mai poate lupta pe tărîmul legal, și a eșit din Cameră ca să transporte lupta aiurea. Ei, nici această lecțiune nu o putem primi. N'am eșit din

Camera, și n'am pus lupta decât pe tărîmul legal, și dacă credeți d-voastră că în urma acelei atitudinî v'a dat țara majoritatea, când v'a ales la Senat, atunci năpăstuiți țara, căci ea n'a putut să fie nici antidinastică, nici să iasă din legalitate, și dovadă e că îndată ce ați venit la putere a trebuit să urmați impulsunile țerei, și v'ați făcut dinastici (aplause).

Un alt sfat ne mai dă d. ministru al cultelor : să ne închinăm înaintea omnipotenței d-lui Brătianu. Ne zice : un om care a făcut atâtea lucruri, care s'a luptat toată viața lui, care a obținut rezultate atât de eminente pentru țară, care a făcut resbel, care a făcut regalitatea, care a creat România, are dreptul la obediența tăcută a întregii țări. Nu știu până la ce punct teoria aceasta e exactă ; în genere țările n'au nevoie și nici nu trebuie să fie recunoscătoare unui om. Un om a putut să facă mari servicii țării sale ; nu și-a îndeplinit de cât datoria ; și când țara vede că i-a

dat tot ce îi putea da, îi zice : lasă pe alții să își jerfească puterile în serviciul meu. Nu vorbesc pentru casul de față ; o zic în genere, aceasta e teoria. Dacă ne vom pune pe tărîmul oamenilor celor mari veți vedea unde ajungem. Dar să admit că așa e, și recunosc că d. Brătianu e cel mai capabil, recunosc că e cel mai drept ; recunosc că e cel mai delicat dintre d-voastră (aplause). Aceasta o recunosc totdeauna, dar o simt mai ales atuncia când el lipsește din mijlocul d-voastră (aplause). Dar pentru aceasta oare trebuie să recunoaștem că toate de dînsul aũ fost făcute : neatârnairea, regatul, crearea României moderne ? După noi, toate acestea aũ fost făcute de doi oameni și numai o mică parte de d. Brătianu ; de doi oameni, din care unul e cheia de boltă și celălalt temelia suveranității naționale ; acești doi se numesc : unul, Regele Carol și al doilea dorobanțul român ! (aplause).

D. Brătianu singur a recunoscut în

Camera, și *Monitorul* e de față, că a trecut Dunărea fără să știe majoritatea și fără învoirea ei prealabilă. Cine știe cu ce ajutor, și sub ce îndemn, d. Brătianu a avut curagiul de a face un asemenea fapt, fără să ceară sprijinul și învoirea majorității, acela poate să știe mai bine cui incumbă și răspunderea și meritul întreprinderii. Cine știe, cu ce tact politic, ce energie morală (și curagiul fizic e un ce mai des, dar energia morală e un ce mai rar), cine știe, zic, cu ce energie morală s'a luptat Regele, ca să poată România lua locul ei în acest resbel, cum merita să ia, față cu pretențiunile aliaților, acela știe că cea mai mare parte din merite îi revin numai Lui, și când vorbesc astăzi cu Coroana, îi aduc sincerile mele omagii (aplause).

Dorobanțul ! Imi permiteți să vorbesc de un incident de la Plevna. Când batalionul de vânători atacase reduta Grivița, în câte-va minute perduse aproape trei sferturi din efectivul său și a tre-

buit să se retragă. În dosul batalioanelor de vânători erau regimentul al 14-lea și al 16-lea, și când s'aũ întors vânătorii sfârșiți și înspăimântați, se striga : Turcii vin ! și nămolul de vânători cari venea înapoi a atras un moment după sine și regimentele care 'i susțineau. În vremea aceea Turcii eșiseră din redută și înaintaseră contra regimentelor. Deodată unul, sau doi, din dorobanți se întorc fără ordin și încep isolați focuri; exemplul lor se lățește, focurile izolate devin focuri de plutoane, focurile de plutoane devin salve de batalioane, linia mișcătoare a inamicului se transformă în un zid de trupuri moarte și cu Turcii învinși intră dorobanții în redută (aplaude).

Pe când acestea nu se știaũ și pe când se raportase la cuartierul general că atacul a fost respins, în cartea măreață a eroismului român obscurul dorobanț înscrisese cu sângele lui o noă pagină, și mai glorioasă decât acelea din trecut (aplaude).

Și pentru că dorobanțul ne-a creat el această situațiune, voiți d-voastră să profite aceia cari n'aũ nici un merit? Vẽ asigur că nu pentru cumularzi a murit dorobanțul la Plevna (aplause).

Vẽ asigur că sângele acel generos nu are să facă să crească plante parasite. Din jertfele făcute acolo aũ să iasă, sper, oameni de un temperament mai tare decât acela al multora cari vor să tragă pentru dênșii și numai pentru dênșii foloasele sacrificiilor țerei (aplause).

De aceea, d-lor, pe Rege și pe dorobanț ẽi revendicãm pentru noi toți, nu numai pentru Stânga și nu numai pentru Dreapta, căci și Stânga și Dreapta sunt prea mici pentru o haină atât de glorioasă. Pe Rege și pe dorobanț ẽi revendicã țara; aĩ noștrii sunt și 'i vom păstra.

De aceea, nici în această privință vedeți că sfaturile date de d. ministru al instrucțiunei publice nu se potrivesc. Și când ne cereți să ne închinãm omnipotenței, ne refusãm la această închi-

năciune; refuzul nostru de obediență nu împedică însă omnipotența de a exista, și mărturisirea d-lui Sturdza ar fi de ajuns ca s'o probeze. Nu vreaū însă să mă serv de mărturisirile adversarului, vreaū să vă arăt cari sunt semnele distinctive și cari sunt relele efecte ale omnipotenței. Să nu luăm exemple de la noi, să luăm casul cel mai ilustru din istorie, care a servit de prototip la toate : să studiăm metoda lui Cesar. Gândiți că el a răsturnat ruingiul libertăților romane ? Nu, era prea inteligent pentru aceasta. Ediliī, pretorii, censoriī, consuliī, comițiī, tribuniī, toate rămăseseră în picioare, dar numai în mod aparent ; căci exercițiul adevărat al puterei nu'l avea Cesar, ci libertiniī lui.

D. general D. Lecca. Noroc că noi suntem bătrâni (aplause, ilaritate).

D. P. P. Carp. Sub scutul acestor forme exterioare, cari rămăneauă întregi, erau o sumă de indivizi cari aceia aveau încrederea și urechia lui Cesar, cari con-

centraseră în mâinele lor toată puterea, și aceasta se știa așa de bine în public încât cetățenii se închinau ca mai înainte cu respect la consuli, dar când aveau o afacere se duceau nu la consuli, ci la cutare sau la cutare libertin. Ei bine, noi susținem că : cam așa se face și la noi, și când se întreba d. Maiorescu erii : bine, pentru ce ese cutare sau cutare ministru, pentru ce nu ne dați seama de ce a eșit și de ce a intrat ? întreba-rea are un răspuns ușor : a eșit și a intrat, pentru că așa o cer formele exterioare. Dar precum nu reprezintă nimic când a intrat, așa nu reprezintă nimic când ese.

Realitatea puterei stă aiurea, și aceasta este cu atât mai periculos, cu cât acolo nu este înconjurată de nici o responsabilitate, nici aparentă nici reală.

Ei bine, unde ne duce un asemenea sistem ? Ne duce la un ce fatal, ne duce la o stare de lucruri periculoasă, în care acela care a voit să se servească de instrumente, și numai de instrumente,

devine la rândul lui instrumentul instrumentelor sale (aplause).

El se încearcă să reziste și nu poate; când vorbești în patru ochi cu dânsul, el zice : 'mă scârbă de ceea ce se petrece, și când vezi uimit că nu face nimic, înțelegi foarte bine că sunt forțe cari sunt mai superioare decât intențiunile cari le-a avut și pe cari le-ar putea avea ; că o asemenea stare de lucruri duce direct la corupțiune, or-care ar fi puterea aparentă cu care vă făliți astăzi. Că o asemenea stare de lucruri trebuie să ducă la o cădere fatală, și cutez a zice desastroasă și pentru partidul liberal și pentru țară, aceasta este atât de logic încât nu trebuie mare prevedere pentru ca s'o spunem. Cât însă mai stă încă vă cer să respectați nu libertățile positive, dar cel puțin libertățile civile, și acestea nu se pot respecta pe câtă vreme justiția va fi mânăuită cum o mânăuiți astăzi. Un primar amenință pe un judecător că dacă nu va vota pentru el, are să fie destituit; această amenințare

la prima vedere n'ar fi putut fi considerată decât ca o vană fanfaronadă ; când însă destituirea aceluï judecător apare în *Monitor*, câte-va zile după aceasta, atunci fanfaronada devine un ce serios și faptul acesta ne deschide vederea asupra unor negre perspective.

Ei ! că înasemnea condițiunii se poate întâmpla ce s'a întâmplat la Botoșani, că în asemenea stare de lucruri se poate întâmpla ca cetățenii disperățî să vină să strige în gura mare : jos cu hoții de la primărie ! aceasta nu mă miră. Acolo vă duce omnipotența, și propriile d-voastră greșeli vă împing de a nu mai putea governa decât cu soldatul și cu procurorul (desaprobări.) Nu cred, nu cred că trebuie să fac asemănări nenorocite ; cred însă că răul a ajuns la așa stare încât a venit momentul ca cu toții să'l oprim, și dacă credeți că tăcerea aparentă a țerei este o încu-ragiare pentru d-voastră, nu uitați exemplele din alte țeri unde poporul a tăcut și a tăcut până când tăcerea lui

a izbucnit în sbuciumări violente cari
aŭ sdruncinat și compromis chiar exis-
tența acelor State (aplause.)

Pentru aceste motive, domnilor, noi
am prezentat amendamentul nostru și
cred că am zis destul pentru motivarea
lui. Nu sper că dorințele noastre să fie
ascultate; terminând însă, mai am o do-
rință de exprimat, pe care cred că pu-
teți s'o îndepliniți, adică : miniștrii când
ne răspund să ne răspundă ca d. Fere-
kyde, iar nu ca d. Sturdza (aplause).

BUGETUL PE 1887-1888

(Camera de la 10 Marte, 1887)

„Am credința că proiectul de buget ast-fel cum am onoarea să vi'l propun ține pe deplin seamă de puterile tesaurului public și de nevoile Statului.”

Acestea sunt cuvintele ce servă de concludsiune raportului general al d-lui Costinescu. Voiū cerceta deci până la ce punct afirmările d-lui raportor sunt întemeiate, și, pe lângă aceasta, îmi veți permite să studiăm împreună și o altă chestie care încă este corolariul concludsiunilor la cari a ajuns d. raportor; voiū vorbi deci și de creditul public despre care este indicat să vorbim atunci când să discută bugetul general. Pe urmă,

lărgind cercul investigațiilor mele, voi căuta să ved prin ce legitimează guvernul actual deținerea puterii, prin ce progres în gerarea afacerilor, prin ce principii și prin ce idei probează el că merită să conducă această țară.

Acest studiu îl voi face nu numai în privirea situațiunei guvernului față cu țara, adică în privirea forței sale constituționale, dar îl voi face și în privirea situațiunei sale față cu propria sa conștiință, adică în privirea forței sale morale (aplaude din partea minorității).

Proiectul bugetului ține pe deplin seama de puterile tesaurului public. Ce va să zică aceasta? Va să zică cum că evaluările sunt absolut exacte, și va să zică că ele sunt în raport cu puterea imposabilă a țerei.

Eă, întru cât privește bugetul actual fără a discuta nici una din cifrele puse înainte de d. raportor, eă cutez a zice că bugetul nu ține pe deplin seamă de

puterile tesaurului public, pentru că a umflat într'un mod simțitor evaluările și veniturile, fără ca acea evaluare să fie în raport cu elasticitatea impozitelor.

Proba acestei afirmațiuni nu se poate da astăzi, pentru că proba este un ce experimental care nu se va da decât atunci când se va aplica acest buget.

Este însă un fapt care pe mine mă neliniștește.

Toți aceia cari erau în comisiunea bugetară știu, ca și mine, că în afară de cheltueli extraordinare, despre cari voiți vorbi mai pe urmă, era un gol de aproape un milion și jumătate în bugetul veniturilor, ast-fel că nu rămânea mai nimica pentru sumele alocate la creditele suplimentare și extraordinare. Se știe asemenea că trebuie înscrisă în buget o sumă de 1,500,000 de lei anuitatea celor 30,000,000 votate de d-v., și numite de noi milioanele entusiasmului. Se mai știe că d. ministru de resbel vine cu un buget suplimentar de

3 și jumătate milioane, ceea-ce constituie la cheltueli un spor de aproape 7,000,000.

Se știe asemenea că față cu acest spor neprevăzut în bugetul primitiv, evaluarea veniturilor, cum a fost stabilită de către guvern, nu era suficientă pentru echilibrarea bugetului, necum pentru acoperirea nouilor cheltueli a căror trebuință s'a dovedit de la Februarie încoace.

Atunci ce s'a ivit ? S'a ivit întâiū imposibilitatea de a creea astăzi și imediat noi resurse.

De a fost imposibil saū nu, aceasta n'o știū ; dar este evident că guvernul și majoritatea a dat îndărăt și nu a voit să se familiarizeze cu ideia că astăzi ne aflăm față cu un deficit, și că trebuie să creăm noi resurse ca să acoperim acest deficit. Și nevoind să se familiarizeze cu această idee, s'a familiarizat cu alta mai practică dar și mai periculoasă, adică cu ideia de a ignora deficitul, a ignora cheltuelile supliment-

tare și extraordinare. Totuși nici această ignorare nu era suficientă, și în 24 de ore ne-am trezit că s'a mai adăugat ici colea câte o sumă, dincolo s'a găsit că evaluările aũ fost prea jos; de, eram prea timoroși, prea conștiințioși. Ia să vedem, trăgând bugetele cari s'aũ dovedit de astădată elastice, n'am putea să acoperim golul?

Așa s'a făcut; și într'o bună dimineață ne-am trezit că deficit nu mai există; că resursele ordinare ale Statului sunt pe deplin suficiente ca să acopere cheltuelile ordinare.

Acest procedeu mă îndrituește pe mine să zic că afirmațiunea d-lui raportator, că ar fi ținut seama de puterile tesaurului public, este exagerată, și eũ unul cel puțin nu pot s'o primesc.

Trec la nevoile Statului, și vom vedea dacă a doua afirmațiune a d-lui raportator, cum că bugetul ține seama de nevoile Statului, este mai exactă decât cea d'ântâiu. Inchipuiți-vă, d-lor, că nevoile Statului — și nici odată nu-ı am

făcut imputări din aceasta — nevoile Statului ne-au obligat pe noi să ne împrumutăm cu 400 milioane aproape, căci la această cifră se urcă emisiunea de rentă, din care o parte e realizată deja, și o parte are să se realizeze conform cu legile votate de parlament. Luați această sumă de 400 milioane, puneți-o în față cu un buget de abia 140 milioane venit, și comparați această situațiune cu aceea a Franței și veți vedea că în proporțiune cu bugetul francez un împrumut de 400 milioane, care sumă e de trei ori mai mare decât bugetul nostru, ar represinta un împrumut de 9 miliarde. Inchipuiți-vă d-tră că ar veni Franța și ar zice: ia să emitem 9 miliarde rentă pentru nevoile Statului. Credeți oare că nu s'ar ridica verii o voce, plăcută or neplăcută, care să zică: noă miliarde? Bine, dar oare nu ar fi bine să studiem nevoile Statului în mod sistematic, ca să nu facem erori în cheltuiala celor 9 miliarde? Dacă avem să le cheltuim, să știm că au să se îm-

partă în mod egal pentru toate trebuințele Statului, și pentru toate părțile administrațiunei noastre. Cred că așa s'ar fi făcut.

La noi, nu ; după caprițiul zilei, după interesul momentan, după nevoi. Ne trebuie un palat de industrie, — nevoie a Statului — rentă ! Ne trebuie transport de militari cu drumul de fier — nevoie a Statului — rentă ! Ne trebuie cutare or cutare lucru, după cum în fie-care zi simțim nevoie, rentă ; fără studiu sistematic, fără să ne gândim la raportul firesc dintre trebuință și putință. Unde o să ajungem cu acest sistem ? O să ajungem acolo, că resursele Statului n'au să mai fie suficiente pentru a acoperi adevăratele lui nevoi.

D-lor, să vă dau un exemplu, ca să ilustrez înaintea d-voastră cum această lipsă de sistemă în studiul nevoilor Statului ne duce de multe ori la cheltueli exagerate. De mulți ani lupt eu în sînul comisiunei bugetare contra administrațiunei ministerului de resbel ;

de mulți ani le spun : d-voastră, d-lor, la ministerul de resbel, nu cheltuiți în mod sistematic, nu căutați ca în fiecare an să faceți acele cheltueli cari sunt necesare pentru a putea pune armata noastră, într'un moment dat, în pozițiune de a corespunde misiunei sale, și le ziceam, precum și în Cameră de multe ori am spus, că noi suntem datorii cu atât mai mult s'o facem cu cât nu avem nici o înrîurire asupra politiceii externe. Nu putem nici precipita, nici opri evenimentele. Prin urmare suntem în fața unui Stat mare în displăcuta pozițiune de a fi totdeauna gata, căci nu putem fi cu dênșii când nu suntem încă gata să împedicăm evenimentele, or cel puțin să le amânăm. In loc de aceasta, pentru satisfacerea vanitoasă de a arăta bugetul nostru echilibrat, nu s'aũ făcut în fiecare an cheltueli suficiente ; și care a fost rezultatul ? Resultatul a fost că în astă primăvară, când, după o expresiune a primului-ministru, norii erau amenința-

tori, s'a văzut că administrațiunea ministerului de resbel, în condițiunile actuale, nu poate să intre în campanie, și atunci s'a cerut acel credit de 30,000,000 pentru cheltueli extra-ordinare, cari în realitate nu făceaū decât să acopere acele goluri cari ar fi trebuit să fie umplute în fie-care an, dacă s'ar fi făcut cheltuelile necesare; și, dacă nu mă credeți, cer să numiți o anchetă, să mă puneți față cu generalii armatei, și veți vedea cât de mari sunt golurile.

Astfel dar, d-lor, fiind situațiunea vă întreb: Datu-v'ați seama îndestul de nevoile Statului?

Eū cred că nu. Și să nu uitați că în privința armatei sunt lucruri pe cari banii numai nu le pot face. Ați văzut, d-lor, cum că în armata germană —și cred că nu zic nimic rău în contra armatei noastre dacă spun că e inferioară armatei germane —ați văzut că în ceea-ce privește armata germană, atât de superioară armatei noastre, câte opinteli nu a făcut guvernul german ca să obție

la timp mijloacele necesare armatei germane.

Gândiți d-v. că aceasta a făcut-o guvernul german pentru că se temea că poate nu o să abiă la un moment dat banii necesari ?

Ar fi copilăros de a o crede. Guvernul german a făcut aceasta pentru că știa că organismul unei armate nu se face numai cu banii dintr'o zi pe alta, și numai atunci când a venit momentul pericolului : armata e un corp organic care 'și are legile ei firești, în care, ceea-ce vreți să mărești, ceea-ce vreți să dezvoltă, trebuie să'i dai și timpul necesar ca să crească împreună toate părțile acestui organism viu, și de aceea v'am zis : nu cum-va credeți d-voastră că dacă în momentul pericolului se votează cu entusiasm 50, 60 și poate și 100 milioane, prin faptul acesta că aveți bani nu cum-va credeți că o să aveți îndată și armată ? (aplause din minoritate). De aceea, d-lor, puteți vedea din acest exemplu ce vi'l dau cum că n'ați ținut

seama îndestul de nevoile Statului și nici azi nu țineți seamă. Și după cum mulți ani am luptat în comisiunea bugetară, tot ast-fel viū și azi înaintea d-voastră ca să vă atrag atențiunea asupra acestui fapt.

D. ministru de resbel ne spunea în comisiunea bugetară : „Dacă vreți ca armata noastră să fie pusă în pozițiune de a’și mănține tradițiunile ei, d-voastră trebuie să’mi dați un spor la cheltueli de 3,500,000“ — și justifică aceasta d. ministru de resbel înaintea comisiunei bugetare — nu știu dacă o va face și înaintea d-voastră— ast-fel că comisiunea bugetară a votat acest spor de cheltueli.

Când a venit însă întrebarea dacă se echilibrează sau nu bugetul, deodată nu s’a mai știut ce a devenit d. ministru de resbel, nu s’a mai știut ce a devenit acele 3,500,000, și ’mă-ar fi indiferent ce a devenit ministrul de resbel, ce a devenit cele 3,500,000, dar nu ’mă-e

indiferent să știu ce au devenit nevoile armatei (aplause din minoritate).

Or d. ministru de resbel cerând cele 3,500,000 nu a făcut decât un act de fanfaronadă, și dacă ași crede aceasta ași spune-o; or el este organul nevoilor armatei și atunci trebuie să i le dăm.

Puteți să n'o faceți, dar credeți-mă nu e serios modul acesta de procedare.

D. raportor ne zice că ține seamă de nevoile Statului; eu contestez în mod absolut afirmațiunile d-sale. Să vă dau o altă probă. Imprumulul de 30.000.000 a fost votat și vă mărturisesc că dacă ar fi fost numai un împrumut cerut ad-hoc pentru un pericol, eu nu ași avea nimic de zis. Eu cred însă că acesta nu e un împrumut cerut ad-hoc față cu un pericol.

În cazul acesta, fiind-că norul amenințător până mai alaltăieri are aerul astăzi de a se împrăștia, am putea zice că cheltuiala aceasta e zadarnică și că nu mai trebuie făcută. Din nenorocire eu cred că nu e așa, și atunci când am

votat acest credit unul din motive a fost că d-voastră voiți prin acest credit să faceți cheltuelile necesarii pentru punerea în stare normală a armatei noastre (aplause din partea minorității).

Și de aceea v'am zis că în asemenea materie nu votez atunci când lucrurile vin din inițiativa parlamentară, și aş vota când ar veni din inițiativa guvernului, pentru că cu guvernul pot discuta asemenea cestiuni, dar nu cu un deputat care poate nu cunoaște bine situațiunea sa și care chiar când ar cunoaște-o nu este pus în pozițiune a o apăra, pentru că nu 'i incumbă lui responsabilitatea. Dacă dar este așa cum susțiu eu, că aceste 30,000,000 nu sunt reclamate de o stare anormală ci de o stare normală a armatei, atunci trebuie făcut acest lucru, și dacă se face nu reclamă o anuitate? Și anuitatea aceea o ignorați cum ați ignorat și cele 3 și jumătate milioane ale d-lui ministru de resbel.

Prin urmare vedeți că în realitate bugetul se înfățișează în ochii noștri în

modul următor : noi credem că avem la evaluări o exagerațiune de 1 milion și jumătate, noi credem că suma reclamată de d. ministru de resbel e o sumă reclamată serios și pe care suntem gata să i-o dăm, ceea-ce face 5 milioane Dacă mai adăogăm la acestea anuitatea de 1,600,000 ajungem la cifra de 6½ milioane pe care chiar cu resursele ast-fel cum aũ fost întocmite de comisiunea bugetară și raportorul ei, nu găsim resurse ca să le putem acoperi. Ei, avënd dată situațiunea ast-fel, ne întrebăm : Este, cum zice d. raportor, în bugetul actual o dreaptă cumpănire între veniturile și cheltuelile Statului ? Eũ cred că nu, și dacă nu este acea dreaptă cumpănire care o afirma d. raportor, dacă noi avem dreptate în aprecierile noastre, vă întreb, cum v'am întrebat și acum trei ani când mă aflam în aceeași pozițiune ca și astăzi : cari vă sunt planurile, cari vă sunt ideile d-v. financiare, pentru a mări resursele acestuĩ Stat ? Și nu uitați, d-lor, că

acest deficit care 'l găsim noi astăzi el puteți ignora, și 'l puteți ignora pentru 6, 7 și 8 luni, dar are să vie momentul când n'o să mai puteți ignora cheltuelile reclamate de ministrul de resbel. Le puteți amâna pentru șese luni, dar acele cheltueli, vă asigur, fără teamă de a fi contrazis de d. ministru de resbel, sunt cheltueli indispensabile armatei. Prin urmare acest deficit are să se presinte astăzi, dacă votați suma cerută de d. ministru de resbel, și atunci mă gândesc la justa teorie a d-lui raportor care cere să nu evaluăm un imposit după aplicarea lui în timp de șese luni, pentru că fie-care imposit are nevoie de un timp mai îndelungat ca să dea tot ce poate da.

Dar dacă este așa, și eă subscriu aceste cuvinte ale d-lui raportor, va să zică astăzi avem să ne găsim în fața unui deficit de 6—7,000,000, care deficit nu este extraordinar ci este deficit permanent, pentru că el are să fie rezultatul anuităților în urma împrumu-

tului făcut sau a creațiunilor noui făcute de ministrul de resbel, cari sunt permanente.

Prin urmare când aveți a face, nu cu un deficit întâmplător de 6-7,000, 000 dar cu un deficit permanent pe care nu 'l puteți acoperi cu împrumuturi, atunci trebuie să vă gândiți la resursele ce trebuie să creați, și suntem în drept de a zice că este datoria guvernului să 'și dea seama de viitor.

A governa va să zică totdeauna și a prevedea, și prevederea este o datorie pentru un guvern, căci el trebuie să 'și dea seamă și de nevoile de astăzi și de nevoile de mâne.

Ei, în această privință nu vîd absolut nici o inițiativă luată din partea guvernului. Sunt acum trei ani, spuneam același lucru și d. președinte al Consiliului răspundea: poate să aibă dreptate d. Carp; când va veni deficitul vom vedea. A venit deficitul și atunci d. Nacu a presintat un proiect; însă d. Costinescu a dat de o parte proiectul

d-lui ministru și a presintat d-sa un altul pentru echilibrarea bugetului, și d-voastră repede-repede l-ați votat. Așa voiți să mergeți înainte? Ei bine, s'a prins odată; dar admiteți că tot așa o să poată merge? Se zice că d. Nacu nu a fost prevăzător, cu toată reputațiunea sa de financiar consumat. Bine a făcut d. Costinescu că i a resturnat în 24 de ore toate planurile sale financiare, dar d-voastră credeți că se poate governa în asemenea condițiuni? Credeți că un asemenea sistem de a trăi din zi în zi este posibil? Eū cred că nu.

După ce am criticat, să 'mă permiteți să trec de la negațiune la afirmațiuni? Ce vrea guvernul să facă nu știū; dar noi credem că este de creat ântêiū impositul asupra veniturilor, despre care a vorbit și d. Codrescu erī. Eū, încât pentru mine, mă asociez la cele zise de d. Codrescu în această privință, ca principiu, căci înțelegeți d-voastră că nu este nici momentul nici locul de a vē

face e  o conferin a asupra impositului acestuia, adic a în ce proporțiune să fie a ezat  i cum să se aplice la noi.

Este suficient să vă enun am numai principiul că dorim un imposit asupra venitului. C nd va fi să'l discutăm, atunci vom atinge modalitatea  i maniera cum trebuie să se a eze.

Afară de impositul asupra veniturilor, d-voastră trebuie să reintroduceți etalonul de aur, fiind-că acesta este singurul mijloc pentru a scăpa finanțele noastre  i pentru a m n ine sus creditul Statului.

Introducerea etalonului de aur. Această frasă spus  a a a de teptat z mbetul pe buzele multora cari a  zis: d. Carp crede că a zis mare lucru? Adică este a a de greu de a zice: voesc etalonul de aur? Apoi aceasta nu este nici măcar o idee,  i a i văzut pe d. ministru de finanțe, căruia îi place să culeagă compara iunile din lumea mercantilă, afirm nd că această idee nu are mai mare valoare dec t etichetele de pe bom-

boanele de la Boissier. Eū cred că acesta este un mod cam prea superficial de a trata cestiunea.

D-lor, când se cere introducerea etalonului de aur, credeți d-voastră că se cere numai înlocuirea argintului din casele Băncei cu napoleonii corespunzători? O, atunci ar fi foarte lesne și foarte ușor, dar nu; cine zice etalonul de aur zice doē lucruri: ântēiū să fundați Banca pe un stoc metalic de aur, și al doilea să o fundați pe o altă manipulare financiară, căci dacă va continua cum se aplică astăzi, or ce etalon de aur veți introduce d-voastră nu va face absolut doē parale (aplause din minoritate). Aci cestiunea se complică, căci dacă cerem etalonul de aur cerem totdeodată și o altă politică financiară a Băncei. Când zicem etalonul de aur înțelegem că acesta are să oblige pe Bancă de a face manipulațiuni cari să ridice creditul Statului, să fie o Bancă de circulațiune care să introducă o stare sănătoasă în afacerile noastre

financiare, căci cu monometalismul de argint și cu hârtiele d-voastră semifiduciare puteți administra Banca cum o faceți, cu etalonul de aur nu puteți. Nu se poate. Când veți admite etalonul de aur, trebuie să vă modificați puțin și administrațiunea Băncei și modul cum tratați d-voastră creditul Statului,

D-lor, ca să vă dați seamă de natura operațiunilor Băncei cercetați cari sunt câștigurile Băncei? Aveți la scont câștig de 600.000 lei, și nu uitați că acest câștig provine în parte și de la creditele agricole. Va să zică iată din capul locului o Bancă care a fost creată pentru a ridica creditul în țara aceasta și pentru a aduce o ușurință în scont pentru acei cari au nevoie și cari trebuie să se folosească de acest privilegiu imens pe care Statul îl dă Băncei cu singura condițiune morală, neînscrisă în acel privilegiu, să nu serve numai la acționarii Băncei (aplaude din minoritate) ci să serve la alimentarea trebuințelor întregului comerț român. Iată,

zic, că o asemenea Bancă asupra unui folos de 3,200,000 lei are de la scont numai vre-o 400,000 de lei.

Ce vrea să zică aceasta decât că Banca în această privință n'a satisfăcut menirea ei, ea nu era Banca Națională română, ea nu era Banca țerei, ea era Banca unei asociațiuni, ea era Banca acționarilor și în realitate Banca unui partid (aplause din minoritate).

Banca de scont și de circulațiune nu a corespuns decî primei sale meniri și nu a făcut scont; dar să vedem cum stăm cu circulațiunea. D-lor, s'a scris mult asupra valutei, s'a scris mult asupra circulațiunei, dar nu voiū veni să fac înaintea d-voastră mostră de științe, cum zic frații de peste Carpați; vă voiū vorbi, în cestiunea de față, cum ar vorbi simplul țeran de pe țărmurile Dunărei și vă voiū întreba: oare biletul de Bancă are el natura unei polițe sau nu? Când eū, țeranul de la Dunăre, iaū un bilet de Bancă de 20 lei, el iaū drept 20 de lei, pentru că în dosul

acelui bilet de Bancă stă creditul Statului acolo, și după ce pe baza acestui credit am luat bilet cu bilet și, ca țeran, fiind econom prin natura mea, am strâns în curs de 10 ani de zile o avere de 20,000 lei, și am toată buna credință că am adunat 20,000 lei, și deodată mă trezesc cum că acești 20,000 lei, în realitate, nu fac nici 16,000 lei, atunci stau și mă întreb: cine este culpabil? eu care am avut încredere în semnătura, în garanția Statului, pentru că de la Stat am primit această hârtie; sau culpabil este Statul? Eu trebuie să suport această pagubă, sau trebuie s'o suporte Statul? Și atunci Statul vine și zice: da, tu trebuie să suportezi această pagubă.

Apoi de ce spune Statul așa? de ce? pentru că d'voastră ați alterat creditul Statului, pentru că d'voastră nu credeți că trebuie să fiți și că puteți fi direct răspunzători de ceea-ce ați făcut și de ceea-ce faceți (aplause din partea minorității).

D-lor, când se alterează valuta se alterează totodată și creditul public.

La aceste imputări cum ni s'a răspuns ? Ni s'a răspuns cu teorii, ni s'a răspuns că nu este vina manipulațiilor Băncei, nu este vina stocului seǔ de argint, ci a crisei. Și 'mi aduc tare bine aminte, sunt acum trei ani, când am rădicat cestiunea ântâiǔ în Parlament, și când d. prim-ministru ne-a zis că acum agiul este 10 la sută, dar la primăvara viitoare, când se va începe exportul păpușoiului, sperăm că agiul va diminua la 4 saǔ la 5 la sută. De atunci sunt trei ani și în anul acesta am avut un export normal, s'a restabilit prin urmare balanța comercială, agiul însă în loc de a ajunge la cifra promisă de 4 saǔ 5 la sută a ajuns la 18 și chiar până la 20 la sută, și nu știm unde are să se oprească. Va să zică, nici balanța comercială nu se poate da ca cauză a urcării agiului.

Ni se mai aduce în sprijinul agiului și teoria acelor ce cer bimetalismul, dar

se uită că noi suntem proba cea mai puternică de falsitate a teoriei lor.

Bimetaliștii din străinătate cer să se introducă bimetalismul care nu există, sub cuvânt că bimetalismul va pune un capăt crizei economice. Ei bine, noi 'l avem ; pentru ce este criză ?

Noi avem bimetalismul, ceea-ce se refuză de a face ministru de finanțe în Germania, zicând că este o trădare națională, ceea-ce se refuză de a face parlamentul englez, ceea-ce se refuză Franța să o aplice în realitate, căci este știut că Franța imobilizează în pivinițele Băncei sale tot argintul ce 'l are. Ei bine, ceea-ce toate Statele se refuză de a face, noi am făcut. Credeți însă că criza este mai mică la noi decât acolo ? Criza este absolut aceeași la noi ca acolo, numai că la noi se complică și cu alterarea valutei.

Realitatea este următoarea, d-lor : noi perdem în realitate pe an asupra unui buget de 140,000,000, perdem cel puțin 14,000,000 cari au dispărut din resur-

sele Statului și aū dispărut, pentru că
vǐ încăpățânați de a mǎntine organi-
sarea Băncei și manipulațiunea ei cum
e astăzi.

Dar circulațiunea s'a mai alterat și
dintr'un alt motiv. S'a alterat și atunci
când d-voastră aruncați pe piață mij-
loacele de circulațiune cari nu aū în do-
sul lor o operațiune reală. Când se face
ceea-ce numește austriacul *Reitwechsel*,
și ceea-ce se numește la noi trate de
complezență, operațiune care se face
la noi pe o scară foarte întinsă, atunci
se sporesc mijloacele de circulațiune
mai mult decât nu e nevoe, — și când
aceste mijloace sunt basate pe credit,
atunci orice circulațiune exagerată tre-
bue să atingă creditul, adică isvorul în-
suși al mijloacelor de circulațiune. Ei
bine, o repet, tratele de complezență se
daū la noi pe o scară foarte întinsă.
Cum se face aceasta ?

Luați d-voastră trei indivizi X, Y și
Z, cari își zic : tare frumos ar fi dacă
am cumpăra noi o moșie. Și după ce aū

constatat că e bine să cumpere o moșie în tovărășie, aŭ mai constatat și altceva, că n'aŭ parale (ilaritate).

Cum să facem, își zic Y, X, și Z, să avem parale ca să cumpărăm moșia, și s'o plătim fără nici un soiŭ de rizic pentru nimeni?

Atunci fac trata numită de complezență; Y trage asupra lui X, și X asupra lui Z, le scontează la Bancă și cu banii cumpără moșie.

Evident că o moșie cumpărată cu bani împrumutați pe 4 la sută totdeauna o să pună în pozițiune pe cumpărătorii ca să plătească, căci cea mai proastă moșie aduce mai mult de 4 la sută.

Operațiunea, cum vedeți, este foarte frumoasă în sine. Inșă cine a plătit în definitiv? A plătit-o publicul român, și a plătit-o sub formă de agiŭ; căci este evident că atunci când d-voastră măriți circulațiunea unei țeri fără să țineți seama de adevăratele nevoi ale circulațiunii, d-voastră depreciați hâr-

tia d-voastră, atunci când hârtia d-v. este o hârtie semifiduciară.

Dar ca să se facă aceasta, trebuie ca hârtia să fie semifiduciară, căci dacă în realitate hârtia d-voastră are valoarea aurului, nu 'i ar da mâna Băncei să sconteze cu 4 la sută, pe când Banca Angliei scontează cu 6; pentru că Banca Angliei ține cont de valoarea aurului, fiind-că aur ia, aur dă, pe când d-voastră nu țineți cont, fiind-că aveți o hârtie semifiduciară, și rezultatul este că măriți circulațiunea mai mult decât sunt trebuințele Statului și particularelor, și măriți acolo unde nu trebuie s'o măriți; pe când la scont, unde sunt operațiuni reale, nu faceți ceea-ce trebuie să faceți, și din cauză aceasta provine și mai mare alterare a valutei în țară. Ceea-ce se întâmplă la noi, e curios lucru, s'a întâmplat pas cu pas în Austria; așa s'a procedat acolo; și acolo când s'a cerut restabilirea valutei s'a răspuns: răul nu e mare, pentru că atunci când avem noi o valută

alterată putem exporta mai de grabă, pentru că i vine mai îndemână cumpărătorului să vie să schimbe hârtia noastră, și în aparență dă un preț mai mare decât ar da când ar fi aur, și acolo se face un scont foarte mic, și o lombardă foarte mare. Și mai deunăzi în parlamentul austriac se semnala, fără să se conteste nici de guvern nici de învățații de acolo, — nu știu ce vor zice învățații de aci— cum că se da pentru milioane împrumuturi de lombard, și pe ani întregi, la protejații guvernului și Băncei Naționale, și din această cauză se altera valuta și se surpa creditul Statului. Și acolo se acuză guvernul, precum avem dreptul să facem și la noi, cum că afară de biletul de Bancă a venit guvernul și a aruncat biletul său de Stat, și a pus în concurență biletul său semifiduciar alături cu biletul de Bancă. Așa ați făcut d-voastră cu biletele ipotecare ; așa ați aruncat 30 de milioane pe piață, al-

terând ast-fel valuta și măbind mijloacele de circulație.

Ei bine, învățatu-s'a ceva de la trista experiență a vecinilor noștri? Nu; s'a procedat ca la dênșii și rezultatele astăzi că aveți în resursele Statului, nu mai vorbesc de cele particulare, 16 milioane mai puțin, cari ar fi fost mai mult decât suficient, pentru a acoperi nevoile Statului, cum sunt ele în realitate.

Dar să mergem mai departe. Și aci, cu ocasiunea creditului Statului, cu ocasiunea resurselor financiare, foarte alterate din cauza modului cum se tratează valuta la noi în țară, să vedeți, cari au să fie, în afară de deficitul care l-am constatat, nevoile și consecințele acestor nevoi în privința valutei.

Din acele 400,000,000 de cari am vorbit la început, d-voastră nu ați emis decât aproape 300,000,000 și aveți să mai emiteți 120,000,000.

O voce : 150.

D. P. P. Carp. Aceasta represintă un spor la anuități de cel puțin 6,000,000 ;

va să zică la acele 61,000,000, ce avem anuități, aveți să adăogați încă o anuitate de 7,000,000, care, adăogată la deficitul de 7,000,000 ce avem, vă pune în pozițiune de a vă afla față peste doi ani nu cu o anuitate de 61,000,000 dar de 70,000,000, căci se va mai adăoga un milion și jumătate anuitatea celor 30,000,000 pe lângă cele șapte, când anuitatea va fi de 70 de milioane în aur. Atunci iată Statul român obligat de a exporta jumătate din bugetul său în aur, pe când veniturile le strângeți în hârtie, și anuitatea va crește și mai mult și în aceasta, în proporțiunea cu care veți slei din ce în ce mai mult resursele reale prin alterarea valutei, și când vă măguliți cu ideia că de la 11 aveți să ajungeți la 4 și de la 18 la 15, eu vă afirm că vă aflați într'o periculoasă iluziune.

Din contră, fatal o să ajungeți la 24 sau 25; și apoi este de ajuns ca hârtia monetă să fie numai ceva mai jos, puțin sub valoarea argintului, ca

să se scurgă și argintul; și atunci ajungeti la cursul forțat,—și iată unde ne duce manipulațiunea Băncei și aplicațiunea reală a științei d-lui Stolojan.

D. *An. Stolojan*. D. de Bismarck....

D. **P. P. Carp**. D-le Stolojan, nu știu ce a zis d. Bismarck monometaliștilor, dar știu ce are să vă zică țara, are să zică că v'a dat supă grasă și că i-ați lăsat apă fiartă (aplause din minoritate).

Când va veni momentul acela, d-le Stolojan, foarte cu greu aveți să vă apărați cu apostroafele dealtfel foarte de spirit ale prințului de Bismarck, pentru că prințul de Bismarck vorbește pentru acolo, și cuvintele lui îl apără pe dânsul, dar nu vorbește aici, și cuvintele prințului cancelar nu te apără pe d-ta aici (aplause din minorite). Va să zică, d-lor, noi susținem cum că față cu nevoile de 14 milioane, cari nu sunt accperite cu nimic, care are să fie deficitul real în anul viitor, d-voastră trebuie să creați noi imposite, și d-voastră

trebuie să introduceți etalonul de aur, care introducere trebuie să concidieze cu o remaniere totală a politicei financiare a Băncei; d-voastră trebuie să împedicați alterarea valutei, care sleește resursele Statului.

Cred că aceasta va putea face ca anuitatea de 4,000,000-5,000,000 pe an....

D. *președinte al Consiliului, I. C. Brălianu* : Și eu cred.

D. **P. P. Carp**. Și această anuitate pusă în balanță cu pagubă de 16,000,000 17,000,000 care o aveți, și pe care o voiți fixa-o, ca să vă plac și mai jos, la 14,000,000, va da un spor imediat în buget de 9,000,000; și impozitul asupra veniturilor, fără mari ilusiuni, cred că se va putea evalua la 1,500,000. Va să zică ajungem la 11,000,000 spor real al resurselor Statului, și dacă va mai lipsi 1,000,000 sau 1,500,000, acela ușor se va putea acoperi sau prin remanierea impozitelor existente, sau recurgând la toate impozitele odată, ceea ce nu va putea fi o sarcină prea grea; încât ast-

fel veți echilibra bugetul; altfel nu îl veți putea echilibra. Căci sunt convins că dacă veți vota noi resurse fără restabilirea valutei, or și ce resurse noi se vor perde în un adevărat boloboc al Danaidelor, în care aruncați banii contribuabililor și înainte de toate creditul Statului.

Fiind lucrurile astfel, noi suntem în drept de a susține cum că proiectul de buget nu ține seama de puterea tesaurului public; suntem în drept a susține mai departe că nu ține seamă de adevăratele nevoi ale Statului; și mai departe suntem în drept a susține că nu ține seamă nici de creditul Statului.

Că un alt sistem nu este posibil, reese din ultimele cuvinte ale d-lui raportor, care zice: „Se va aplica cum este alo-
„cat fără sporire de cheltueli, cari n'ar
„mai putea găsi echilibru în resursele
„bugetare“ Va să zică d. raportor afirmă
că o desechilibrare a bugetului n'ar mai
putea găsi leacul în resursele ordinare.

Ce va să zică aceasta? Va să zică că

materia imposibilă este aproape sleită. Și când din nou va avea nevoie Statul ca să facă apel la contribuabili să acopere deficitul acesta, n'are să mai aibă impositele acel grad de elasticitate care face realitatea să concordeze cu speranța acelor care pun impositele.

Eū cred cu d. raportor că este așa ; și dacă este așa, atunci nu este alt mijloc pentru echilibrarea finanțelor noastre decât a ridica creditul Statului acolo unde trebuie să se afle, și pentru aceasta nu sunt alte măsuri decât acelea care am avut onoare să le propun, și care cred că sunt singurile nemerite.

Vă rog dar ca de azi înainte cine va vorbi de etalonul de aur să nu'i mai ziceți că este foarte lesne de a găsi această idee, că și un copil zice dacă argintul n'are valoare trebuie înlocuit cu aurul ; pentru că această idee implică și o reformă completă a Băncii Naționale, și reclamă înainte de toate un *ce* cu care ar trebui odată să ne deprindem, reclamă onestitatea burgheză și

din partea burgheziei și din partea Statului. Adică, precum negustorul se crede desonorat atunci când o poliță iscălită de dânsul și ajunsă la scadență nu o mai poate onora, tot asemenea și Statul să se creadă desonorat atunci când iscălitura lui nu mai poate să o onoreze, și prin urmare trebuie să facă toate mijloacele ca să o plătească (aplaude).

Să 'mi permiteți, d-lor, acum să largesc, cum am anunțat-o, cercul investigațiilor mele.

După ce am arătat că bugetul nostru este desechilibrat; după ce v'am arătat că mâine are să vină, într'un mod absolut desechilibrarea; după ce am arătat cari sunt singurele mijloace, după părerea mea, cari ne pot scoate din această situațiune, — permiteți'mi acum, să mă întreb: în virtutea căreia forțe dețineți, puterea? Față cu țara, aveți forța constituțională, fiind că aveți majoritate și nu eū voiū contesta majorității acestea cum că represintă țara. Prin urmare

forța constituțională o aveți și, în puterea acelei forțe constituționale, puteți zice că mântineți puterea.

Nu voi face jocuri de cuvinte și nu voi zice că și contrariul poate să fie adevărat, că adică aveți majoritate fiind-că aveți puterea (aplause din partea minorității).

Prin urmare, forța legală față cu țara o aveți, dar față cu propria d-voastră conștiință sunteți oare tot atât de tari? cu alte cuvinte aveți forța morală sau n'o aveți? Și ca să ne dăm seama de aceasta, trebuie să ne întrebăm: cari sunt elementele cari constituie în ochii unui om conștiințios legitimarea puterii sale? Prin ce ați dovedit că dețineți puterea pentru că o meritați?

În administrațiune, de mult s'a zis că întreaga noastră administrațiune nu este decât un imens aparat electoral; de mult s'a zis că avem prefecti, nu pentru că întrunesc însușirile de buni administratori, dar pentru că au completă aptitudine electorală. Și ceea ce

se întâmplă pentru prefecti, se întâmplă pe urmă și în treptele cele mai de jos, pentru sub-prefecti și pentru primari, așa încât întreaga administrațiune nu este decât un imens aparat electoral. Va să zică, că avem o bună administrațiune nu o puteți susține; iată deci o ramură de administrațiune publică care nu poate justifica în ochii conștiinței d-voastră deținerea puterei.

Justiția, ați văzut din diferite interpelări în ce stare se găsește, și nu mă uit la cele ce a spus d Fleva; eă conviă cu d-voastră cum că d-sa a exagerat. Este de față și cred că nu se va mânia; dar decăderea justiției este probată prin zisele d-lui Stătescu, nu prin cele zise de d. Fleva (aplause din partea; minorității). Nu iaă pe acusator în sprijinul părerei mele, ci iaă pe apărător.

Când se manipulează justiția așa cum a recunoscut d. ministru al justiției că se manipulează, atunci nu se poate zice cum că avem o justiție reală în

țară, — și nici starea magistraturei nu poate justifica, față cu conștiința d.-v., deținerea puterii. Ca să vă arăt cum guvernati d-voastră, dați-mi voce să reamintesc o frasă memorabilă despre care sper, pentru onoarea acestei țări, că va fi, cum zice grecul, un hapax legomenon, și că nu se vor mai repeta aceste cuvinte în țara românească.

Când zice d. Stătescu d-lui Fleva : d-le Fleva, erai avocat la drumurile de fer; d-le Fleva, erai avocat la spitalele Brâncovenești; d-le Fleva, erai deputat; d-le Fleva, erai primar, — cum ai putut să ne părăsești? Ce va să zică aceasta? Va să zică, că atunci pe când d. Fleva credea că d-voastră îi plătiți munca și talentul lui, d-voastră credeți că îi plăteți conștiința (aplause din minoritate.) Numai atunci când se zice că conștiința se plătea, și trebuie să fie prin urmare conștiința fidelă, numai atunci se pot rosti de pe banca ministerială cuvintele cari s'au rostit (aplause din minoritate.)

De aceea, pentru onoarea acestei țări, eu cred că asemenea cuvinte nu se vor mai rosti de astăzi înainte. Știu că sunt conștiințe cari se cumpără și sunt conștiințe cari se vînd; dar un guvern, când el ajunge a crede că toate se plătesc, atunci el crede că toate se cumpără, și este trist pentru o țară să aibă un guvern care se mănține pentru că are cu ce plăti și cu ce cumpăra (aplause).

Va să zică nici aceasta nu justifică față cu conștiința d-voastră deținerea puterii.

Față cu finanțele țerei v'am spus cum stă starea noastră; față cu instrucțiunea publică de doi ani de zile vă încercați să introduceți o reformă, și încercările d-voastră aū aerul de încercări senile cari nu vin absolut la nici un rezultat (aplause).

Or unde mă întorc nu găsesc nimic ce ar justifica față cu conștiința d-v. deținerea puterii.

Dar se zice : ei bine, d-lor, este drept că țara nu merge bine, este drept, și

până la oare-care punct o recunoaştem şi noi, dar nu este numai vina noastră. D-voastră voiţi şi cereţi în România să aveţi o stare de cultură şi de lucruri ca în Franţa şi ca în Anglia. Apoi credeţi d-voastră ca în câţi-va ani de zile să ajungem numai decît acolo, unde sunt acele ţări după o muncă seculară ?

Nu sunt aşa de nedrept încât să cer aceasta, şi recunosc că o mare parte din relele de cari suferim nu sunt nici din vina majorităţii, nici din vina minorităţii, nici din vina opoziţiunii, nici din a guvernului, ci sunt vina stărei noastre de cultură. Dar dacă recunosc acestea sunt totodată în drept a afirma că nu faceţi nimic ca să eşiţi din această stare şi că aveţi interes să o mântîineţi. Şi ca să putem vedea dacă faceţi ceva trebuie să ne uităm şi la ideile cari vă conduc şi la idealurile cari le puneţi înaintea acestei ţări ca o ţintă finală. Cari sunt ideile, principiile, cari vă conduc? De trei ani de zile ziceţi că

vine o eră nouă; prin ce s'a manifestat
acea eră nouă ?

D. ministru al instrucțiunei vine cu
un proiect de lege asupra instrucțiunei
publice, și de doi ani stă acel proiect
în dosarele noastre nevotat. D. ministru
se zice că are să se retragă, și că are să
vină un alt ministru la instrucțiunea
publică, a căruî misiune are să fie de a
nu veni cu nimic (aplause din partea
minorității).

D. C. Nacu anunță reforma magistra-
turei, pentru ca să pună pe guvern în
pozițiune de a se apëra în mod legal
contra relelor năravuri ce există în
țară. Ideea era salutară, căci e bine să
nu ne încredem numai în ministrul care
zice : voiü apëra legea și voiü uza de la-
titudinea ce mi-o dă legea, pentru că pe
de o parte ministru se poate schimba,
iar pe de alta și cel mai conștiințios om
nu își poate da seama de propria sa na-
tură și poate face răul fără să aibă con-
știința răului ce face. Să vă dau un
exemplu : alaltăeri ați vëzut pe d. mi-

nistru al instrucțiunei afirmându-se că d-sa nu este un om răutăcios; oare credeți d-voastră? (ilaritate).

Vedeți dar că un om cu toată conștiința se poate înșela, și de aceea cerem ca conștiința umană să fie îngrădită prin lege, pentru că legea represintă conștiința generală a unei societăți față cu conștiința individuală a fie-cărui dintre noi (aplause din partea minorității).

Ei bine, d. Nacu anunță reforma magistraturei și d. Nacu trece îndată la finanțe, la justiție; vine d. Stătescu, și din 18 luni de administrație cu ce s'a ales? Cu o lege asupra actelor autentice; și întrebat-a d. președinte al Consiliului pe avocații practici, cum a fost făcută și cum se aplică acea lege pentru ca să vedeți progresul ce s'a făcut?

Ați făcut legea comunală; aceasta încă este atât de defectuoasă, și aceasta trebuie să o spun spre onoarea d-lui președinte al Consiliului, încât d-sa nici nu a voit măcar să o apere.

D. *președinte al Consiliului, I. C. Brătianu.* Te înșeli.

D. **P. P. Carp.** Atunci voiū retrage cuvântul, că n'ați voit să o apărați, dar voiū afirma faptul brutal pe care nu îl puteți tăgădui, că n'ați apărat-o (întreruperi).

Noi, conservatorii, cel puțin conservatorii din Cameră, cerem descentralizarea comunală și d-voastră ne dați centralizarea biurocratică, și credeți că corespundeți cu ideile unui partid liberal ? (întreruperi).

D. *ministru de finanțe, C. Nacu.* Mai toate amendamentele opozițiunei s'aū primit, prin urmare nu este exact ceea-că spuneți (întreruperi).

D. **P. P. Carp.** Va să zică că or pe ce ramură a activității publice și a vieții intelectuale și morale a Statului ne aruncăm ochii, nu vedem decât nepuțința, saū, dacă voiți să fiū cu totul parlamentar, voi zice : sterilitatea, și când mai deunăzi v'ați indignat atât de, cuvântul sterilitate rostit de d. Fleva

eū cred că ați simțit cu toții că el conține nu numai o apostrofă dar și un adevăr, și de aceea cutez a zice că l-ați tratat de neparlamentar pentru ca să uite lumea cât este de adevărat.

Nu, d-lor, o repet, nu vedem progres nicăeri. Nicăeri nu vedem muncă, nicăeri nu vedem nici măcar încercări modeste de ameliorare.

Cu toate acestea, d-voastră vă ziceți că sunteți partidul liberal și că d-voastră sunteți aci în virtutea principiilor liberale, cu toate că nu numai nu aveți principii liberale, dar încă veniți și acuzați pe toți acei liberali cari, văzând că compromiteți ideile liberale, v'au părăsit și vor să întemeieze adevăratul partid liberal bazat pe idei liberale întovărășite de o aplicațiune sinceră.

D-voastră, d-lor, nici nu sunteți nici nu ați fost veridică partid liberal.

D-lor, am spus sunt acum 8 ani, înaintea Camerei, care este adevărata valoare a partidului liberal național și care i-a fost adevărata lui misiune în des-

voltarea acestei țări. Adevărata glorie a acestui partid, adevăratul merit al d-lui Brătianu, și nu a d-lui Brătianu cu majoritatea de astăzi, dar a d-lui Brătianu cu aceia cari l-au încongiurat în trecut, și al căror ultim reprezentant a rămas el, este că au democratizat Statul român, și bine ați făcut, și acesta a fost meritul d-voastră, și aceasta va fi gloria d-voastră în istorie.

Sub punctul de vedere al ideilor liberale însă, nu le-ați avut nici o dată, și dacă le-ați avut nu le-ați aplicat nici o dată. De aceea, și pentru d-voastră cestiunile de program sunt cestiuni cu totul indiferente. Vorbea d. Nacu deunăzi, cu zîmbetul pe buze: unde este programul d-voastră? Și avea aerul de a crede că program este o operă literară (ilaritate), că program este nu știu ce teorie abstractă. Program pentru mine nu este o elucrubațiune literară. În ochii noștri program va să zică o promisiune și nimic mai mult, și o promisiune de om onest; aceasta se chiamă pro-

gram. Când zic: vreaŭ inamovibilitatea magistraturei, nu va să zică că am descoperit America, nu va să zică că am emis o idee generală, ci va să zică că atunci când voi veni la putere voi introduce inamovibilitatea magistraturei, și dacă nu voi putea să o introduc, să cad (aplaude din partea minorității).

Noi vom monometalismul de aur și modificarea operațiunilor financiare ale Băncii. În aceasta nu am emis nimic nou: n'am spus nici o idee măreață, n'am venit ca reprezentant al științei, ci ca un om onest și am zis: dacă vom veni noi la guvern o să facem aceasta, și dacă n'o vom putea face ne vom retrage (aplaude din partea minorității).

Vom descentralizarea în comună. Aceasta vrea să zică: dacă vom veni la guvern avem să descentralizăm comuna în această țară.

Program ? Dar programul este promisiunea de onoare a omului onest. Numai când se va deprinde lumea să

creadă că promisiunea scrisă nu este o simplă literatură, ci este cuvântul dat al unui om serios care va face totul ca să se realizeze ; și când nu se va putea realiza, omul onest va ceda altuia puterea, — numai atunci aș să se diferențieze partidele politice pe baze serioase. Și de aceea am zis atunci: vechea Stângă și vechea Dreaptă nu mai fac parale în țara aceasta (aplaude din partea minorității).

O dovadă: Principiile de la Mazar-Pașa erau ele un program? Nu ; pentru ce? Pentru că nu le-ai aplicat (ilaritate; aplause din partea minorității). Și am spus-o în Cameră: ceea-ce ai afișat la Mazar-Pașa era o fanfară de raliare pentru a lua cetatea. După ce s'a luat cetatea, fanfara a rămas fanfară (ilaritate).

Ei bine, credeți d-voastră că partidele să mănțin așa? Că poate un om să vie astăzi cu o idee—inamovibilitatea magistraturei—și să se pomenească a doua

zi la finanțe, fără să se știe ce a devenit ideia lui? (ilaritate).

Credeți că poate să vină cine-va cu reforma învățămîntului, și să treacă a doua zi la externe, fără ca ministrul ce l va înlocui să știe dacă are sau nu să facă ceva în cestiunea reformei învățămîntului?

Credeți d-voastră că cu asemenea sistem se desvoltă conștiința și se formează moravurile cetățenilor români?

Eū cred că nu.

Și când vă întrebați de ce v'aū părăsit acei pe cari îi acusați în toate zilele de renegați; apoi pentru aceasta : pentru că nu ved nici o încercare din partea d-voastră a eși din relele deprinderi ale trecutului (aplause din partea minorității).

Oamenii ai viitorului, ei n'aū voit să compromită viitorul pentru un usufruct de un an doi (ilaritate, aplause din partea minorității).

D. președinte al Consiliului, I. C. Brătianu. Aū fost oameni cu minte.

D. P. P. Carp. Nu numai cu minte
aŭ fost, dar aŭ fost și patrioți. Și știți
pentru ce ? Pentru că este interesul tu-
tutor oamenilor de conștiință să se în-
troducă în țară deprinderea de a ne
diferenția pe idei, iar nu pe oameni.

D-lor, eŭ unul conservator ași dori
mult să am adevărați luptători în fața
mea, să am adevărați liberali în fața
mea ; dar nu ași dori să am totdeauna
în fața mea falși liberali, pentru cari
liberalismul e o etichetă care acopere
or ce marfă, chiar cea mai proastă
(aplause prelungite din partea minori-
tăței).

PROGRAMUL NOULUI GUVERN ¹⁾

D. P. P. Carp, *ministru de externe*.
D-lor deputați, după ce a vorbit dd.
Panu, Blaremburg, și Grădișteanu, cre-
dem că situațiunea e destul de bine
desemnată pentru ca să poată și gu-
vernul să ia cuvântul și să dea un răs-
puns la invitațiunea ce i-a făcut d.
Petre Grădișteanu: de a se rosti față
cu parlamentul în toate amănunțimile
asupra intențiunilor sale.

Voiu cerceta atacurile îndreptate în-
contra noastră în rândul în care au
fost făcute: voiu începe cu d. Panu.

---

¹⁾ Camera de la 28 Marte.

D. Panu ne-a făcut întâi imputarea că suntem un grup mic.

Da, suntem un grup mic. Dar știți care este cauza principală pentru care suntem un grup mic ?

Cauza principală este că nu am voit nici o coalițiune. Dacă am fi voit și noi să ne coalizăm, nu am fi fost un grup mic, am fi fost și noi, ca opozițiunea-unită, un grup însemnat ca număr. Nu am vroit însă de opozițiunea-unită, pentru că ea nu era decât o imensă negațiune, și orcât de numeros ar fi un partid care se află în condițiunile opozițiunii-unite, el tot mic rămâne.

Am mai fost acuzați cumcă principiile noastre sunt principii autoritare ; că noi avem să guvernăm cu Regele și cu dorobanțul ; că aceasta este lozinca noastră, a noului guvern.

Eū, d-lor, m'am mirat întotdeauna cum în țara aceasta se pot crea legende cu o ușurință așa de nepomenită. Una din aceste legende este : Regele și do-

robanțul, și vă rog să judecați la ce se reduce ea.

De pe banca aceasta, cu ocaziunea unei discuțiuni, se susținuse că d. Brătianu făcuse regatul, făcuse neatârnairea, și atunci am luat cuvântul, și am zis : regatul, neatârnairea, mi se pare că în primul rând, dacă au fost făcute, meritul revine Regelui, care a luat inițiativa; revine dorobanțului, al căruși sânge generos a curs pe câmpiile Bulgariei. Atât am zis, și din acest cuvânt, despre care nimeni nu poate contesta că nu conține decât un adevăr istoric, s'a dedus că aş vrea să guvernez cu Regele și dorobanțul !

Dacă pe această bază voiți să refuzați încrederea, liberi sunteți; numai vă asigur că atunci când bazele neîncrederii sunt lipsite de adevăr și de temei, nu noi ne vom preocupa de această neîncredere, căci ea nu are nici valoarea nici puterea morală.

Am mai fost acuzați că suntem numai niște curtezani, și ni s'a atras aten-

țiunea asupra tristei sorți a unui curtezan, care se vede înlăturat de un curtezan și mai curtezan. Dar pericolul curtezanilor Coroanei nu este tot acelaș ca pericolul curtezanilor poporului? Dacă este un curtezan care poate să întreacă pe altul, cine vă spune d-v. că un agitator nu poate să fie întrecut de un alt agitator? Dacă un curtezan promite că va merge mai departe cu servilismul, cine vă spune d-v. că un alt agitator nu va merge mai departe cu promisiuni mai falacioase către popor, arătându'i un ideal ce nu se poate ajunge niciodată, făcându'i promisiuni cari să'l sue pe pavăză, dar cari față cu realitatea nu sunt decât niște amăgiri tot așa de periculoase ca și pericolele aduse de curtezană.

Da, o recunoaștem, nu suntem populari, dar sunt doë soiuri de popularitate: este popularitatea promisiunilor, popularitatea speranțelor deșteptate. Acea popularitate n'am căutat-o și n'am rîvnit-o niciodată. Este însă popularitatea

faptelor îndeplinite ; aceea o ambiționăm, și avem convicțiunea fermă, că intrați nepopulari în guvern vom eși populari, contrar cu alții cari au intrat populari și au eșit nepopulari (aplause).

Ni se zice că nu vom face alegeri libere, și că nu vom face alegeri libere pentru că amorul propriu al nostru este în joc, și că știind că cu alegeri libere nu vom veni decât vr'o 15 în Camera, suntem nevoiți a întrebuița mijloace permise și nepermise, ca să nu fim ridiculi.

Dar în ce amorul propriu al nostru ar fi el vătămat, când nu 15 ci numai 3 am eși, dar când Camera ar fi totodată obligată să recunoască că ceea ce nu s'a văzut încă, adică alegerile libere (aplause), așa de libere încât nu au venit decât trei junimiști, a fost dat să se vadă sub guvernul acesta, — în ce amorul nostru propriu ar fi jignit, d-le Panu ? (aplause.)

Prin urmare toate prognosticele trase că noi nu suntem populari astăzi, și că

vor veni alții ca să ne dea afară, toate acestea nu sunt puse înainte decât ca să ne arate că d. Panu nu are încredere în noi.

Aceasta o știam.

Oare principiile d-lui Panu sunt identice cu ale noastre? Și dacă nu sunt identice, de ce se miră că n'am încredere în d-sa, și de ce m'aș mira că d-sa n'are încredere în mine, și de ce se miră că nu facem nimic, absolut nimic, ca să obținem încrederea d-sale?

De aceea, d-lor, argumentele aduse de d. Panu nu sunt de natură a face să reiasă adevărul susținut de d-sa : că noi nu reprezentăm nimic.

Mai zicea d-sa : dacă ni s'ar fi dat măcar un minister neutru, tot n'ar fi nimic ; dar nici măcar minister neutru nu sunteți.

Aș vrea să vă întreb : ce înțelegeți prin minister neutru ? Oare ar fi un minister neutru acela în care ar fi reprezentate toate partidele ? De sigur că nu. Pentru că atunci acel minister or ar

trebui în mijlocul alegerilor să se desbina, or a doua zi de alegeri ar trebui să cază față cu desbinarea ce ar trebui să se ivească.

Un minister însă care nu ar aparține la nici unul din partidele în luptă, ar fi un minister neutru, și sub acest punct de vedere credem că sunteți satisfăcuți, căci nu aparținem nici opozițiunii-unite, nici majorității. D-nealor aș voiți să zică altceva : aș voiți să înțeleagă prin neutru, un minister nepărtinitor. Ei, aceasta vă făgăduim, nepărtinitori avem să fim, și fiindcă e foarte ușor a făgădui, vă rog să nu țineți seama de făgăduielile noastre, să ne așteptați la fapte, să ne judecați pe urmă dacă am fost un minister nepărtinitor sau ba.

D. P. *Grădișteanu*. Faceți disolvarea.

D. P. P. *Carp*, *ministru de externe*. Voiți ajunge și la cestiunea disolvării.

A venit pe urmă d. Blaremburg și principalele sale imputări aș fost că suntem un minister personal și că garantăm impunitatea guvernului trecut

La prima imputare a adăugat însă d. Blaremburg un ce, care a rupt vârful acuzării d-sale: d-nia-sa 22 de ani se luptă contra guvernelor personale. Apoi dacă guverne personale au fost guvernul d-lui Iepureanu, guvernul d-lui Crețulescu, guvernul d-lui Catargi, guvernul d-lui Brătianu, dacă guverne personale de 22 de ani, și numai guverne personale s-au succedat în țara aceasta, suntem în drept a ne întreba: apoi așa să fie? Fost-au totdeauna guverne personale în țara aceasta, sau d-lui Blaremburg i se întâmplă ceea ce i s'a întâmplat în poveste unui fiu de rege la nașterea căruia toate zinele au venit și i-au dat câte o calitate: una l-a făcut frumos, alta instruit, o a treia elocinte, a patra onest, și a venit și una răutăcioasă și i-a făcut un dar, care a anulat pe toate celelalte, i-a dat un caracter totdeauna nemulțumit.

D. N. Blaremburg. Cer cuvântul în chestie personală!

D. P. P. Carp, *ministru de externe.*

Garanție de impunitate pentru guvernul trecut ?

Noi în această privință, — și această declarațiune o fac în numele întregului guvern — credem, și nu ne vom depărta un singur moment de această credință, că în politică greșelele se îndreptează, dar nu se resbună. Dacă dv. credeți că în țara aceasta, la fie-care resturnare de guvern are să se ajungă la răsbunare și pedeapsă, dacă credeți că pentru fie-care greșeală politică să fie în afară de răspunderea morală, în afară de pierderea puterii, și o răspundere care atrage după sine pedeapsa, — dacă dv. voiți să aruncați țara într'o confusiune și convulsiune nepomenite, declar că nu noi ne vom preta la un asemenea joc.

A atins d. Blaremburg și politica exterioară, zicând că d-sa în nici un caz chiar dacă s'ar face disoluțiunea, n'ar putea să ne dea încrederea d-niei sale. Eū m'am întrebat totdeauna pentru ce ? Și aci ne aflăm față iarăși cu o legendă,

față cu legenda politicei germane. Noi ne întrebăm, pentru ce această politică germană a luat un aer așa de teribil încât fără să dea nimeni nici o explicațiune totuși să se zică : a ! sunteți pentru politica germană, sunteți niște adevărați trădători ! Politica germană, d-lor, e caracterizată mai ales prin faptul că guvernul german face cât se poate mai puțină politică externă. Vă pare poate aceasta un paradox ; cu toate astea e strictul adevăr.

Toate resboaele purtate de principele de Bismarck, au fost resboae de politică internă și pe cari nu le-a făcut decât numai pentru ca să înlătore piedicile aduse la constituirea imperiului german ; încolo a căutat cu cea mai strictă prudență să asigure pacea de care Europa are nevoie. Aceasta e caracteristica politicei germane și noi ne întrebăm : de ce avem noi nevoie, noi cari avem un teritoriū ce poate hrăni de trei ori mai multă populațiune decât are, noi cari mărimdu-ne resursele am

putea îndoi puterile Statului român fără nici o acțiune exterioară; de ce avem noi nevoie, dacă nu de pace?

Trebue dar să ne asociăm cu acei cari au lucrat totdeauna pentru liniștea și pacea necesară prosperității și măririi poporului român. Aceasta e politica germană și în acest sens guvernul actual e pentru politica germană, pe care a recunoscut-o și d. Brătianu cu un tact ce trebue să aibă aprobarea noastră și n'am avut nici un motiv de a nu 'i da, chiar fiind în opozițiune. Întreaga mea aprobare pentru o politică atât de conformă cu adevăratele interese ale țării.

Viū acum și la cestiunea programului; am uitat însă un lucru, un act de politeță: am uitat să mulțumesc d-lor preopinenți pentru testimoniul de bună purtare în viața noastră politică și privată ce au binevoit a ni 'l da.

În această privință eu, care sunt de părerea d-lui Grădișteanu, zic că era inutil acest testimoniū, pentru că noi

credem că onestitatea politică și privată nu e un merit ci o datorie; condamnăm acolo unde nu o găsim, dar când o are cineva nu zicem decât: *cet homme a fait son devoir.*

După ce ni se dă acest testimoniū de bună purtare, ne vedem apoi acuzați de o mulțime de rele, cari infirmă până la un punct oarecare greutatea și, dați-mi voe să spun, chiar sinceritatea acestei politete făcute mai 'nainte.

Cestiunea de program ? Apoi da, este evident că ministeriul are programul său ; că acest program e cunoscut, dar poate nu de d-nu Grădișteanu.

D-sa în tot programul junimist n'a văzut decât majoratul țărănesc, o idee personală a mea și care n'a figurat niciodată în programul partidului.

Fiind-că ni se vorbește de programul junimist, să vedem care e acest program. Noi vrem inamovibilitatea în magistratură conform cu elementele serioase ce le avem la dispozițiunea noastră, și în această privință cred că

inamovibilitatea curților de apel, întovărășită cu o îmbunătățire materială simțitoare, face magistraturei o pozițiune atât de înaltă, atât de bună, încât magistratura devine o carieră serioasă.

În materie de finanțe am recunoscut totdeauna și recunosc și astăzi că sub punctul de vedere pur bugetar gestiunea fostului guvern a fost bună și echilibrarea bugetelor a fost făcută în mod serios. Am zis însă că această echilibrare aveți să o sdruncinați prin politica financiară și prin modul cum d-voastră regulați creditul Statului; prin modul cum administrați Banca, prin modul cum ați produs alterarea valutei, alterare plină de pericole pentru noi.

Se îndoiește cineva dintre d-voastră când dăm asigurare formală că avem să regulăm această cestiune? Și cine se îndoiește despre aceasta va vedea că îndoiala în curând va fi fără temei.

Ce mai voim noi? Voim întinderea pe o bază mai mare a proprietății mici;

voim legea comunală, nu știu dacă e liberală sau conservatoare, dar o lege comunală care dă comunei o neatarnare mai mare decât cea de astăzi.

Voim, în meserii, ca poziția lucrătorilor să fie apărată conform cu cerințele cele mai moderne ale legilor celor mai înaintate. În instrucțiunea publică, principiile d-lui Maiorescu, principii cari nu plac d-lui Grădișteanu, dar cari au fost reluate în legea d-lui Sturdza, ne par serioase și sănătoase și le vom supune discuțiunii viitorului parlament.

Mai voim descentralizarea administrativă, caci neatarnarea județelor este astăzi nulă.

Din toate aceste lucruri unul singur ar fi suficient în alte țări ca să se rezime partidele pe dânsul. Este deci un program serios, a cărui realizare cere o muncă îndelungată și pe baza cărui se pot forma nouile partide.

Că vechea Dreaptă și vechea Stângă, în forma lor actuală, aparțin mai mult istoriei decât realității prezentului, este

lucru care nu va apare ca nou în gura mea.

Nouă formațiuni trebuie să se producă pe baze de legi positive, de idei nu doctrine, de idei ce nu stau în aer, dar de idei practice și bine codificate, — aceasta a fost totdeauna părerea noastră, și când întrebă d. Panu, cu ce veți prezentați țerei când aveți să formați partidul? îi răspundem: cu acestea avem să ne presintăm țerei, pe bazelor se poate procedea la reformarea interioară a partidelor și a Statului român. Cine le va admite va fi cu noi și cine nu le va admite va fi în câmpuri adverse. Noi nu ne vom schimba părerile noastre, dar nici nu vom căuta să impunem parlamentului viitor idei pe cari le va repudia. Aceste cuvinte ne aduc în mod firesc la chestiunea disolvărei.

Toți oratorii cari m'au precedat au zis să procedăm la disoluțiune și să o facem imediat. Cred că nu zic un ce care ar putea mira vre-un membru din

acest parlament, dacă susțin că cu acest parlament, guvernul actual nu poate să întrețină relațiuni îndelungate și că or parlamentul or guvernul trebuie să se retragă. Naște întrebarea : ce era prudent, ce era mai patriotic ? să facem disolvarea astăzi, adică în mijlocul unei agitațiuni ne mai pomenite în țară, sau să o facem mai târziu ? Chiar Coroana a trebuit să-și pună întrebarea : când și-ar da seama mai bine de adevărata voință a țării, atunci când pasiunile sunt întărite, sau atunci când agitațiunile vor fi liniștite, pentru ca să știe care este voința bine cugetată și bine cumpănită a națiunii.

Că avem să procedem la disolvarea acestei Camere este un fapt asupra căruia nu poate fi nici o îndoială, și mesajul regal care va închide această Cameră va adevăra cuvintele ce vi le spun acum. Vă repet însă că în momentele de înfierbântare în cari se află țara, noi n'am crezut că este bine să procedem

imediat la disoluțiune și să procedem
imediat la noui alegeri.

Acestea sunt, d-ilor, declarațiunile
pe cari eram datorî să vi le facem.

Noi v^e rugăm pe toți, și pe ma-
joritate și pe minoritate, ca să bine-
voiți a lăsa de-o-parte aceste discu-
țiuni cari nu pot decât să mărească
pasiunile a căror liniștire trebuie să o
dorim cu toții, și să votați bugetul, —
și v^e promitem că nu vom lua acest
vot niciodată ca un semn de aprobare,
ci'l vom considera numai ca un act
patriotic, pe care 'l faceți dv. față cu
țara, dându'i mijloace de a merge îna-
inte (aplause).

F I N E.

Tipografia Curții Regale, proprietari F. Gobl Fii

